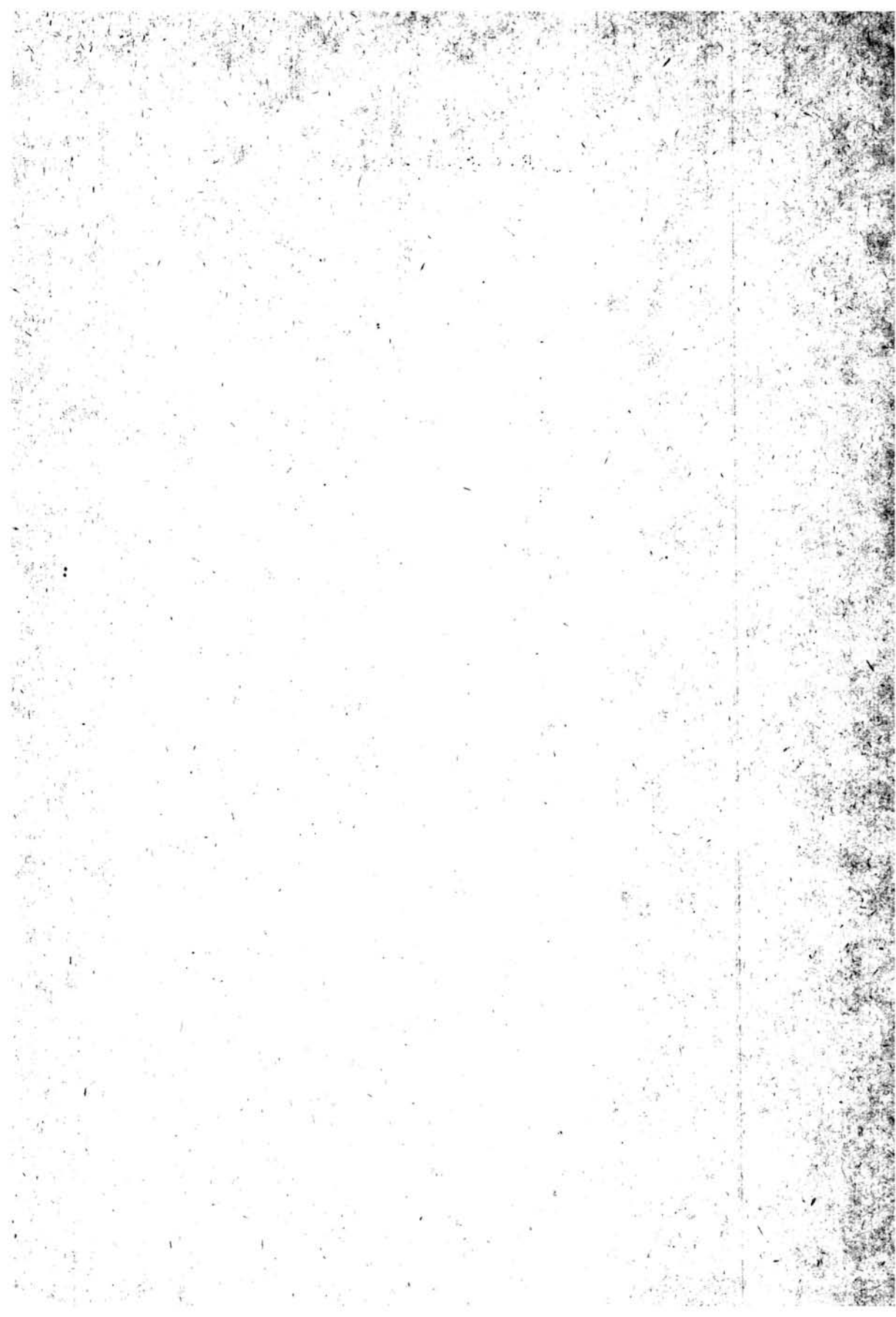

I.

AZ OSZK 1982—1983-BAN

Az Országos Széchényi Könyvtár működése 1982—1983-ban

A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYEI

Vári felkészülés

Az Állami Tervbizottság 1981 decemberében hozott határozata a Budavári Palota F-épületének, a Nemzeti Könyvtár új otthona építésének befejező határidejéül 1983. december 31-ét jelölte meg. E döntés eredményeképpen 1982-ben felgyorsult az építkezés. Ez évben a belső kialakítású munkák során s különösen a felső épületszinteken az V. főbejárati szinttől felfelé olyan mértékű volt az előhaladás, hogy a VII. épületszinten 1982 novemberében meg lehetett rendezni az „Orgtechnika '82” elnevezésű nemzetközi szervezőtechnikai kiállítást. Elkészültek az év folyamán a Telelift könyvszállító berendezés beszereléséhez szükséges építészeti jellegű előkészítő munkák is.

Az építkezés előhaladtával fokozott ütemben kellett folytatni a vári épületbe való felköltözés és az ottani működés előkészületi munkáit. A tennivalókat dr. Ferenczy Endréné főosztályvezető „Az OSZK vári felkészülésének és működésének szakmai (könyvtári) feladatterve” és Óvári Sándor igazgató „A vári felkészülés és felköltözés intézkedési terve” c. előterjesztései összegezték, amelyeket a Vezetői Tanács 1982. október 8-án tárgyalta meg és fogadott el. A két dokumentum egybeszerkesztéséből létrejött vári feladatterv lett az 1982/83-as időszak — sőt az 1984-es év első felének is — a legfontosabb teendőket meghatározó alapidokumentuma. Folyamatosan tartotta üléseit — irányítva a felkészülési munkákat és kapcsolatot tartva a beruházóval és kivitelezővel — a Várbizottság, ill. 1983-tól a Vári Operatív Bizottság Óvári Sándor, majd Zircz Péter, 1983 októberétől Sonnevend Péter vezetése alatt. E bizottságnak számolt be az építési és berendezési kérdésekkel már 1960 óta foglalkozó Várcsoport, 1983-tól Várberuházási csoport is. Mivel 1983 őszén — az építkezés befejezésének közeledtével — még mindig számos tisztázatlan, felsőbb döntést igénylő kérdés megoldatlan volt, a könyvtár vezetősége a művelődési miniszterhelyettes részére terjedelmes dokumentumot állított össze a vári problémákról. („Az OSZK új épületével, vári költözésével összefüggő teendők. Helyzetkép, problémák és javaslatok.”) Bár az építkezés 1983-ban is gyors ütemben folyt, még mindig nem azzal az intenzitással, amit a december 31-re kitűzött befejezési határidő — a könyvtár meggyőződése szerint — megkívánt volna. 1983. november 18-án a párt és a kormány vezető személyiségei: Aczél György, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a KB titkára, Köpeczi Béla művelő-

désügyi és Ábrahám Pál építésügyi miniszterek, Tétényi Pál, az MSZMP KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális osztálya vezetője helyszíni szemlén győződtek meg az építkezés menetéről. A műszaki átadás-átvételi eljárás december 22-én megkezdődött ugyan, a könyvtár képviselői azonban kénytelenek voltak ez alkalommal kijelenteni és jegyzőkönyvbe vétetni, hogy az „épület kivitelezési foka vonatkozásában aggályaik vannak” — mindazonáltal az eljárás megkezdése tekintetében iránymutatónak fogadták el a szakértő beruházó, a Kommunális Beruházási Vállalat állásfoglalását. Így az átadás-átvétel a kivitelező vállalat és a beruházó között megkezdődött abban a reményben, hogy az ún. hiánypótlási határidő lejártáig a kivitelezési munkák valóban befejezhetőek lesznek. Ezután kerülhet majd csak sor arra, hogy a könyvtár az épületet használatba vegye és megkezdje oda a beköltözést.

A könyvtári-szakmai felkészülési munkák súlya az I. számú Gyűjteményi főosztályra nehezedett. Miután a tárgyalat időszakra a vári létszámigényből a könyvtár még egyetlen új státushelyet sem kapott meg, a Gyűjteményi főosztály is csak meglévő létszámából, belső átcsoportosítással, ill. egyes munkák ideiglenes szüneteltetésével tudott a vári feladatokra munkakerőt összpontosítani.

A munkák középpontjában a vári olvasótermi kézikönyvtárak kialakítása állt. 1983 végére már valamennyi kézikönyvtár anyaga szakrendbe volt rendezve, de akkori elhelyezésükben nem voltak elvégezhetőek olyan további tennivalók (jelzetelés, katalógusok összeállítása, az állományba vétel befejezése), amelyekhez megfelelő rendező térre lett volna szükség. Mivel ehhez annakidején a vári VII. szint előrehozott birtokbavétele volt tervbe véve, ennek elmaradása a munka 1984-re való halasztását eredményezte. A kézikönyvtárak külföldi anyagának folyamatos beszerzését az 1982-ben bekövetkezett devizális nehézségek nem tették lehetővé. A különgyűjtemények kézikönyvtárai végleges anyagáról a cédulanyilvántartások készültek el 1983 végére. A kézikönyvtárak anyagának köttetését az Állományvédelmi főosztály folyamatosan, kiemelt feladatként végezte.

Az állomány vári betelepítésének előkészítéseként a raktárakban különböző előrendezési és jelzet-revizíós munkák folytak. Elkészült a teljes állomány vári betelepítési menetének dokumentumtípusok, mennyiség és időpont szerint ütemezett terve is.

A könyvek katalógusrendszerével kapcsolatosan Vezetői Tanácsi előterjesztés készült a vári katalógusrendszer terveiről. (A különböző nyilván tartások, katalógusok vonatkozásában végzett további munkát a Feltárás c. fejezetben a kurrens munkákkal együtt ismertetjük.)

A vári olvasószolgálati rendszer egységes, valamennyi gyűjteményrészt összekapcsoló működési szabályzata elkészült. A részszabályzatok azonban csak a helyszínen, „szimulált” üzemelés alapján dolgozhatók ki. A jövőendő olvasószolgálati munkára való felkészítés is csak kisebb belső személyi átcsoportosításokkal kezdődhetett meg. Mivel a szükséges létszámnövelésre nem került sor, a tervszerű felkészítéshez hiányoztak a betanítandó személyek. Kialakultak a szakreferensi rendszerre épülő vári tájékoztató tevékenység egységes, valamennyi gyűjteményrészt magába foglaló koncepciójának alapelvei is.

A vári épület megnyitásával kapcsolatban elkészült a könyvtár tájékoztatója új, ötnyelvű kiadásának kézírata. A könyvtár vezetősége elfogadta az új vári feladatrendszerhez és elhelyezési feltételekhez igazodó tájékoztató jellegű kiadványok tartalmi és technikai tervét. Ugyancsak elkészült a vári megnyitásra tervezett „Könyv és könyvtár a középkori Magyarországon” c. nemzetközi kiállítás tematikája, intézkedési ütemterve és költségvetése.

A vári működés feltételei lehetővé teszik, hogy a nemzeti könyvtári gyűjteményre alapozottan az intézmény szélesebb körű közművelődési tevékenységet fejtsen ki. A dr. Kovács Ilona osztályvezető által kidolgozott közművelődési programot a könyvtár vezetősége magáévá tette. Ennek értelmében a közművelődési feladatok ellátása a várban már egy önálló közművelődési csoport feladata lesz.

A vári épületben üzemelő toronyraktárak mellett 1983-ban újabb szervezeti egység kezdhet meg működését az új épületben: február 16-án sor került a Központi Restauráló Laboratórium üzembe helyezésére.

Az Ifjúsági Bizottságból indult el az a kezdeményezés, amely célul tűzte ki a könyvtár jelenlegi épületeit, helyiségeit, berendezéseit megőrkítő fényképtárhely létrehozását. Ennek értelmében kapott megbízást 1983-ban a Mikrofilmtár a fényképezés lebonyolítására.

Állomány, állományépítés, gyűjtőkör

A könyvtár állománya 1982-ben 26 245 kötet könyvvel, 6104 időszaki kiadvánnyal, 27 571 db kézirattal, 62 885 db egyéb dokumentummal, összesen 122 805 könyvtári egységgel gyarapodott. Az év folyamán az állományból törölt egységek száma 1691 db, így a tényleges gyarapodás 121 114 egység.

Az állomány 1982. december 31-én 5 966 149 könyvtári egység volt. (A könyvraktár kötetes egységekben mért állománya 1 868 750 — az időszaki kiadványok raktáráé 277 863 db.)

Az állomány 1983-ban 26 247 kötet könyvvel, 6265 időszaki kiadvánnyal, 25 403 db kézirattal, 68 661 db egyéb dokumentummal, összesen 126 576 könyvtári egységgel gyarapodott. Az év folyamán az állományból törölt egységek száma 8557 (nagy része kisnyomtatvány és plakát), így a tényleges gyarapodás 118 019 egység.

Az állomány 1983. december 31-én 6 084 168 könyvtári egység volt. (A könyvraktár kötetes egységekben mért állománya 1 889 220 — az időszaki kiadványoké 285 768 db.)

A számok kiegyensúlyozott, évek óta nagyjából azonos szinten mozgó mennyiségi gyarapodásról tanúskodnak. Az 1982-ben bekövetkezett devizális nehézségek miatt azonban a tőkés importból származó könyv- és folyóiratbehozatal oly mértékben lecsökkent, hogy ez már komolyan éreztette hatását állománygyarapító tevékenységünkben. Hungarika beszerzésünk később már nem, vagy csak igen nehezen pótolható hiányokat szenvedett s amint már az előzőkben említettük, nem fejleszthettük a kívánalmaknak megfelelően segédkönyv-állományunkat sem. 1983-ra sikerült a devizális

nehézségeket áthidaló egyéb beszerzési forrásokat is felkutatnunk s bár ezek fokozott idő- és erőráfordítást igényeltek, segítségükkel a külföldi állománygyarapítás volumenét végül is szinten tartottuk. A belföldi forrásokból történő gyarapodásnál az egyes dokumentumtípusok közül kéziratosokat és régi nyomtatványokat sikerült az átlagosnál nagyobb számban beszerezni; utóbbiakat az antikvár könyvkereskedelem megnőtt kínálatából.

A gyarapítómunka eredményei változatlanul szoros összefüggésben állottak a hungarikakutatás és bibliográfiai regisztrálás munkálataival. Újabb források feldolgozásával tovább épült a hungarika személyi kataszter és az erre alapozott, főként 1945 után megjelent anyagot tartalmazó keresőlisták (a devizaproblémák jelentkezése előtt) igen komoly eredményeket hoztak. A törzsgyűjtemény retrospektív állományi hiányainak pótlásához a 18. sz. vonatkozásában továbbra is az RMNY Szerkesztőség bibliográfiai munkája során felderített művek másolatainak beszerzése nyújtott elsősorban segítséget; a Főlépéldány Központ ajánló jegyzékeinek feldolgozása nagyjából az előző évekkel azonos eredményt hozott. Hozzájárult a retrospektív beszerzéshez a periodika-rekatalogizálás során megállapított hiányok bekérésének gyakorlata is. Számos, a törzsgyűjteményből elveszett példányt sikerült pótolni aktív antikvár kerestetéssel. Megkezdődött az OSZK állományából hiányzó, az 1800 után megjelent bel- és külföldi hungarikumok lelőhelynyilvántartásainak felállítására: egyelőre dokumentumtípusok szerint rendezetten, a külföldi hungarikakutatások, valamint a retrospektív nemzeti bibliográfiai munkák felderített adatai alapján.

A kurrens külföldi állománygyarapítás részben a külső szakreferensek, részben a könyvtáron belül kiépülő szakreferatúra előszereményező javaslatára alapozódott. E rendszer működése jelentősen javította dezideráló munkánk szakszerűségét s megkönnyítette a beszerzési döntések meghozatalát.

Az egyes állományrészek gyűjtőkori részkérdéseinek rendezése terén is történt előbbrelépés: a színháztörténeti gyűjtés — az 1981 végén jóváhagyott szabályzat alapján — stabilizálódott; a Kisnyomtatványtár gyűjtési határainak gyakorlati megvalósítására ugyancsak sor került; elkészült a mikrodokumentumok állománynyilvántartási és feltérési munkamenetének írásbeli szabályzata; döntést hoztak az OSZK és a KMK könyvtári-informatikai külföldi szakirodalmi gyűjtésének koordinálása érdekében.

A jelentősebb beszerzések ismertetésének élére kívánkozik a Leuveni kódex megszerzése. Az *Ómagyar Mária-siralmat*, az eddig ismert legrégebbi magyar nyelvű költeményt tartalmazó kódex 1982. május 24-én csere útján került a nemzeti könyvtár birtokába. A *Halotti Beszéd* utáni legértékesebb nyelvemlék cseréjéről évtizedekig folytak a tárgyalások, eredménytelen próbálkozások, míg végül az 1981-ben a kódexet birtokló Leuveni Katolikus Egyetem Könyvtárával megindult konkrét tárgyalások 1982-ben eredményhez vezettek. Az *Ómagyar Mária-siralomért* könyvtárunk 12 ósnyomtatványt (8 kötetben), 24 db 16–17. századi nyomtatványt (16 kötetben), valamint egy 18. századi kéziratos gyűjteményt (8 kötetben) engedett át a Leuveni Katolikus Egyetem Könyvtárának. Valamennyi átadott dokumentum flamand vonatkozású volt.

Egy 1982-ben magángyűjtőtől vásárolt 14-ik századi latin kódexben a feldolgozás során szláv nyelvű szövegre bukkantak a Kézirattár munkatársai. A felkért szakértő, Hadrovics László professzor állapította meg, hogy a szöveg egy 1385 tájáról származó, óhorvát nyelven írt passió ének. A ferences kódex tehát a legrégebbi horvát verset őrizte meg Paulus de Slavonia ferences szerzetes kézírásával. Hadrovics László 1983. február 14-én a Nyelvtudományi Társaság és az MTA Nyelv- és Irodalomtudományi osztálya együttes ülésén számolt be a páratlan értékű felfedezésről, amely a horvát költészet kezdetét egy évszázaddal korábbra tette. Ezzel a felfedezéssel az Országos Széchényi Könyvtár most már nemcsak az eddig ismert legrégebbi magyar, hanem a legrégebbi horvát versnek is birtokába került.

A Kézirattár egyéb beszerzései közül az újabbkori, elsősorban a 19/20. századi kéziratok között vannak említésreméltók. Így pl. a 19. századból Eötvös József és Loránd levelei, Tóth Pápay Zsigmond feljegyzései a század első feléből, egy Kazinczy autográf és Kossuth-anyaguk gyarapodása. A 20. századi beszerzések a korszak irodalom-, zene- és tudománytörténései részére jelentenek új, érdekes, és részben igen fontos forrásanyagot. Így pl. tovább gyarapodott a Babits-fond Babits Mihályra vonatkozó dokumentumokkal és Török Sophie nagyrészt kiadatlan verseivel, birtokunkba került Hubay Jenő, Gárdonyi Géza, Molnár Imre zenetudós, Asztalos Miklós történész, regény- és drámaíró, Elekes Lajos történész, Paulinyi Oszkár levéltáros-kutató, Alföldi András ókorkutató és régész, Anday Piroska operanékes hagyatéka, ill. hagyatékának egy része. Értékes gyarapodás Kós Károly 43 levele.

A Régi Nyomtatványok Tára hat ősnymtatvánnyal gyarapodott. Magyar szempontból legértékesebb a Mátyás király és II. Frigyes császár által 1463-ban kötött örökösödési szerződés német nyelvű kiadása. Több értékes ritkasággal gazdagodott RMK-gyűjteményünk is elsősorban külföldi forrásokból, köztük Temesvári Pelbárt, Hevenesi Gábor és mások művei. Szám szerint a legtöbb kötettel gyarapodott az antikva gyűjtemény, a 16. századi külföldi nyomtatványok együttese. Különösen a reformáció irodalmának már eddig is jelentős anyaga bővült az új beszerzésekkel. Közülük különösen becses az a kis kötet, amely Luther Márton és H. Bullinger egy-egy művét tartalmazza és Heltai Gáspár és fia possessor bejegyzésével maradt ránk.

A Színháztörténeti Tár a fővárosi színházak 1945 utáni időszakából több mint 300 szöveggönyvet és egyéb iratanyagot, a Zeneműtár a Zeneműkiadó Vállalattól régi zenei kiadók számos zeneműkiadványát vette át. Jelentős volt a Színháztörténeti Tár díszlet- és jelmezterv-gyűjteményének gyarapodása is.

A Gyarapítási osztály folyamatosan végezte a ráruházott hatósági feladatokat (szakértői értékbecslések, külföldi könyvkviteli engedélyek, védettségi ügyek).

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése keretében „A szocialista nemzeti könyvtár a NATIS-ban” c. kutatási témához 1982-ben anyagot készítettünk a nemzeti könyvtár gyűjteményével, feltárásával és a gyűjteményre épülő szolgáltatásaival kapcsolatban. 1983-ban a hivatalos kiadványok definíciójára és gyűjtésére vonatkozó magyar álláspont készült el munkaanyagként. Közreműködtünk a Lenin Könyvtár által

szerkesztett több nyelvű gyarapítási terminológiai szótár magyar anyagának újabb bővítésében is.

Az állománygyarapítási szakértők 5. nemzetközi konferenciájára a csehszlovákiai Dobris-ban került sor. Az OSZK képviselőjében dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes és dr. Ferenczy Endréné főosztályvezető vettek részt a tanácskozáson. Magyar részről „A szocialista nemzeti könyvtárak együttműködési lehetőségei a retrospektív patriotikakutatás és -gyarapítás területén” témakörben hangzott el előadás. Az 1975—1980 közötti időszak állománygyarapítási együttműködése során készült tanulmányokból és előadásokból német nyelvű gyűjteményes kötet jelent meg a berlini Deutsche Staatsbibliothek szerkesztésében, amelyben Ferenczy Endréné két tanulmánya is szerepel.

Feldolgozó munka. Katalógusok

A kurrens feldolgozó munka a törzsgyűjteményben általában lépést tartott a gyarapodással, a különgyűjteményeknél azonban részben a nagyobb mennyiségben beáramló anyag és az előző évekből felgyülemelő restancia (Kézirattár), részben az adremakapacitás szűkös volta miatt a feldolgozás — ezen belül is elsősorban a katalógusépítés — nem tudott a gyarapítással szinkronba kerülni. A katalóguscédula-sokszorosítás már évek óta egyik legsúlyosabb problémája a könyvtárnak. Az adrémaüzem előregedett gépparkja 1982-ben már a törzsgyűjtemény tervezett cédulamennyiségét sem tudta biztosítani. A különgyűjtemények céduลาสokszorosítási restanciájának felszámolása a jelenlegi xerox-sokszorosítással csak vontatottan, felesleges többletmunka ráfordításával halad, a belátható befejezés reménye nélkül. Az igényelt céduلاسokszorosító gép beszerzésének bizonytalansága mind a különgyűjtemények állományának használhatóságát, mind a törzsgyűjtemény feldolgozási menetének korszerűsítését egyaránt veszélyezteti.

A katalógusrekonstrukció munkái a tervezettnél vontatottabban ugyan, de előrehaladtak. Lényegében befejeződött a szakkatalógus rekonstrukciója s evvel egyidőben megkezdődött a rekonstruált szakkatalógus továbbfejlesztésére vonatkozó tervezet és szabályzat kimunkálása. A Kézirattár levelestári katalógusának duplikálása folytatódott. A könyvek olvasói betűrendes katalógusának fényképezéséhez a kísérleti munkák befejeződtek, a fényképezés azonban csak a Várban veszi majd kezdetét. Az új betűrendes olvasói katalógus szerkesztési szabályzatának kidolgozása megkezdődött. Az időszaki kiadványok rekatalogizálása folytatódott; ennek eredményeként a folyamatosan épülő új olvasói katalógusokban eddig mintegy 28,5 ezer cédula szerepel. 1983-ban új katalógus építése kezdődött a Kisnyomtatványtárban: a csoportos feldolgozású anyag közreadói katalógusához elkészült az egységesített testületi névformák jegyzéke s ennek alapján megindult a katalógus építése.

A retrospektív, többségében publikálásra szánt feldolgozó munka a különgyűjteményi dokumentumokra alapozódott. A latin kódexek katalógusához a könyvtári feldolgozó munka — a Leuveni kódex kivételével — lényegében befejeződött. A katalógus szerkesztője, dr. Vízkelety András a Leuveni kódex tudományos feltárására kapott megbízást. A feltárás már az

első hónapok munkája után jelentős tudományos eredményekhez vezetett, amelyekről Vízkelety András „A Leuveni Kódex — az Ómagyar Mária-siralom megőrzője” címmel számolt be az MTA Középkori Munkabizottságának 1983. február 15-én. Az újkori latin kéziratkatalógus anyagának összeállítása befejeződött és elkészült a kéziratok térképek katalógusának nyomdakész kézirata. A Színháztörténeti Tárban befejeződött a 18—19. századi műsorkatalógus anyaggyűjtése és feldolgozása (német színház Pest-Budán 1850-ig). A Régi Nyomatványok Tára az antikva katalógus munkálatait folytatta.

A szocialista országok nemzeti könyvtárai együttműködése keretében a katalógizálás szakértőinek 1983-as moszkvai konferenciáján Bacsoni Tamásné „Az OSZK katalógushálózata” címmel tartott előadást.

Raktározás, forgalmazás. Az állomány biztonsága

A gyűjtemény raktári elhelyezésének körülményei ebben az időszakban sem javultak. A Várban további raktárterek átvételére 1982-ben nem került sor, így az előre megtervezett, végleges raktári rend kívánta áttelepítések sem kezdődhettek meg.

A vári toronyraktárakban 1982-ben fejeződtek be a Telelift szereléséhez szükséges építkezési munkák, amelyek a betelepített raktárak anyagának részleges átköltöztetését és a raktárterek rendszeres felügyeletét tették szükségessé. Az építkezés következtében az állomány olyan mértékben porosodott, hogy még a beköltözés előtt, soron kívül meg kellett szervezni a 700 000-t meghaladó raktári egység portalanítását, a 35 000 pfm vegyszeres tisztítását. A munkát csak 1983-ban sikerült befejezni. A Telelift szerelési munkái 1983-ban megkezdődtek. Ennek következtében a már betelepített vári toronyraktárak ismét munkaterületté, ezúttal a szerelési munkák színhelyévé váltak. Az állandó, több szinten is egyidejűleg szükséges felügyelet biztosítása a Raktári osztály dolgozóin kívül a könyvtár más részlegei dolgozóinak bevonását is szükségessé tették.

A gyűjtemény folyamatos áttelepítése során 1983-ban a Várba a nagyállományból további 899 pfm, a csoportos kisnyomatvány-anyagból a kurrens évi gyarapodás (kb. 50 000 db), valamint a hanglezgyűjtemény régi része került. A térképtári anyag tervezett áttelepítése, a tárolószekrények javításának ismételt elmaradása miatt, nem volt lehetséges. Ezen kívül a folyamatos gyarapodás elhelyezése érdekében a nagyállományból 6112 pfm-t kellett a jelenlegi raktárakban átcsoportosítani. A Plakát- és Kisnyomatványtár csoportos feldolgozású anyagának rendezési restanciáját a vári raktárak állapota miatt nem sikerült felszámolni. A költözést előkészítő rendezés keretében a metszetek, valamint a grafiakai plakátok többes példányai-ból 5188 db leválasztására, kiiktatására és más közgyűjteményeknek való átadására került sor. A törzsállomány vári betelepítésének előkészítéseként több állományrészben jelzetrevíziót végeztek. A ládázott régi külföldi periodikagyűjtemény selejtezendő címanyagának kijelölése megtörtént; a selejtezés végrehajtása — hely hiányában — csak a vári betelepítéssel, ill. a ládák kibontásával egyidejűleg lehetséges.

A törzsgyűjteményből forgalmazott dokumentumok száma 1982-ben 440 485 egység volt, 1983-ban 456 728 egység. A megnövekedett mennyiség változatlanul főként az időszaki kiadványok köteteit és különösen azok kurrens számait jelenti. Ez a tény arra utal, hogy bár az olvasói könyv- és periodikahasználat is némileg növekedett, az állomány forgalmazásának tetemes részét a belső, könyvtári munkafolyamatok (bibliográfiák, rekatalógizálás stb.) igényei növelik. (1982-ben a törzsgyűjtemény 440 485 egység forgalmából az olvasói igényre adott mennyiség mindössze 75 377 volt.)

A régi épületekben az állomány elhelyezésének körülményei, a raktárterek zárásának megoldhatatlansága a gyűjtemény biztonságát s ezáltal teljességét is nagymértékben veszélyeztetik. A periodikagyűjtemény forgalmazásának javítását és biztonságának fokozását kíséreltük meg 1982 elején egy periodika-órnyilvántartó állomás felállításával, amely egyben előkészítést jelent a Várban létesítendő központi nyilvántartó és kiszolgáló állomás működéséhez.

1983-ban egy nagyarányú lopás felfedezése minden eddiginél meggyőzőbben bizonyította a könyvraktárak jelenlegi elhelyezéséből és kezeléséből következő helyzet tarthatatlanságát. A törzsgyűjtemény muzeális állományrészre nagyarányú károsodást szenvedett: az azonnal elrendelt raktári zárlat és revízió 7676 kötet hiányát regisztrálta. A tettes azonnali letartóztatása mellett az eltulajdonított könyveknek mintegy fele (3605 kötet) viszszerkerült, de megcsontított, rongált állapotban. Bár aktív antikvárkerestéssel az év végéig 682 kötet pótlása sikerült, a kár a muzeális könyvgyűjtemény rendkívüli veszteségét jelenti. Az ügyvel kapcsolatban végzett munkák (több raktárrész mintegy 350 000 kötetnyi állományának ellenőrzése stb.) a Gyűjteményi főosztály teljes kollektívájára rendkívüli megterhelést jelentett.

A lefolytatott belső vizsgálat eredményeképpen a raktárak biztonságának fokozása érdekében korlátozó és fokozott ellenőrzést biztosító intézkedéseket hoztak.

Állományvédelem

Az állományvédelmi kötetést a beszámolási időszakban úgy szerveztük, hogy a saját kötészeti üzemek elsődlegesen a vári kézikönyvtárak és a kurrens hírlapgyarapodás kötetési feladatait lássák el. Ennek megfelelően a belső teljesítés a két év alatt 13 563 állományi egység bekötése volt. Külső kötészetten ennek csaknem kétszeresét, 25 122 kötetet sikerült beköttetni. Ehhez járulnak még az egyes gyűjteményrészek belső munkája keretében folyó javítások és kötések.

Az üzemszerű és nagyvolumenű javítási munkák súlyponti feladata a Hírlap-állományvédelmi osztályon továbbra is a magyar hírlapok állományvédelmi programjának megfelelően a hírlapok mikrofilmezés előtti javítása volt. A kijavított kötetek száma 3805, a javításra került lapoké 90 719. Ezt a munkát is erősen fékeztek az importkorlátozó intézkedések. Különösen a laminálások számát kellett lecsökkentenünk s a laminálásra szoruló lapok esetében is a nagyobb időigényű kézi javítást alkalmaznunk.

A Restauráló Laboratórium a különgyűjtemények anyagából 970 egységet restaurált, a kisebb állománymegóvó munkákat nem számítva. Jelen-

tős helyszíni állománymegóvást végeztek a zirci és gyöngyösi műemlék-könyvtárakban is. Az egyházi gyűjtemények anyagából 46 dokumentum restaurálása készült el. 1982-ben a restaurálás belső kapacitását jelentős mértékben igénybe vették részben a schallaburgi kiállításra küldött anyag, részben a Leuveni Kódex cseréje keretében felkínált, ill. átadott dokumentumok restaurálási munkái.

Az 1983-as év legfontosabb eseménye a vári Központi Restauráló Laboratórium üzembe helyezése volt. A személyzet február 16-án foglalta el új munkahelyét s ezzel a könyvtár szervezeti egységei közül — nem számítva a már évek óta működő raktári részlegeket — elsőként kezdték meg munkájukat a Budavári Palotában. Az úttöréssel együttjáró valamennyi nehézséggel szembe kellett nézniük, hiszen munkahelyüket egy lényegében még épülő objektumban alakították ki. A Központi Restauráló Laboratórium első feladata az Egyetemi Könyvtár rossz állapotban levő Corvináinak és más kódexeinek a restaurálása, amely munkát a beköltözés után meg is kezdték. Mivel az építési hiánypótlások elhúzódtak s a szükséges gépek, eszközök még az év végéig folyamatosan érkeztek, a munka még nem folytatható teljes kapacitással. Az év folyamán összegezték és értékelték az 1980/82-ben lebonyolított külföldi tanulmányutak tapasztalatait, néhány új eljárást és restauráló anyagot sikerrel próbáltak ki. A Corvinák restaurálásával kapcsolatban kétízben hívtak össze konzultatív célú szakértői értekezletet. Meghívásunkra megtekintette a rongált Corvinákat Otto Wächter professzor, a bécsi Österreichische Nationalbibliothek Restauráló Intézetének vezetője is és értékes szakmai tanácsokat adott.

A restaurálással kapcsolatos kutató-fejlesztő munka több vonalon folytatódott, munkaerőgondok miatt azonban a tervezettnél kisebb mértékben. Az OSZK távlati állományvédelmi tervének kidolgozását megelőzően az országos állományvédelmi irányelvek tény- és javaslati anyaga készült el.

A szakterület külső kapcsolatrendszere továbbra is intenzíven működött. Számos intézménynek szolgáltattunk szaktanácsadást, ill. fogadtuk gyakorlatra munkatársaikat (Egyetemi Könyvtár, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Keszthelyi Helikon Könyvtár, Tihanyi Apátsági Könyvtár, Petőfi Irodalmi Múzeum, Közlekedési Múzeum, szegedi Somogyi Könyvtár, Móra Ferenc Múzeum, pécsi Egyetemi Könyvtár, győri Kiszalud Károly Megyei Könyvtár, győri Püspöki Könyvtár, pécsi Janus Pannonius Múzeum, debreceni Egyetemi Könyvtár.) E rövid felsorolásból is kitűnik, hogy a Széchényi Könyvtár restauráló részlegeinek — a Hírlapállomány-védelmi osztálynak és a Restauráló Laboratóriumnak — tevékenysége országos hatókörű. Még világosabban érzékelhető ez a befolyás az oktatás terén: szakértőink javaslatára és nagyrészt az ő szervezésükben és szakoktatásuk révén zárult sikerrel 1983 júniusában az első kétéves könyv- és papírestaurátori tanfolyam. A tanfolyam végén 19 tanuló tett sikerrel szakmai érettségét. 1982-ben új csoporttal indult meg a következő tanfolyam.

Munkatársaink részt vettek a Központi Múzeumi Igazgatóság által rendezett IV. veszprémi Nemzetközi Restaurátor Szemináriumon, valamint a X. Országos Restaurátor Konferencián is.

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése keretében az állományvédelemmel foglalkozó szakértők 1982-ben másodízben ülték össze tanácskozássra Prágában. A könyvtárunkat képviselő Kastaly Beatrix és Tremkó Györgyné a konferencián előadást is tartottak.

A Corvina-restaurálási program keretében 1982-ben három kéthetes ösztöndíj Dánia, Hollandia és Franciaország intézményeinek meglátogatására adott módot, két UNESCO-ösztöndíj pedig több ország restaurálási központjainak tanulmányozását tette lehetővé (Anglia és Írország, Ausztria, Franciaország, NSZK). Tapasztalatcserére nyílt lehetőség a lipcsei Deutsche Bücherei-ben is, a Nemzetközi Könyvművészeti kiállítás megtekintésével kapcsolatban. E kiállítás megtekintésére 5 fős restauráló csoport is kiutazott, tanulmányi kirándulás keretében. 1983-ban további hasznos tapasztalatszerzéssel jártak a leningrádi, lipcsei és pozsonyi tanulmányutak, valamint a hágai IADA-konferencián való részvétel.

Mikrofilmezés

A magyar hírlapok állományvédelmi mikrofilmezésének meggyorsítása érdekében a különgyűjteményi dokumentumok állományvédelmi mikrofilmezését 1982-ben szüneteltettük, csupán az olvasói kérések, ill. állománykiegészítések kivételes igényeit elégítve ki. A hírlap-mikrofilmezés eredményei ennek következtében jóval magasabbak lettek. 372 hírlapcím 1 934 086 oldaláról 972 744 felvétel készült, amelyeknek egy része (14 cím, 18 200 felvétel, 36 200 oldalról) a hungarikaprogram keretében a szomszédos országokban helyszíni mikrofilmezésből származik. (Csehszlovákiában és Jugoszláviában.)

1983-ban e törekvésünket tovább folytatva, 754 hírlapcím 1 561 084 oldaláról készült másolat 780 542 felvétellel. (Ebből Csehszlovákiában és Jugoszláviában a hungarika hiánypótló mikrofilmezés keretében 15 cím, 31 000 oldalról, 15 510 felvétellel.)

A hírlapok negatív filmjeiről a két év alatt 1 420 490 kocka pozitív olvasófilm készült.

A folyóiratok mikrofilmlapra vétele során a fényképezett oldalak száma a tervezettnél kevesebb lett: a két év alatt 40 627 felvétel készült 71 452 oldalról.

A különgyűjteményi dokumentumok állományvédelmi mikrofilmezésének visszafogott üteme, valamint az e területen folyó hiánypótló mikrofilmezések 1982/83-ban mintegy 100 ezer felvételt eredményeztek. Örvendetes, hogy tovább folytathattuk a grafikai plakátok színes diára való fényképezését (kb. 2500 db).

A hazai könyvtárak számára — állományuk kiegészítésére — mintegy 80 ezer negatív és 765 ezer pozitív kocka filmet szolgáltatunk.

Külföldi mikrofilmcserére 1982-ben 12 170 kocka mikrofilmet készítettünk, a legtöbbet a martini Matica Slovenskanak, a kassai Áll. Tudományos Könyvtárnak és a frankfurti Deutsche Bibliotheknek. A kapott mikrofilmek teljes egészében a washingtoni Library of Congress-ből származtak (Amerikai Magyar Népszava 1901—1969, 87 037 kocka). Ennek az anyagnak ellen-

tételét még 1981-ben küldtük el Washingtonba. — 1983-ban 6003 kocka negatív és 10 831 kocka pozitív mikrofilmet küldtünk el külföldre, többek között a martini Matica Slovenska és az újvidéki Matica Srpska Könyvtárának.

Rendkívül nagy gondot jelentett a beszámolási időszakban a tőkés reálcióból származó nyersanyagok beszerzése, ill. a beszerzési lehetőségek korlátozottsága. A felvételeket készítő géppark alkatrészellátása is részben leállt, részben pedig erősen akadozó jellegű volt. Gondot okoz a géppark elöregedése is. Mindezen nehézségek közepette ki kell hangsúlyoznunk munkatársaink mindama erőfeszítéseit (elfekvő készletek felkutatása, külföldi anyagok hazai helyettesítőinek megkeresése), amelyekkel az importkorlátozásokból eredő objektív nehézségeken úrrá lenni igyekeztek.

SZOLGÁLTATÁSOK

Olvasó- és tájékoztatószolgálat

Az 1981-ben bevezetett olvasószolgálati korlátozások határozták meg az elmúlt két év közönségszolgálatát is. Ebben az időszakban a korlátozó rendelkezések betartása, ill. betartatása már nem okozott lényeges problémát: a könyvtár használatára nem jogosultak megfelelő tájékoztatásának, szakszerű továbbírányításának gyakorlata kialakult, a más könyvtárakkal való folyamatos kapcsolattartás, a gyakran keresett hírlapok és folyóiratok lelőhelyének nyilvántartása stb. segítségével. A kutatók ellátásának módszerei is változtak: a nagyobb arányú félretétel lehetőségének bevezetése, a hírlapolvasóteremben a kétszemélyes tájékoztató-felügyeleti poszt megszervezése, valamint a periodika-örnyilvántartás felállítása mind a kiszolgálás, mind a tájékoztatás szempontjából kedvezőbb feltételeket teremtett.

Könyvtárunkat 1982-ben 24 087, 1983-ban 23 495 esetben keresték fel az olvasók és 298 789, ill. 359 740 könyvtári egységet használtak helyben. A kölcsönzők száma 355, ill. 83 volt, zömmel intézmények, a kikölcsönzött dokumentumok száma 1454, ill. 869. Ha az 1980. évi, még a korlátozás előtti forgalmi adatokkal vetjük össze az 1982. évit, kitűnik, hogy a folyóirat- és hírlapolvasásban a látogatások száma 60%-a az 1980. évinek, a könyvolvasóban 25%-a.

Beiratkozott olvasónk 2347, ill. 2131 volt, ebből külföldi 202, ill. 201 fő. A napi olvasójegyet váltók száma továbbra is magas: 762, ill. 862 fő. Ez azonban az általános olvasószolgálati korlátozással összefüggő jelenség: azon olvasókat jelzik, akiknek csak egy-egy alkalomra indokolt a nemzeti könyvtár használata.

Az olvasóforgalom adatai nagyjából a korlátozás bevezetésének első évéhez hasonló helyzetet tükröznek. De míg 1982-ben a különgyűjtemények látogatóinak száma az előző évekhez viszonyítva emelkedett, 1983-ban a Színháztörténeti Tár és a Térképtár kivételével mindenütt csökkenésnek lehetünk tanúi. Az említett két tárban viszont elég jelentős a kutatóforgalom megnövekedése. Sajátságos a Kézirattár forgalma: 1983-ban valamivel kevesebb kutató kétszer annyi dokumentumot használt, mint az előző évben

(120 507 kéziratot 59 235 ellenében). Ez az ugrásszerű növekedés komoly terhet rótt a változatlan létszámmal működő tárra.

1983-ban a könyvolvasók helyzetét átmenetileg újabb kényszerű korlátozás érintette: a könyvlopás miatt elrendelt revízió idejére egyes raktár-részek anyagának használatát időlegesen fel kellett függeszteni. Hasonló szüneteltetést kellett bevezetni az év végén a vári anyag kiszolgáltatásában is, a vári raktárakban folyó szerelési munkák miatt. Ennek ellenére a használt könyvek száma mindkét évben tovább emelkedett.

Az olvasószolgálati korlátozások bevezetésével jelentékenyen megnőtt a könyvtár anyagáról kért fénymásolatok és fényképfelvételek mennyisége. Az olvasószolgálat másológépein 1982-ben 116 181, 1983-ban 103 677 másolat készült. E nagyarányú teljesítést és a gyorsmásolatok valóban gyors elkészítését elősegítette, hogy az olvasószolgálaton működő két másológép mellé 1983-ban egy harmadikat is sikerült beszerezni (Rex-Rotary). E megrendelésekhez járul még a Mikrofilmtár gyorsmásológóján elkészítettett, nagyobb terjedelmű megrendelések mennyisége is. Ebből a szempontból tehát a korlátozó rendelkezések állományvédelmi célja nem érvényesült. A másolatkészítés ugyanis éppúgy az anyag mozgatásával, forgalmazásával jár együtt s bizonyos esetekben jobban rongálja az anyagot, mint az olvasói használat. A másolatok egy része nem közvetlen olvasói megrendelésre, hanem belső igények kielégítésére, pl. állománykiegészítés céljából készült s így csak közvetetten szolgálja az olvasói igényeket. Az állományvédelem szempontjából viszont örvendetes, hogy a folyóirat- és hírlapolvasóban a kért anyagnak közel egynegyedét már mikrofilmen olvassák.

Az olvasószolgálati korlátozások eredményeképpen rendszeres olvasóink valamennyien a kutatói kategóriába tartoznak. Külön engedéllyel és meghatározott időre v. témára használja a könyvtárat évente néhány száz egyetemi hallgató, ill. megbízásos kutatómunkát végző olvasó. A tömegkommunikációs szervek — elsősorban a rádió, televízió és a különböző filmgyárak — könyvtárhasználata évről évre növekszik. Kutatómunkájuk jellemző velejárója, hogy gyakran készítenek a dokumentumokról helyszíni felvételeket.

Az olvasó- és tájékoztató szolgálat által adott írásbeli tájékoztatások száma 1982-ben 668 (ebből külföldre 235), 1983-ban 642 volt (ebből külföldre 223). Ehhez járulnak még az egyes különgyűjtemények által adott tájékoztatások.

A tájékoztató munka segédleteinek továbbépítése és bővítése keretében folytatódott a recenzió-, cikk- és ténykatalógus, valamint a színházi hungarika-eseménynaptár adatgyűjtése; új segédletként megkezdődött az arcképkatalógus kialakítása, a színházi ikonográfiai katalógus felállítása és a helytörténeti, valamint genealógiai tájékoztató katalógus kiépítése. Az egyes gyűjteményrészek tájékoztató munkájának tervszerűbb összehangolását a jelenlegi elhelyezési körülmények csak kis mértékben tették lehetővé.

A könyv- és újságkiadók, tömegkommunikációs szervek 1982-ben 5043, 1983-ban 3582 dokumentumra kértek másolási és közlési engedélyt. A vonatkozó rendelet értelmében felszámított közlési díj összege 227 900, ill. 125 250 Ft volt. — A könyvtárban őrzött dokumentumok alapján 1982-ben és 1983-ban 13-13 esetben adtunk ki hiteles másolatot és 28, ill. 31 színésznek — nyugdíja megállapításához — igazolást.

*Közönségkapcsolatok
(Látogatók, kiállítások, propaganda)*

A könyvtárat 1982-ben 588, 1983-ban 338 látogató kereste fel (ebből külföldi 105, ill. 122).

A könyvtárlátogatók fogadása elsősorban két különgyűjtemény — a Kézirattár és a Régi Nyomtatványok Tára — munkájában jelentkezik többlet-feladatként. Amennyire örvendetes a könyvtár értékei iránti megnövekedett érdeklődés, annyira gátolják a napi munkát a vezetésekkel, gyűjtemény-bemutatókkal együttjáró feladatok. Nem lévén egyik tárnak sem külön kiállító helyisége, a vezetések idejére a hivatali munkát le kell állítani. A Kézirattár 1982-ben a szokásos vezetéseken túl több héten keresztül bemutatta a könyvtár dolgozóinak és külső szakmai érdeklődőknek az *Ómagyar Mária-siralmat* s a vele együtt kiállított, kapcsolódó anyagot; ez heteken át napi többszöri vezetést jelentett. Számos esetben keresték fel a két gyűjteményt egyetemi és főiskolai hallgatók csoportjai. A Térképtár hét alkalommal rendezett helyiségeiben bemutatással egybekötött térképtörténeti órák középiskolások részére.

A kétéves időszak alatt csak egy nagyobb szabású, saját rendezésű kiállításra vállalkozhattunk: 1983-ban a Babits-centenárium alkalmából a Magyar Nemzeti Múzeum kupolatermében emlékkiállítást rendeztünk. Könyvtárunk Kézirattára különösen gazdag Babits Mihály és Török Sophie hagyatékából származó dokumentumokban, így a Babits-kiállítás számos, a nagyközönség előtt eddig ismeretlen kéziratot tárhatott a nyilvánosság elé. A kiállítást október 4-én nyitotta meg Keresztury Dezső író, az OSZK volt fősztályvezetője, akinek köszönhetően került a hagyaték a könyvtár birtokába.

1983-ban volt tíz éve annak, hogy 53 évesen, váratlanul elhunyt dr. Gombocz István, az OSZK Nemzetközi Csereszolgálatának vezetője. A Magyar Könyvtárosok Egyesülete Könyv- és Könyvtártörténeti Bizottsága és az OSZK közös emlékülést rendezett tiszteletére 1983. november 24-én. Ebből az alkalomból a Díszteremben rendezett kiállítás bemutatta Gombocz István életútját és a Gombocz-ösztöndíjjal kapcsolatos dokumentumokat.

Ugyancsak a Díszteremben került sor 1983. augusztus 9-én az Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie budapesti kongresszusa alkalmából egynapos bemutató kiállításra a Zeneműtár anyagából.

A Művelődési Minisztérium évről évre megrendezi a közgyűjtemények előző évi legértékesebb beszerzéseit bemutató kiállítást. 1983 áprilisában könyvtárunk kiállított értékei között együtt szerepeltek az *Ómagyar Mária-siralom* és a most felfedezett legrégebbi horvát vers.

A vári megnyitásra tervezett „Könyv és könyvtár a középkori Magyarországon” c. kiállítás előkészületi munkái megkezdődtek.

1982-ben a külföldi kiállítások közül jelentőségében és méreteiben egyaránt kiemelkedett az ausztriai Schallaburg várában rendezett „Corvin Mátyás és a reneszánsz Magyarországon” c. kiállítás. Könyvtárunk 22 kódeket, közöttük 14 Corvinát, 45 ősnymtatványt, közöttük egy Corvinát, valamint számos 16. századi nyomtatványt kölcsönzött ebből az alkalomból. Első ízben történt, hogy a Széchényi Könyvtár külföldi kiállításra ilyen

nagyszámú Corvinát adott kölcsön. A világ számos nagykönyvtárából kiállított, mintegy 60 Corvina a schallaburgi kiállításon olyan együttest képezett, amely a Mátyás király halálát követő évtizedek óta soha nem került össze. Hasonlóképpen értékes dokumentumokat adtunk kölcsön az ausztriai Krems-ben rendezett „A 800 éves Assisi Szent Ferenc: Ferencesrendi művészet és kultúra a középkorban” c. kiállításra és Haydn születésének 250. évfordulójára Kismartonban (Eisenstadt, Ausztria) rendezett kiállításra. Mindhárom kiállítás előkészületei már 1981-ben megkezdődtek; az 1982-ben megnyílt kiállítások zökkenőmentes lebonyolítása (anyagelőkészítés, szállítás, katalógusszövegek megírása stb.) valamennyi közreműködő munkatársunktól felelősségteljes és pontos munkát igényelt. Az ausztriai kiállítások kapcsán hét kiutazásra került sor. Munkatársainknak alkalmuk volt a kiállításokkal egybekötött tudományos ülésszakokon is részt venniük. Belitska-Scholtz Hedvig, a Színháztörténeti Tár vezetője a Haydn évforduló alkalmából rendezett tudományos ülésszakon előadást tartott. A Schallaburgi kiállítás megtekintésére mintegy 40 fős tanulmányi csoport utazott ki, önköltséges alapon, intézményi támogatással. E kiállítás anyagát 1983-ban a Magyar Nemzeti Galériában láthatta a magyar közönség, a könyvtárunkból származó Corvinákkal és a korabeli nyomtatványokkal együtt.

További külföldi kiállítások, amelyekre dokumentumokat kölcsönöztünk, ill. előkészítésében résztvettünk 1982-ben: Magyar bélyeg (Magyar Filatélia Vállalat, Bécs, Collegium Hungaricum); Internationale Coronelli Gesellschaft für Globen und Instrumentenkunde 30. évfordulójára rendezett glóbusz-kiállítás (Ausztria, Bécs); Liszt Ferenc-kiállítás (Kanada); Magyar hét Hamburgban (Hungexpo). 1983-ban: 900 Jahre Benediktinerstift Göttweig (Ausztria); Martin Luther-kiállítás (NSZK, Tübingen); 200 Jahre Tageszeitungen in Österreich (Ausztria, Bécs, Österreichische Nationalbibliothek); Bíró Mihály plakátkiállítás (NSZK, az erlangenai magyar hét keretében).

Belföldi kiállítások 1982-ben: Garibaldi emlékkiállítás (Magyar Nemzeti Múzeum rendezésében), Magyar grafika külföldön, Bécs 1919—1933 (Magyar Nemzeti Galéria), Kodály centenárium (MTA Zenetudományi Intézete), Puskin-kiállítás (Petőfi Irodalmi Múzeum), 1850—1914 közötti politikai karikatúrák (Magyar Munkásmozgalmi Múzeum), Francia könyvek Magyarországon (Magyar Nemzeti Galéria, Miterrand elnök látogatása alkalmából), 60 éves a Szovjetunió (Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség), Haydn-évforduló (Osztrák Kulturális Intézet), Német emigráns irodalom (NDK Centrum), Goethe-kiállítás (NDK Centrum), Fábry Zoltán kiállítás (MAFILM), Arany János centenárium (Nagykörös, Arany János múzeum), Madách-kiállítás az 1983-as centenárium alkalmából (Csesztve és nemzetközi vándorkiállítás), Széchényi Ferenc kiállítás (Balatonfüredi Széchényi Ferenc szakközépiskola), a PKHI sajtókiállításai (Szentendre, Zalaegerszeg) stb. 1983-ban: Madách-emlékkiállítás (Várszínház); Német színház Magyarországon (Zalaegerszegi színház); Luther-emlékkiállítás (Szépművészeti Múzeum és NDK Kulturális és Tájékoztató Központ); Karikatúra-történeti kiállítás (Magyar Munkásmozgalmi Múzeum); Erőgéptörténeti kiállítás (Magyar Mezőgazdasági Múzeum); Földgömbök tegnap és ma (ELTE Térkép-

tudományi tanszék); Könyvkötés-kiállítás (Iparművészeti Múzeum, Nagytétényi Kastélymúzeum).

Közönségkapcsolati munkák végzésére az említettekén kívül a könyvtár jelenlegi adottságai mellett igen kevés lehetőség nyílik. A hazai közművelődést elsősorban közvetve szolgáljuk: a sajtó, a rádió és televízió munkatársainak nyújtott könyvtári szolgáltatások révén. Jelentősebb szerzeményeinkre folyamatosan felhívtuk a tömegkommunikációs szervek figyelmét, e célt szolgálja a Művelődési Minisztérium által évente rendszeresen megrendezett sajtófogadás és kiállítás a közgyűjtemények előző évi értékesebb beszerzéseiről. Az *Ómagyar Mária-siralom* hazakerülése alkalmából könyvtárunk országos érdeklődés középpontjába került: az ünnepélyes átadást közvetítette a Televízió, majd ezt követte az átadó belga delegáció részvételével rendezett sajtófogadás. A magyar szempontból páratlan értékű nyelvemlékkel kapcsolatban a sajtóban számos közlés jelent meg, szakértőinkkel több Tv-, ill. rádióinterjú készült.

Továbbra is gyűjtöttük és témák szerint csoportosítva rendeztük a sajtóban megjelent, a rádióban elhangzott és a televízióban közvetített, könyvtárunkkal kapcsolatos megnyilatkozásokat.

Műemlékkönyvtárak

A zirci Reguly Antal műemlékkönyvtár látogatóinak száma évről évre növekszik s ennek színvonalas ellátása már alig leküzdhető nehézséget jelent. 1982-ben 85 176, 1983-ban 85 891 látogató, amely az 1981. évihez képest tízezres nagyságrendű növekedést mutat, a kül- és belföldi turizmus növekedésével, ill. a turisták érdeklődési körének tágulásával hozható összefüggésbe. A vezetések színvonalas ellátása minden energiát lekötött s így a belső könyvtári munkára kevés idő jutott. Bekapcsolódott a könyvtár Zirc fennállása 800 éves évfordulójával kapcsolatos ünneppsorozatba is, főleg az épületben zajló rendezvények szervezésébe. A könyvtár helyiségeiben az általános és középiskolák számára az irodalom-, történelem- és könyvtárismereti órák tartása már hagyományossá vált. A legszükségesebb könyvtári munkán kívül elsősorban a helytörténeti különgyűjtemény és a barokkterem kialakítására, valamint a Bakony-katalógus építésére fektettek súlyt.

A gyöngyösi Műemlékkönyvtár iránt is tovább nőtt az érdeklődés, a látogatók száma 1982-ben 12 840, 1983-ban 21 110 volt. A könyvtárat helybeli és távoli általános és középiskolás csoportok, szocialista brigádok látogatták leggyakrabban. 1982. szeptember 28-án az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanács ankétja során megtekintette a könyvtár reneszánsz anyagát. Változatos eszközökkel szolgálja az intézmény a közművelődést: a Múzeumi és Műemléki Hónap idején könyvbemutatót és történeti ismeretet tartottak, a városi honismereti kör több foglalkozását is a könyvtárban rendezte, orvostörténeti és pedagógiai tárgyú kiállítást rendeztek. A könyvtár történeti leírása megjelent az egeri *Dobó István Vármúzeum évkönyvében*. A kolostorépület felújítási munkálataira sajnos még nem került sor, jóllehet az épületben mutatkozó károsodások már a könyvtár helyiségeit is veszélyeztetik.

Reprográfia

A Sokszorosító üzem munkáját erősen hátráltatta, hogy a gazdasági nehézségek következtében nem volt folyamatos a papírellátás és az alkatrész-utánpótlás. Kedvezőtlen jelenség a kéziratok beérkezésének egyenetlensége is, ami nem egy esetben a gépek leállítását, máskor meg munkatorlódást okozott. Ennek megfelelően meglehetősen nagy a két év teljesítménye közötti különbség. Végeredményben azonban a szükséges sokszorosítási munkákat az üzem elvégezte, elmaradás nem volt. A takarékosági szempontoknak megfelelően a használati nyomtatványoknál sikerült lényegesen megnövelni az olcsóbb stencil-sokszorosítások számát. 1982-ben elvégezték az üzem felújítását.

A reprográfiai szolgáltatások körében a fotóreprodukciók rendelése csökkent, nőtt viszont a fotónagyítások száma. A Mikrofilmtár Rank-Xerox gépén 1982-ben 122 703, 1983-ban 123 067 fénymásolat készült. A könyvtárközi kölcsönzés gyorsmásló gépein 1982/83-ban összesen 84 281 másolatot készítettek. A Gazdasági Igazgatóságon és 1983-tól az Igazgatási osztályon készült, nagyrészt belső szükségleteket kielégítő másolatok száma 1982/83-ban 62 481-et tett ki. A nagyobb teljesítményekhez hozzájárultak az újonnan munkába álló gyorsmáslók. (A Könyvtárközi kölcsönzésen Lumoprint, az az Igazgatási osztályon Rex-Rotary.)

Bibliográfiai szolgáltatások

Kurrens nemzeti bibliográfiai munkálatok

A „Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiája” 37–38-ik évfolyamának számai havonta kétszer rendszeresen megjelentek. 1982-ben, ill. 1983-ban 6030, ill. 6619 könyvről és 339, ill. 244 új indulású időszak kiadványról készült feldolgozás, ennek eredményeképpen az MNB-adatbázis 7480, ill. 6539 bibliográfiai és 15 260, ill. 17 465 analitikus rekorddal bővült. Az éves mutatók közül megjelent az 1981–82-es összesített mutató. 1983-ban új, bővített formában adtuk ki a bibliográfia használatához való tájékoztatót.

A Magyar Nemzeti Bibliográfiát előállító szerkesztőség 1982 októberében áttért egy új inputberendezésre, a TS 51/S intelligens terminálra alapozott feldolgozásra, ami az eddigi munkaszervezetet teljes egészében átalakította. A terminál beépítését az MNB-rendszerébe korszakos jelentőségűnek értékelhetjük.

Az MNB-rendszerre alapozott szolgáltatások közül az előzetes leírások készítése az imprimatúra, ill. műszaki példányok alapján, valamint az *Új Könyvek* c. annotált ajánló jegyzék részére az egyszerűsített leírások szolgáltatása folyamatos volt. Jelentős elméleti munkák folytak az előzetes leírások bibliográfiai/kiadói hasznosítása érdekében is (CIP).

Az MNB-re alapozott szolgáltatások országos jelentőségű eredménye, hogy az 1981. évi kísérletek után 1982 januárjától az MNB-rekordok módosított kiírása szolgál alappéldányul a központi cédulaellátáshoz. Ennek

— a számítógépes fejlesztés mellett — egyik fontos könyvtári előfeltétele volt az MSZ KGST 2012 („*Szavak és szókapcsolatok rövidítése a bibliográfiai leírásában*”) szabvány bevezetése a bibliográfiai leírás összes adatszoportjában. E szabvány alkalmazásának konzekvenciájaként elkészültek a visszamenőleges rekordjavítások is. Az MSZ 3440/2 visszamenőleges hatályú alkalmazása szintén az 1982-es év eredménye. Az MNB-rendszer és a közművelődési könyvtárak katalógus-cédula ellátásának összekapcsolása könyvtártörténeti jelentőségű esemény volt, és úgy kell értékelnünk, mint az első jelentős eredményét annak az UBC-koncepciónak, amely szerint a nemzeti bibliográfiai szerkesztőségeknek a katalogizálás országos központjaivá kell válniuk.

A „*Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek Bibliográfiájá*”-nak függeléként — a Térképtár feldolgozó munkája alapján — két, ill. három ízben jelent meg a magyarországi térképek jegyzéke (összesen 163 tétel).

A Zeneműtár és az MNB Szerkesztőség közös munkájaként jelent meg a „*Magyar Nemzeti Bibliográfia. Zeneművek Bibliográfiája*” évi 4-4 füzetben, éves összesített mutatóval (a kottákról és hanglemezekről közölt leírások száma közel két és félezer volt).

A kurrens nemzeti cikk-bibliográfia, a „*Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki Kiadványok Repertórium*a” havi füzetei rendszeresen megjelentek (593, ill. 620 időszaki kiadvány alapján 15 722, ill. 17 828 leírás készült el közzétételre, a kooperáló partnerek számára az ún. szóródó irodalomról 494, ill. 564 leírás). Az éves mutatók közül az 1980-as és az 1981-es jelentek meg.

A repertórium 1981-es reformja óta eltelt időszak részben a belső gyakorlat kialakításában és véglegesítésében (tárgyszavazás, mutatózás), részben a kooperációs partnerekkel az együttműködés feltételeinek és módszereinek egyeztetésében hozott eredményeket. Ennek során könyvtárunk messzeemenően figyelembe vette a felhasználói igényeket, a reform bevezetése óta a felhasználók részéről elhangzott bírálatokat. Az egyeztetés legfontosabb eredménye, hogy 1984-től az OMIKK a magyarországi műszaki irodalom cikkanyagát havonként önálló kolligátum formájában is közzéteszi, a hazai felhasználók számára elérhető áron. Ugyanettől az időponttól kezdve az MNB/IKR füzeteinek borítóoldalán részletes tájékoztatót adunk a hazai cikkirodalom feltárásában az OSZK-val kooperáló intézmények kiadványairól.

A „*Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki Kiadványok Bibliográfiájá*”-ból az 1980-as és az 1981-es kötetek kerültek kiadásra.

A patriotika bibliográfiák közül a *Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok* negyedévente megjelenő füzetei 2816, ill. 3209, a *Hungarika Irodalmi Szemle* 3640, ill. 2870 bibliográfiai tételt tartalmaztak. A *Hungarika Irodalmi Szemle* anyagában a természettudományi folyóiratcikk-anyag lényegesen csökkent, ezzel szemben a társadalomtudományok anyaga — különösen a film- és színháztudomány terén — jelentősen növekedett.

A „*Magyar bibliográfiák bibliográfiája*” c. másodfokú bibliográfiához az anyaggyűjtés folyamatos volt, újabb kötetet azonban nem jelentettünk meg.

A *Magyar Könyvészet* éves kötetei közül több van szerkesztés, ill. sajtó alatt, a beszámolási időszakban azonban csak az 1980-as kötet láthatott napvilágot.

Retrospektív nemzeti bibliográfiai munkálatok

A „*Magyar Könyvészet 1961—1975*” ciklusbibliográfia „*Nyelvészet. Irodalom*” c. kötetének egyelőre a kézírata készült el. A „*Magyar Könyvészet 1921—1944*” ciklusbibliográfiának a „*6. Nyelvészet. Világirodalom*” c. köteté jelent meg. E bibliográfia két, eddig megjelent kötetét — amelyeknek szerkesztője dr. Komjáthy Miklósné — a Magyar Tudományos Akadémia a középtávú tudományos kutatások keretében 1983 decemberében elismerő jutalomban részesítette.

Tovább folytatódott — „A magyar kultúra emlékeinek feltárása, nyilvántartása és kiadása” c. MTA—MM kutatási főirány keretében és annak pénzügyi támogatásával — „*A magyarországi hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1921—1944*” c. sajtóbibliográfia anyaggyűjtése.

A „*Külföldi Magyar Nyelvű Könyvek 1961—1970. Csehszlovákia*” c. bibliográfia mikrofilmlapos kiadásban jelent meg. (A mikrokiadvány 12 mikrofilmlapos alapnegatívjáról 100 példány készült.)

1983-ban végre megjelent a „*Régi Magyarországi Nyomatványok*”-nak az 1601—1635 közötti időszakot magában foglaló 2. köteté. Az Akadémiai nyomdának még 1979-ben leadott kézirat négyéves átfutási ideje sajnos nem áll egyedül a hazai tudományos könyvkiadásban. A következő korszak (1636—1650) érdemi előkészítő munkái befejeződtek és megkezdődhetett az egyes tételek kidolgozása.

A 18. századi nyomatványok számbavétele során Szlovákiában mintegy 8000 példány adatait regisztráltuk. Folytatódott a példányok feltárása néhány jelentős hazai gyűjteményben is. Ezzel a 18. századi nyomatványok anyaggyűjtésének érdemi részét elvégeztük és sor kerülhet a Petrik-féle bibliográfia újabb kiegészítő kötetének előkészítésére. A Petrik VII. kötetébe kerülő címléírások száma már eddig kb. 4200. Elindítottuk a 18. századi hazai nyomatványok szakkatalógusának kiépítését is.

Az 1801 előtt nyomtatott külföldi szerzői-testületi hungarikumok bibliográfiai nyilvántartásba vétele — az MTA—MM kutatási főirány támogatásával — 1983-ban megkezdődhetett. A kapott szerény pénzügyi támogatás egyelőre a hungarus-szerzők névjegyzékének kidolgozását teszi lehetővé.

Szakkbibliográfiai munkálatok

„*A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája*” 1979. évi köteté megjelent. 1982-ben pályázat formájában elnyert állami megbízás keretében megindulhattak az irodalomtudományi bibliográfiai sorozat hiányzó öt évének (1971—1975) retrospektív bibliográfiai munkálatai.

A „*Magyarországi szépirodalom idegen nyelven 1969—1980*” c. bibliográfia címanyagának a külföldi nemzeti bibliográfiákból történő kiegészítése vette kezdetét.

Az „*Irodalmi hanglemek Magyarországon*” c. diszkográfia 2. köteté megjelent.

A Petőfi Irodalmi Múzeum kiadásában megjelenő Babits-kéziratkatalógus számára a könyvtárunkban levő Babits-hagyaték feldolgozása befejeződött.

Egyéb bibliográfiai munkálatok

Az „OSZK Mikrofilmek címjegyzéke. — Új sorozat”-ban megjelent az *Időszaki kiadványok* 4. kötete. A „*Grafikai plakátok 1.*” alapnegatívjairól (2 mf-lap) 300 példányban diázó másolatot adtunk ki.

„*A magyarországi egyházi gyűjtemények kéziratkatalógusai*” c. sorozatban megjelentek a pannonhalmi és a Ráday-gyűjteményt feltáró kötetek. (*A Szent Benedek Rend-pannonhalmi — Központi Könyvtárának kéziratkatalógusa. — A Dunamelléki Református Egyházkerület Ráday Gyűjteményének kéziratkatalógusa.*)

KÖZPONTI SZOLGÁLTATÁSOK KÖNYVTÁRÜGYI FELADATOK

Távlati tervezés

1982-ben elkészült a központi szolgáltatások távlati fejlesztésének koncepciója, amelyet az Országos Könyvtárügyi Tanács Zircz Péter főigazgató-helyettes előterjesztésében tárgyalt meg. (Vö. Zircz Péter: *Az OSZK központi szolgáltatásai. Helyzetkép és teendők a kilencvenes évekig. Az OSZK évkönyve 1981.*) A témában készült előtanulmányokat a *Könyvtári Figyelő* c. folyóirat tematikus különszáma közölte (1982/6).

Kötelespéldány Szolgálat

A hazai nyomdák és sokszorosítók által beszolgáltatott kötelespéldányok összmenyisége az előző évekéhez képest nem mutat lényeges változást (1981: 1,231, 1982: 1,219, 1983: 1,237 millió). A takarékosági intézkedések hatását inkább a könyvjellegű kiadványok kismértékű csökkenésén lehetett lemérni. A kisnyomtatványok száma — a takarékosági intézkedések ellenére — jelentősen megnőtt.

A nyomdák és sokszorosítók kötelespéldány beszolgáltatásának helyszíni ellenőrzését 1982/83-ban sikerült újra rendszeressé tenni. A 237 budapesti és 175 vidéki ellenőrzés nyomán érezhetően javult a beszolgáltatási fegyelem. A vidéki ellenőrzések nem korlátozódtak a nyomdákra és sokszorosítókra, hanem kiterjedtek a kötelespéldány-szolgáltatás, -elosztás regionális, ill. megyei problémáinak vizsgálatára, megoldására is. A részesedő könyvtárak bevonásával rendezett megbeszélések eredményeként javult a régiókon belüli kötelespéldány-elosztás pontossága, a kötelespéldányok hasznosítása.

A kötelespéldány-szolgáltatásra vonatkozó új jogszabály tervezete elkészült.

A kiadványok nemzetközi azonosító számozása

A hivatásos kiadóknál megjelent könyvek és térképek azonosítására 1982-ben 4364, 1983-ban 4410 ISBN-szám szolgált. Utólagos pótlásra vagy javításra az esetek mintegy 10–12 százalékában került sor. Érthető módon a nemhivatásos kiadók kiadványainál (3577, ill. 3980) ez az arány lényegesen rosszabb, különösen az önálló kiadói azonosítóval nem rendelkező kiadók-nál. ISSN számot kapott 591, ill. 425 időszaki kiadvány. A belső nyilvántartási munkát ebben az időszakban nagymértékben nehezítették a nem hivatásos kiadók körében végbement névváltozások, szervezeti átalakulások, más intézményekkel való fúziók. E változásoknak az ISBN-, ISSN-rendszerben való tükröztetése, az ezzel kapcsolatos számmódosítások végrehajtása kapacitáshiány miatt nem is történni meg naprakészen.

1983-ban belső felülvizsgálat keretében elemző tanulmány készült az ISBN—ISSN Iroda tevékenységéről.

Könyvek Központi Katalógusa

A külföldi könyvek központi katalógusába érkező bejelentések száma jelentősen emelkedett (1981: 177, 1982: 189, 1983: 205 ezer). Az információk gyors szolgáltatása érdekében épített ún. előkatalógusban az adatok már a bejelentéstől számított két héten belül visszakereshetők. Az adott tájékoztatások száma szintén növekedett (1981: 18,5, 1982: 21,2, 1983: 21,8 ezer). Az 1983-ban adott tájékoztatások 49 százaléka volt pozitív. Ez az adat figyelmeztet arra, hogy a külföldi szakirodalmi igények jelentkezésekor gyakorlatilag minden második keresett könyv nem található meg az ország könyvtáraiban.

Módszertani tevékenységünket az elmúlt két évben jelentősen fokoztuk: körlevelekkel, kérdőívekkel több ízben kerestük fel a könyvtárakat. A jelentő könyvtárak körének állandósítása érdekében több akciót indítottunk, így például 1983-ban bejelentésre szólítottunk fel az országos szakirodalmi el-látásért felelős 88, eddig nem jelentő könyvtárat.

A klíring-szolgáltatás keretében a közreműködő partnereknek 40, ill. 52 ezer cédulát továbbítottunk. A klíring-anyag hasznosítása tovább javult (1983-ban a 24 partner közül a kapott cédulákból katalógust és kiadványt is szerkeszt 6, csak katalógust épít 9, csak kiadványt szerkeszt 7, nem használja 2).

A „*Külföldi társadalomtudományi kézikönyvek*” c. lelőhelyjegyzék évi 2-2 száma megjelent.

Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa

Jelentős állomáshoz érkezett a több mint egy évtizede folyó külföldi folyóiratok retrospektív lelőhelyjegyzékének kiadása: a „*Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban a XVII. századtól 1970-ig*” c. kiadvány elsőként megjelenő L—N+kiegészítő kötetét vehettük kézbe 1983-ban. (A kötetek terjedelme 643, 552 A/4 oldal.)

A kurrens bejelentéseket (83, ill. 54 ezer) folyamatosan feldolgozták. A külföldi folyóiratok kurrens lelőhelyjegyzéke esetében azonban csak az 1978/79-es kötet kiegészítésére vállalkozhattunk. Az 1980/82-es adatváltozásokat tartalmazó Addenda-kötet előreláthatólag 1984-re készül el. A lelőhely-tájékoztatók száma 13,7, ill. 13,5 ezer volt.

Az IKARR/ISDS munkákra vonatkozóan I. a nemzetközi információs rendszerekről szóló részt, valamint a „Fejlesztés. Számítógépesítés” c. fejezetet.

A hagyományos katalógus- és kiadványszerkesztési munkákkal párhuzamosan folytak a gépesített Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA) előkézületei. (Erre vonatkozóan I. a „Fejlesztés. Számítógépesítés” c. részt.)

Könyvtárközi Kölcsönzés

A könyv- és folyóiratimport csökkenése következtében tovább nőtt a külföldi kiadványok kölcsönzése és másolása iránti igény, ami a beérkezett kérések számának növekedésén is lemérhető (1981: 24,1, 1982: 25,8, 1983: 26,3 ezer). Ezen belül a külföldről érkező kérések aránya alig változott (1981: 1,7, 1982: 1,3, 1983: 1,4 ezer).

A hazai könyvtárak kéréseiből 9,4, ill. 9,8 ezer volt továbbítható, ill. kielégíthető belföldi könyvtárból.

Külföldi partnereink 10,4, ill. 11,1 ezer kérésünket teljesítették, zömében másolattal. Legtöbb kérésünket teljesítő országok továbbra is sorrendben az NSZK, Nagy-Britannia, Szovjetunió, Hollandia, Svédország és Svájc, valamint Franciaország. A szocialista országok esetében a kölcsönzés általában a nemzeti anyagra korlátozódik, a tőkés országok könyvtáraival való kapcsolatainkra pedig általánosan jellemző, hogy saját országuk kiadványain kívül rendszerint a más országokban megjelenteket is nagy mennyiségben kölcsönzik részünkre. Míg a szocialista országoktól a másolatokat általában díjmentesen kapjuk, a tőkés országok esetében erősödő tendencia a másolatok téríttetése (az egy NSZK-t kivéve). Az általános drágulást figyelembe véve, állandóan nő a könyvtárközi kölcsönzés devizaigénye. Nemzetközi kölcsönzési tevékenységünkben így a gyors teljesítés mellett fokozottabban kell törekednünk a gazdaságos beszerzésre. Folyamatosan figyelve a külföldi szolgáltató könyvtárak árainak alakulását, takarékosági szempontból a kérések jelentős részével csak akkor fordulunk a drágán szolgáltató központokhoz, ha azokat más könyvtárak nem tudták teljesíteni.

A külföldi könyvtárak kéréseiből a két év alatt mintegy három ezret teljesítettünk, kb. felét az OSZK állományából. Legtöbbet az NSZK-nak, Csehszlovákiának, a Szovjetunióknak, Hollandiának, az NDK-nak, Jugoszláviának, Nagy-Britanniának és Ausztriának.

A módszertani munka keretében az 1981 végén megjelent új jogszabályhoz [19/1981. (XII. 8.) MM sz. rendelet] kiadtuk a „Könyvtárközi kölcsönzési útmutató”-t. Több ízben rendeztük meg a könyvtárközi kölcsönzés konzultatív bizottságának országos értekezletét. Folyamatos segítséget nyújtottunk a közvetlen külföldi kölcsönzést folytató könyvtáraknak és megkezdtük a

könyvtárközi kölcsönzés helyszíni ellenőrzését egyes nagyobb vidéki könyvtárakban.

A szolgálat technikai felszereltségét javította az 1983-ban kapott új Lumoprint Solid R típusú gyorsmásológép. A telexgépen a két év alatt 1303 adás és 1277 vétel volt, ezeknek mintegy 60 százaléka nem a könyvtárközi kölcsönzés céljait szolgálta.

Nemzetközi kapcsolatok

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése keretében a könyvtárközi kölcsönzéssel és a központi katalógusokkal foglalkozó szakértők 4-ik tanácskozására Budapesten került sor, az OSZK rendezésében (1982. nov. 2–4.). A meghívott nyolc szocialista ország — Románia kivételével — összesen 15 szakértővel képviseltette magát. A könyvtárközi kölcsönzés témakörében nyolc előadás hangzott el, a központi katalógusok problémáit hét referátum, ill. korreferátum ismertette. Könyvtárunk munkatársai közül Fejes Józsefné, Kondor Imréné, Sonnevend Péter és Szöllősy Éva tartottak előadásokat. A tanácskozás pozitívumaként kell kiemelni, hogy az előadások általában nem deskriptív ismertetések voltak, hanem állásfoglalásra kényszerítő problémákkal, javaslatokkal foglalkoztak. Az együttműködés folytatásaként 1983-ban véleményeztük a szocialista országok könyvtárközi kölcsönzési rendszere alapelveinek tervezetét és javaslatot nyújtottunk be a Lenin Könyvtárhoz a központi katalógusok és a könyvtárközi kölcsönzés kérdéseivel foglalkozó szakértői bizottság következő öt éves munkatervéhez.

Nemzetközi kiadványcsere

A nemzetközi kiadványcsere keretében a külföldre küldött könyvek száma — az 1981-es átmeneti visszaesés után — újra emelkedő tendenciát mutatott (1981: 27,7, 1982: 34,1, 1983: 37,9 ezer). A dokumentumok nagyobb hányadát a szocialista országokba küldjük (24, 30, ill. 32 ezer). A kiküldött folyóiratok mennyisége nem változott lényegesen, általában 4,3 ezer körül mozog. Örvendetes jelenség, hogy a kiküldött jegyzékek alapján egyre több fölspéldányt sikerült hasznosítani. (A két év alatt mintegy 4,6 ezret.)

A külföldről kapott könyvek száma évente mintegy 9,7 ezer volt, amihez még kb. 2-2 ezer kisnyomtatvány és évi 2,1 ezer folyóirat járul. A kiadványok nagyobb része itt is a szocialista országokból származik.

Cserekapcsolatainkban a gazdaságosság, a hasznosság, ill. hasznosíthatóság érvényesítésére törekedtünk. Így a szocialista országok könyvtáraival való kapcsolatainkban a csereforgalom mennyiségi növelése helyett célunk az volt, hogy mind az általunk kiküldendő, mind az ellenszolgáltatás-ként megkapható anyag esetében minél kevesebb legyen a felesleges, gyűjtőköridegen, sőt esetleg teljesen érdektelen kiadvány. 1982-ben 235 cserepartnerünket kérdeztük meg levélben az eddig küldött sorozatokra, évkönyvekre vonatkozó valós igényeikről. A nemleges válaszok alapján a kiküldendő

periodikumok számát valamelyest csökkenthettük. A tőkés országok könyvtáraival folytatott kiadványcserénk legfőbb jellemzője, hogy a már a múltban is kedvezőtlennek minősített cserearány számunkra még hátrányosabbá vált.

A fölőspéldányok forgalmazása, hasznosítása

A könyvtáráktól közvetlenül átvett fölőspéldányok száma 1982-ben 59,9, 1983-ban 28,4 ezer volt. A két év alatt a könyvtárak 86 fölőspéldányjegyzékét köröztettük. A selejtezésre javasolt fölőspéldányjegyzékek 86 ezer tételét néztük át, közülük néhány ezret a Tároló Könyvtár céljaira kértünk be.

A birtokunkban levő fölőspéldányok feldolgozása eredményeképpen 183 jegyzéket köröztettünk s a jelentkező igényeket kielégítettük.

A Fölőspéldány Központ kétéves tevékenységével a hazai könyvtáraknak 42,6 ezer, itthoni kereskedelmi értékesítésre 17,5 ezer könyvet adott át. A Tároló Könyvtárba mintegy 26 ezer kötet került.

Hatékonyabbá tette a fölőspéldányok begyűjtését s ugyanakkor jelentős mértékben előmozdította a közművelődési könyvtári hálózatok tehermentesítését a megyei könyvtárakkal való együttműködésünk. 1982-ben elsőként a szombathelyi Berzsényi Dániel Megyei Könyvtárral kötöttünk megállapodást annak érdekében, hogy mint a megyei könyvtári hálózat központja megszervezi a Vas megyei közművelődési könyvtárakban a felesleges kiadványok selejtezését, a megye más könyvtáraiban való hasznosítását és a fennmaradó anyagot továbbítja részünkre. Az akciót 1983-ban kiterjesztettük Baranya, Fejér, Heves és Nógrád megyére.

Kezdeményezésünkre 1983-ban megvalósult a könyvtári hasznosítás után visszamaradt fölőspéldányok szélesebb körben való kereskedelmi értékesítése. Október 24-én megnyílt az OSZK és a Könyvértékesítő Vállalat közös antikváriuma, amely nem várt sikert hozott. A selejtezésre, megsemmisítésre ítélt fölőspéldányokból a kereskedelem szakemberei 13 ezer olyan dokumentumot válogattak ki és zömében már néhány hónapon belül értékesítettek is, amelyekre előzőleg nem volt sem könyvtári, sem belföldi, sem külföldi antikváriumi igény.

A Tároló Könyvtár törökbálinti épületének birtokbavételére a javítások elhúzódása miatt nem került sor.

Könyvtárak központi nyilvántartása

A nyilvántartást az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum közreműködésével kiegészítettük az iskolai könyvtárak regisztrálásával. Sikerült — néhány kivételtől eltekintve — az egyházi könyvtárak adatainak begyűjtése is. A könyvtárak bejelentései és a szaksajtóban megjelent hírek alapján az adatváltozásokat folyamatosan regisztráltuk. Az adatlapok kódolása alapján elkészült a fénylyukkártyás nyilvántartás.

FEJLESZTÉS, SZÁMÍTÓGÉPESÍTÉS

Szervezeti keretek

A fejlesztési és gépesítési munkákban döntő fordulatot jelentett a főosztályi keretektől független, központilag irányított Fejlesztési csoport létrehozása 1982-ben. Ezzel az intézkedéssel a fejlesztés szervezeti keretet kapott, önálló munkakörre vált és megoldódott a különböző szervezeti egységekben folyó fejlesztési munkák és előkészületek koordinálása is. Mindez a fejlesztési munkák megélénkülését, felfutását jelentette. A későbbiekben feladatul kapta a Fejlesztési csoport a hazai könyvtárak számítástechnikai munkájában — annak tervezésében és fejlesztésében — való közreműködést. A jelenlegi létszám azonban csak a felmerülő igények kielégítését tette lehetővé szóbeli konzultáció, ill. előadás útján. A megkeresések zöme a hazai piacon kapható mikroszámítógépek könyvtári felhasználására és az MNB szolgáltatások hasznosítására vonatkozott.

Szabványosítás, szabályzatok kidolgozása

Szakértőink folyamatosan résztvettek az új magyar szabványok, valamint a nemzetközi szabványok (KGST/NTMIR, ISO) kidolgozásában, véleményezésében. Résztvettünk több moszkvai szabványosítási konferencián és 1983-ban fogadtunk egy szabványügyi szakértőkből álló szovjet delegációt az OSZK-ban.

Az UBC (Universal Bibliographic Control) munkálatok keretében Szilvássy Zoltánné — mint az ISBD-k revíziója céljából létrehozott bizottság tagja — külön megbízatásként ellátta az ISBD/S (International Standard Bibliographic Descripton/Serials) revízióját végző munkacsoport elnöki tisztségét. Ebben a minőségében előkészítette és irányította 1982-ben a Helsinkiben tartott szakértői tanácskozást, és a megvitatott javaslatok alapján kidolgozta az ISBD/S új revíziós tervezetét. Ennek megvitatására az 1983-as londoni konferencián került sor, ugyancsak Szilvássy Zoltánné elnöklete alatt.

Az MNB természetes nyelvi osztályozási rendszerének (információkereső nyelvének) kidolgozása az OSZK és az OMIKK által közösen készített osztályozási rendszer alapján kezdődött meg.

Számítógépesítés

*A Magyar Nemzeti Bibliográfia gépi rendszere
Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA)*

Új szolgáltatásként (1982. jan. 1-től) az MNB-rekordok módosított adattartalmú kiírata a központi céduelaellátás alappéldánya. A CIP bevezetésének belső, könyvtári/gépesítési előkészítése megtörtént, gyakorlati bevezetése azonban a szervezési munkákhoz szükséges létszám biztosításától függő.

1983-ban az MNB számítógépes rendszerének továbbfejlesztését erősen hátráltatta partner-intézményünknek, a Számítástechnikai Koordinációs

Intézetnek kapacitáshiánya. Ez évben átvettük tőlük a TS 51S intelligens terminálra írt felhasználói programok első részét, a programok tesztelése és az új adatrögzítő rendszer bevezetése a következő évre húzódott át.

Az ISO 2709 szabvány honosítása megtörtént (MSZ 193—83 „Mágnesszalagos bibliográfiai adatszere rekordjainak szerkezete”), megteremtve ezzel a hazai mágnesszalag-szolgáltatás egységes alapját. Az adattartalom feltöltése — a már előzetes döntések szerint — az UNIMARC formátumban készül. A Nemzetközi MARC Hálózatban való részvétellel kapcsolatosan adatokat szolgáltatunk az MNB-rendszerről.

A Nemzeti Periodika Adatbázissal (NPA) kapcsolatban az előtanulmányok értékelése és megvitatása után elkészült a feladatmeghatározás (a leendő szolgáltatások, ill. outputok definiálása, az adatelemek körének meghatározása, az egyes adatelemek specifikálása stb.) és a KSH Számítóközpont Vállalati Gazdasági Munkaközösségével (Infologic vgm) való szerződés. Az előmunkálatok értelmében az NPA célja: *a*) a hazai könyvtárakban meglévő kurrens külföldi periodikumok vonatkozásában kurrens és kumulatív leőhelyjegyzékek, valamint származékjegyzékek előállítására alkalmas adatbázis létrehozása, illetve különböző statisztikák kiírása, *b*) a magyarországi megjelenésű periodikumok vonatkozásában a nyilvántartási adatok géppel olvasható formában való jelentése a nemzetközi regisztrációs rendszerek számára és az ISDS-ben visszaigazolt rekordokból korlátozott szolgáltatásokra (pl. kulscímek jegyzéke) alkalmas adatbázis kiépítése.

1982 végére elkészült a részletes rendszerterv és ezzel párhuzamosan a leendő leőhelyjegyzék manuálisan szimulált próbaszáma.

Nagy jelentőségű, hogy a Magyar Nemzeti ISDS Központ és a Nemzetközi Központ közötti megállapodás alapján megkaptuk a teljes ISDS-adatbázis mágnesszalagjait. Az adatbázis fogadása keretében a rekordok címadatait tartalmazó betűrendes jegyzék készült a kardexadatok és az ISDS-adatok összevetéséhez, megkezdődött az ISSN-ek szerint rendezett kiírás, végül a gyarapítási koordináció céljaira az Országgyűlési Könyvtár számára mind a rekordállomány, mind az adattartalom szempontjából szelektált szalagváltozatot állítottunk elő. A műszaki együttműködési kör számítógépes leőhely-nyilvántartási rendszere és az NPA közötti kapcsolat érdekében megállapodást kötöttünk az OMIKK-kal.

1983-ban megtörtént a rendszerterv részletes megvitatása s ennek alapján megkötöttük az NPA programrendszerének kialakítására vonatkozó szerződést az Infologic vgm-el. A programozáshoz szükséges részletes feladat-specifikációt folyamatosan végeztük és számos szabályzatot dolgoztunk ki. Az év fontos eredménye, hogy az ISDS mágnesszalagok alapján — szelektált kiírás formájában — megindult az adatszolgáltatás a hazai információs intézmények számára.

Az ISDS mágnesszalagos jelentés üzemzerű körülményeinek megteremtése kapcsán elkészült az 1983. évi szalag előállításához szükséges 815 adatlap rögzítése. További 1740 adatlapot rögzítésre előkészítettünk. Megtörtént az IKARR mágnesszalagok kiírása is, az ezzel kapcsolatos szakértői véleményt az IKARR 7. Rendszertanács ülésén átadtuk.

A könyvtár számítástechnikai gépparkjának fejlesztése érdekében a TS 51 S intelligens terminált az NPA rendszer adatrögzítési céljaira negye-

dik munkahellyel bővítettük és elkészült a FACIT terminál nyomtatójának a TS 51 S terminálhoz való illesztése. Az OSZK vári épületébe tervezett adatátviteli vonalak (OSZK—SZKI, OSZK—KSH között, valamint a nemzetközi adatbázisok lekérdezéséhez alkalmas vonalak) megrendelését előkészítettük.

1983-ban a szocialista országok szakértői Prágában „A könyvtárügy technikája és technológiája” c. kérdéskörrel foglalkoztak, amelyen az OSZK-t Óvári Sándor igazgató képviselte.

KAPCSOLAT A NEMZETKÖZI INFORMÁCIÓS RENDSZEREKKEL

International Serials Data System (ISDS)

Az ISDS különböző szintű tanácskozásain (Igazgató Tanács, ill. elnökségi ülések, ISDS közgyűlés, az ISDS regionális és nemzeti központi vezetőinek tanácskozásai) Szilvássy Zoltánné, a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusának osztályvezetője, mint az ISDS Igazgató Tanácsának elnöke, majd a soron következő elnök mellett mint volt elnök vett részt.

Szilvássy Zoltánné a tanácskozásokra több fontos tárgyalási anyagot dolgozott ki (többek között az ISDS költségvetésével kapcsolatban), jelentős része volt az ISDS-kézikönyv létrehozásában. Mint az ISBD/S Revíziós Munkacsoport elnöke, irányította és vezette az ISDS és az ISBD/S kompatibilitás, vagyis a két rendszer (a regisztráló és a bibliográfiai leíró) rendszer összehangolásának munkáját. Az OSZK számára különösen fontos eredmény, hogy előkészítette az ISDS Nemzetközi Központjával kötendő munkaszerződést.

A magyar időszaki kiadványok mágnesszalagon való bejelentése előkészítéseként 50 tételes mintaanyagot küldtünk ki a párizsi központnak, majd ennek tapasztalatai alapján megkezdtük az adatrögzítést az üzemszerű mágnesszalagos jelentés érdekében. Az ISDS központtól kapott adatbázisból kiíratott magyarországi címlista tételeinek javítása és a címlista belső segédletként való szétosztása megtörtént. A listát szakszámokkal kiegészítve megküldtük a Chemical Abstracts számára is. (Az ISDS-munkával kapcsolatban l. még a Nemzeti Periodika Adatbázisról szóló részt a „Fejlesztés. Számítógépesítés” c. fejezetben.)

NTMIR (Nemzetközi Tudományos-Műszaki Információs Rendszer)

IKARR (Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Rendszere)

Az IKARR Rendszertanácsának évi konferenciáin résztvettünk, jelentős elméleti és gyakorlati tevékenységgel járulva hozzá az IKARR soronlevő feladatához: az IKARR—ISDS kompatibilitás megteremtéséhez.

Operatív munkaként 177, ill. 127 bejelentést küldtünk a moszkvai központnak a hazai időszaki kiadványokról.

A moszkvai regionális ISDS Központ által a cseh és a magyar ISDS központoknak egyidejűleg kiadott ISSN számtartomány felhasználásából adódó munkákat, a kiadók értesítését, és a regionális, illetve a nemzetközi központ tájékoztatását elvégeztük.

Interinformkultúra

Az „Interinformkultúra”-ban való részvételünk megfelelt az együttműködés középtávú tervének: a beérkezett igények szerint szolgáltatunk adatokat, szakértői véleményt. 1982-ben résztvettünk a szocialista országok kulturális-művészeti információs intézményeinek szófiai tanácskozásán, majd 1983-ban a Lenin Könyvtár által összehívott szakértői értekezleten. Kiküldötteink (Mohor Jenő, Sonnevend Péter) a tanácskozásokon korreferátumokat tartottak. 1982-ben fogadtuk a prágai Státni Knihovna-ból a kulturális-művészeti információért felelős vezetőt és megbeszéléseket folytattunk vele egy esetleges kétoldalú együttműködésről. 1983-ban a szlovákiai partnerintézményeket kerestük fel tapasztalatcsere céljából.

A Lenin Könyvtárral kötött kétoldalú megállapodás keretében reánk háruló feladatoknak eleget tettünk (rendszeresen küldtük a hazai kulturális és művészeti szakirodalomról a címfordítással, orosz nyelvű annotációval ellátott leírásokat).

Egyéb nemzetközi információs rendszerek

A Library of Congress NPAC programja keretében folytatódott a magyarországi könyvtermésből a beszerzésre javasolt címek válogatása és a bibliográfiai leírások készítése. Mivel az LC gyűjtési körét ismét szűkítette, a válogatott mennyiség az előző évekhez képest csökkent. 1982-ben 5132, 1983-ban 4780 Magyarországon megjelent monografikus kiadványról készült bibliográfiai leírás, ebből az LC gyűjtőkori elvei alapján 394, ill. 401 műre vonatkozóan tettünk beszerzési javaslatot a Kultúrának.

Az „*Annual Bibliography of the History of Printed Books and Libraries*” részére elkészült az 1981/1982. évi magyarországi könyv- és könyvtártörténeti publikációk bibliográfiai anyaggyűjtése.

A Nemzetközi Zenei Forrásrepertórium (RISM) számára megkezdődött a pécsi székesegyház kottatárának feldolgozása és a bibliográfiai leírásoknak a kasseli RISM Központba való kiküldése. Ezzel egyidejűleg a kottatár anyagából állománykiegészítő mikrofilmezést végeztünk. A RISM cseh, osztrák, szlovák és magyar résztvevői többéves szünet után 1982-ben újra találkoztak Prágában, hogy a zenei patriotika gyűjtésben a regionális együttműködést tovább szélesítsék.

IGAZGATÁS, VEZETÉS, KÖZPONTI FELADATOK

Személyi és szervezeti változások

1982-ben súlyos veszteség érte intézményünket: március 19-én váratlanul elhunyt dr. Jóború Magda, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója.

Dr. Jóború Magda magas hivatali és közéleti tisztségek betöltése után került a Nemzeti Könyvtár élére 1958-ban, s vezette azt egészen haláláig. Tudományos pályája, kultúrpolitikai és közéleti tevékenysége, mind a hazai,

mind a nemzetközi fórumokon ismertté és elismertté tette személyét, főigazgatói működése közel negyedszázadon át meghatározó jelentőségű volt a Széchényi Könyvtár történetében. (Dr. Jóború Magda főigazgató nekrológ-ját az OSZK 1980-as évkönyve közölte, amely 1983-ban jelent meg.)

A Művelődési Minisztérium március 24-én átmeneti időszakra Zircz Péter főigazgató-helyettest bízta meg az OSZK főigazgatói teendőinek el-látásával.

A Művelődési miniszter június 1-i hatállyal dr. Molnár Ferencet, az MSZMP KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális osztályának h. vezető-jét, volt kulturális államtitkárt az Országos Széchényi Könyvtár főigazgató-jává kinevezte.

A könyvtár átszervezésével kapcsolatban a már 1981-ben megindult előkészítés 1982 elején döntést hozott. Az MM Könyvtári osztálya jan. 12-én kelt állásfoglalása értelmében a január 25-i főigazgatói intézkedés a könyvtár főbb szervezeti egységeit az alábbiak szerint határozta meg:

I. Gyűjteményi Főosztály, II. Központi Szolgáltatások Főosztálya, III. Állományvédelmi Főosztály, IV. Gazdasági Igazgatóság.

Az I. főosztály a volt I—II., a II. főosztály a volt III—IV. főosztályokból alakult, a III. főosztály a volt Beruházási és Könyvtári Üzemi Igazgatóságnak felel meg.

A Nemzetközi Csereszolgálat a II. főosztály, a Retrospektív Bibliográfiai Szerkesztőség az I. főosztály szervezetébe került.

Valamennyi főosztály, igazgatóság és önálló osztály közvetlen felügyeletét a főigazgató látja el. A főigazgató-helyettesek közül dr. Havasi Zoltán a könyvtárban folyó tudományos munka és a könyvtári kutatások szervezése, irányítása terén, Zircz Péter a könyvtárban folyó fejlesztő tevékenység és a napi operatív munka irányítása terén lett illetékes. A Tudományos Titkárság a főigazgató közvetlen irányítása alól dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes irányítása alá került.

A további intézkedések értelmében március 1-i hatállyal Zircz Péter főigazgató-helyettes közvetlen irányítása alatt működő Fejlesztési csoport alakult. A Fejlesztési csoport feladatköre: Az OSZK számítógépes szolgáltatásai fejlesztésének tervezése, bonyolítása (a megfelelő számítástechnikai intézményekkel együttműködve). Számítógépes szolgáltatási alrendszerek kialakítása — a központi szolgáltatásokra alapozva — a nagy szakkönyvtárakkal, illetőleg a közművelődési könyvtárakkal is. Koordinálja a könyvtáron belül folyó számítástechnikai és szabványosítási munkálatokat, felelős a számítástechnikai géppark fejlesztéséért, közreműködik a könyvtár egyes területeinek rendszerelemzési vizsgálataiban.

A szervezeti változásokkal kapcsolatos főbb személyi változások, ill. vezetői megbízások 1982-ben: dr. Ferenczy Endréné főosztályvezető az I., Fügedi Péterné főosztályvezető a II. főosztály vezetésére kapott megbízást. Sonnevend Pétert — osztályvezetői funkciójának megtartásával — a II. főosztály főosztályvezető-helyettesévé nevezték ki. Dr. Szűcs Jenőné a Fejlesztési csoport vezetésére kapott megbízást változatlan (osztályvezetői) besorolással. Az MNB Szerkesztőség osztályvezetőjévé Sipos Mártát, osztályvezető-helyettesévé Vajda Gábort, a Nemzetközi Csereszolgálat osztályvezető-helyettesévé Kiszely Olivérné neveztek ki. Dr. Nagy Zsoltné osztályveze-

tő-helyettesi besorolásának változatlanul hagyásával a Katalogizáló osztályról a Repertórium Szerkesztőséghez került.

1983-ban az alábbi főbb szervezeti változások voltak. Január 1-i hatállyal dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes közvetlen irányítása alatt Kutatásszervezési csoport alakult, amely a megszűnt Tudományos titkárság helyébe lépett. A Kutatásszervezési csoport feladatkörébe tartozik a könyvtárakban folyó könyvtári és informatikai vonatkozású kutatások országos szintű nyilvántartása, szervezése és koordinálása. Ebben a vonatkozásban illetékes az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központjában folyó kutatásokat illetően is. Ellátja az OSZK-ban folyó tudományos tevékenység (ezen belül kiemelten a hungarika, hungarológiai kutatás) nyilvántartását, szervezését és koordinálását. Közreműködik a könyvtárban folyó képzés és továbbképzés tartalmi vonatkozásainak kimunkálásában, koordinálja és tervezi a könyvtár kiadási tevékenységét, kiadásra előkészíti és terjesztésre átadja a könyvtár saját kiadványait, kezeli a kiadványtárat.

1983. március elsején a főigazgató közvetlen irányítása alatt Nemzetközi kapcsolatok csoportja megalakítására került sor. Az új csoport — a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtári osztálya rendelkezése értelmében — az OSZK nemzetközi kapcsolatainak lebonyolításán kívül az OSZK — KMK, az Állami Gorkij Könyvtár, az Országgyűlési Könyvtár, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete és a külföldi személycserék keretével bíró, tanácsi fenntartású könyvtárak (Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár stb.) nemzetközi kapcsolatainak lebonyolítását is végzi. E megbízással az OSZK mintegy központi koordináló és lebonyolító szerepet vállalt a nemzetközi kapcsolatok terén. Az új felállásban az Igazgatási osztály — amelyből az új csoport kivált — az osztály vezetője révén a jövőben a döntéselőkészítő munkában vesz részt. E feladat kiterjed az OSZK és a közvetlen személycserés partnerintézményei közötti együttműködési megállapodások előkészítésére, a szocialista országokkal kötendő államközi kulturális egyezmények előkészítése során az OSZK-val kapcsolatos kiegészítő javaslatok tételére, az IFLA keretében vállalt OSZK-feladatok teljesítésének figyelemmel kísérésére s az IFLA-val való együttműködés koordinálásának céljából a Magyar Könyvtárosok Egyesületével való szoros kapcsolattartásra.

A Zárolt Kiadványok Tára 1983. november 1-től kivált az I. főosztály keretéből és közvetlenül a főigazgató irányítása alá került. Egyéb kisebb változások: a főigazgató mellett Titkárság kezdte meg működését; az Információs osztály a vári felkészülési munkák miatt átmenetileg az MNB Időszaki Kiadványok Repertóriumára szerkesztőségével összevontan működött; a III. főosztályon belül Várberuházási csoport alakult, amely azonban nem képez önálló szervezeti egységet. Február 16-tól a Restauráló Laboratórium keretében megkezdte vári működését a Központi Restauráló Laboratórium, melynek a restaurálás terén országos feladatai vannak. A Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusa osztály keretén belül az IKARR—ISDS csoport és a Kurrens csoport április 1-től NPA-részleg (Nemzeti Periodika Adatbázis részleg) néven összevonásra került.

Az OSZK új, egyelőre ideiglenes szervezeti és működési szabályzatának tervezetét 1982 végén a Vezetői Tanács jóváhagyta. A következő év a főhatósággal és a társadalmi szervekkel való egyeztetés jegyében telt el. Az ideig-

lenes szervezeti és működési szabályzatot a Művelődési Minisztérium 1983. szeptember 22-én kelt levelével jóváhagyta, az intézmény részéről való hivatalos kiadásra azonban az év végéig nem került sor.

1982 folyamán többek között nyugalomba vonult dr. Ürögdi Györgyné, a Nemzetközi Csereszolgalat h. osztályvezetője, Galamb Györgyné főmunkatárs.

1983-ban nyugalomba vonult Fügedi Péterné fősztályvezető a II. főosztály éléről, dr. Borsa Gedeon osztályvezető (RMNY bibliográfia csoport), dr. Markovits Györgyi, a Zártolt Kiadványok Tárának vezetője, dr. Németh Mária osztályvezető, tudományos titkár, dr. Wix Györgyné, a Gyarapítási osztály vezetője, Mészáros Pálné, a Gazdasági Igazgatóságon a Műszaki és fenntartási osztály vezetője. A főmunkatársak sorából nyugalomba vonultak dr. Burián Ignácné, Kiszely Olivér és Szász Andrásné.

A szervezeti változásokkal kapcsolatos főbb személyi változások, ill. vezetői megbízások voltak 1983-ban: a II. főosztály vezetését szept. 1-től Sonnevend Péter fősztályvezető vette át, Vajda Gábor fősztályvezető-helyettesi kinevezést kapott.

Kineveztek öt új osztályvezetőt: Bacsoni Tamásné (Katalogizáló osztály), Nagy Zoltán (Mikrofilmtár), dr. Nagy Zsoltné (MNB Időszaki Kiadványok Repertóriumának szerkesztősége), Somogyi Pálné (Zártolt Kiadványok Tára), Szinai Tivadarné (Gyarapítási osztály), öt osztályvezető-helyettes: Ákom Márta (Katalogizáló osztály; Hírlapfeldolgozó részleg), Sándor Ernő (MNB/IKR szerkesztősége), dr. Karsay Orsolya (Kézirattár), Wolf Magda (Könyvek Központi Katalógusa), Zöldi Péter (MNB/Könyvek bibliográfiája szerkesztősége), dr. Pavercsik Ilona osztályvezetői megbízást kapott (RMNY). Dr. Kovács Ilona osztályvezető a Kutatásszervezési csoport irányítását vette át, dr. Tremkó Györgyné osztályvezető a Külföldi Folyóiratok Központi Katalógusába került át osztályvezető-helyettesi besorolásban.

Vezetői tanácsülések, ellenőrzések

A Vezetői Tanács 1982-ben 11 alkalommal ült össze és 15 előterjesztést tárgyalta meg. Kiemelkedő jelentőségű volt közülük az OSZK vári felkészülésének és működésének szakmai feladatterve, valamint a vári felkészülés és felköltözés intézkedési terve. (Dr. Ferenczy Endréné, ill. Óvári Sándor előterjesztései.) Jelentős és ugyancsak a könyvtár alaptevékenységével összefüggőek voltak az OSZK kutató-fejlesztő, valamint kutatásirányítási feladatairól, a könyvtári hungarikakutatás helyzetéről és a munka továbbfejlesztésének feladatairól szóló, dr. Havasi Zoltán által előterjesztett referátumok.

1983-ban a Vezetői Tanács 11 ülésének napirendjén 16 előterjesztés szerepelt. Többek között foglalkozott a Vezetői Tanács a könyvgyűjtemény katalógus-rendszerére vonatkozó tervvel, a könyvtárban folyó tudományos munkával, az OSZK közművelődési programjával, a munkahelyi demokrácia kérdéseivel, valamint a személyzeti helyzettel.

A belső felülvizsgálatok keretében 1983-ban megtörtént az ISBN/ISSN Iroda felülvizsgálata. A Vezetői Tanács határozata alapján intézkedési terv készült az irodák munkájának javítása érdekében. Az Olvasó- és Tájékoztató

Szolgalat külső szakértők által történő felülvizsgálata 1983 decemberében vette kezdetét.

1982-ben a Művelődési Minisztérium ellenőrző szervei lefolytatták az intézmény szokásos kétévenkénti költségvetési revízióját.

Könyvtári bizottságok

1982-ben a Tudományos és Közművelődési Bizottság, valamint a Hungarika Koordinációs Bizottság egy-egy ülést tartott. E testületek csökkent mértékű tevékenységét a bizottságok átszervezésének már ekkor felismert szükségszerűsége magyarázza. Az Ifjúsági Bizottság és a Nyelvpótlék bizottság mindkét évben a folyó ügyek intézése céljából több-kevesebb rendszerességgel tartotta üléseit.

1983 márciusában a Vezetői Tanács határozott a bizottságok újjászervezéséről. Ennek értelmében megszűnt a Hungarika Koordinációs Bizottság, újjáalakult — továbbra is dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes elnökleivel — a Tudományos Bizottság, Zircz Péter főigazgató-helyettes vezetésével az Ifjúsági Bizottság. A Nyelvpótlék Bizottság vezetését dr. Németh Mária tudományos titkártól Juhász Lászlóné, a Személyzeti osztály vezetője vette át.

A Vezetői Tanács ugyanekkor hozott határozata életre hívta az OSZK Tudományos Tanácsát, amelynek elnöke dr. Molnár Ferenc főigazgató, titkára dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes, tagjai pedig a hazai tudományos és kulturális közelet felkért prominens képviselői. A Tanács megalakításával olyan tudományos-szakmai együttes létrehozása volt a cél, amely tanácsaival, állásfoglalásaival a könyvtár tudományos tevékenységét támogatja, azt részben orientálja s a tagok által képviselt szakterületek, ill. intézmények és testületek kapcsolatrendszerével a könyvtárban folyó tudományos munkát segítse. (L. még a Kutató- és fejlesztő munkáról szóló részt.)

1982 végén főigazgatói döntés értelmében a korábban működött Vár-bizottság helyébe a várba való felkészülés közös OSZK és OSZK—KMK operatív bizottsága lépett Vári Operatív Bizottság néven. Vezetője Zircz Péter főigazgató-helyettes, tagjai a könyvtár igazgatói és fősztályvezetői. (L. még a „Vári felkészülés” c. fejezetet.)

Személyzeti munka, munkaiügyi helyzet

Személyzeti politikánk elsősorban arra irányult, hogy a vári felköltözés időszakára szakmailag jól képzett, aktív munkatársi gárda álljon a könyvtár rendelkezésére. Sajnos az évek óta megnyugodni látszó személyi fluktuáció 1983-ban újra erősödött s ebben egyként szerepet játszottak a végleges, mint a különböző okokból származó ideiglenes eltávazások (pl. tanulmányi céllal). 1983-ban a szokásosnál többen mentek nyugdíjba is, köztük nem egy vezető beosztású munkatárs.

1982-ben vitatta meg a Vezetői Tanács a könyvtár 1981—1985-ös éveire szóló káderutánpótlási, -képzési és továbbképzési tervét, majd 1983-ban megvizsgálta ennek időarányos teljesítését. Részben ennek kiegészítésére

készült el 1983-ban egy részletes elemzés az OSZK személyi állományáról. Ennek értelmében a főfoglalkozású álláshelyeket betöltő 465 dolgozó közül — az 1983. január 1-i állapotnak megfelelően — 55 százalék rendelkezett felsőfokú végzettséggel, legnagyobb részük (56 százalék) könyvtárosi szakképesítéssel, leggyakrabban magyar vagy történelem szakpárosítással. A középiskolai végzettségű dolgozók 60 százaléka rendelkezett szakmai többlettel: 37 százaléka szakmunkás, 23 százaléka középfokú könyvtárosi képesítéssel. Tudományos fokozattal 10 fő rendelkezett (egy a tudományok doktora, 9 fő kandidátus). A könyvtár munkatársai közül 72 minősült tudományos dolgozónak. Nyelvtudás tekintetében az összkép kevésbé kedvező: nyelvvizsgálóval vagy annak megfelelő végzettséggel a dolgozóknak csak 28%-a rendelkezett. Ami az életkori arányokat illeti, a megelőző időszak fiatalítási tendenciájának megfelelően a dolgozók 42 százaléka volt 35 éven aluli.

Több, személyzeti vonatkozású szabályozásra került sor a tárgyalt időszakban. A rendkívüli és a fizetés nélküli szabadságok csökkentése érdekében egységes irányelvek kiadására került sor. A továbbtanuló dolgozókat érintette az új Tanulmányi Szabályzat kidolgozása és az ezen alapuló ötféle tanulmányi szerződés bevezetése. Reformokra került sor a jutalmazási rendszerben. A költségvetési előirányzatból biztosítandó (kitüntetés, nyugdíjazási jutalom, törzsgárda), jutalmak mellett meghatározott összegeket biztosítottunk céljutalmakra, amelyekkel a főosztályok rendelkeznek. Emellett évente egy-két alkalommal sor került a folyamatosan kiválóan végzett munka jutalmazására is.

Megtörtént a személyzeti nyilvántartás korszerűsítése: a személyi nyilvántartó kartonok kódolása és lyukasztása befejeztével a nyilvántartás lyukkártyás visszakeresése lehetővé vált.

Folyamatosan kerültek intézésre a személyzeti munkával és a munkaerőmozgással kapcsolatos feladatok. 1982-ben eltávozott a könyvtárból 56 státusos dolgozó (nyugdíjazás: 17, áthelyezés: 19, munkaviszonya megszűnt: 18, elhalálozás: 1, kilépett: 1), a könyvtár állományába került 74 fő. 1983-ban eltávozott a könyvtárból 61 státusos dolgozó (nyugdíjazás: 19, áthelyezés: 23, munkaviszonya megszűnt: 19), a könyvtár állományába került 49 fő. Az ideiglenes jellegű (szerződéses) alkalmazások száma jelentősen megnövekedett (1982: 108, 1983: 142). Élénk volt a belső mozgás is. A belső pályázati rendszerben meghirdetett 12, ill. 10 álláshelyből 6, ill. 3 helyet sikerült betölteni. Belső átcsoportosítással — részben a vári felkészüléssel kapcsolatban — 14, ill. 18 fő szolgálati helye változott a könyvtáron belül.

Képzés, továbbképzés

1981 októberében indítottuk meg saját szervezésben s nagyrészt OSZK előadókkal az első, 10 hónapos könyvtárkezelői tanfolyamot, amelynek záróvizsgájára 1982-ben került sor. A 28 hallgató közül tízen nyertek el kiválóan megfelelt minősítést, közöttük hat OSZK-dolgozó. 1982 őszén újra indítottunk egy tanfolyamot 32 hallgatóval, akiknek mintegy fele volt az OSZK dolgozója. Az 1983-ban megtartott záróvizsgán 9 fő kapott kiváló minősítést, közöttük 4 OSZK dolgozó.

Felsőoktatási intézményekben folytatta tanulmányait 1982-ben 27, 1983-ban 30 dolgozónk. A Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola könyv- és papírrestauráló szakán 6, ill. 5 fő folytatta tanulmányait. A Marxizmus—Leninizmus Esti Egyetem speciális tanfolyamaira négy dolgozónk járt.

Intenzív nyelvtanfolyamra 9 fő mehetett. Sokan vették igénybe a KISZ által szervezett belső nyelvtanfolyamokat (angol kezdő és haladó, latin nyelvkör). Új kezdeményezésként indult 9 fővel 1982-ben egy szlovák nyelvtanfolyam, a Csehszlovák Kultúra kihelyezett nyelvi tanfolyamaként.

A továbbképzésre dolgozóinknak számos alkalommal nyílt lehetőségük. Ilyenek voltak részben a belső, osztálykeretben rendezett konzultatív megbeszélések, részben a külső intézmények, testületek által rendezett tanfolyamok, előadások. Közülük elsősorban az OSZK Könyvtártudományi és Módszertani Központja, valamint a Magyar Könyvtárosok Egyesülete által szervezett programokat emeljük ki.

Kutató- és fejlesztőmunka, kiadványi tevékenység

A kutatási és fejlesztési tevékenység folyamatosságának, könyvtáron belüli koordinálásának biztosításában fontos fejleményt jelentett az önálló Fejlesztési csoportnak 1982 márciusától való létrehozása és a Tudományos Titkárságnak 1983 januárjától Kutatásszervezési csoporttá való átalakítása. (Ezzel kapcsolatban l. még a Személyi és szervezeti változások c. fejezetet.) A két csoport egymást kiegészítve szervezi és koordinálja az intézményi és a vonzáskörébe tartozó országos kutatási-fejlesztési tevékenységet. A Kutatásszervezési csoport 1983-ban átvette a KMK-tól a könyvtári kutatások országos nyilvántartását s ezzel együtt a kutatási témákról való jelentés kötelezettségét a nemzetközi kutatásnyilvántartó központoknak.

A könyvtár kutató-fejlesztő tevékenységének irányát az 1982/83-as években is az MM és az MTA által 1981-ben elfogadott és jóváhagyott közép-távú kutatási terv és az intézmény ötéves (1981—1985) feladatterve szabták meg. Az intézmény jelenlegi szervezeti keretei szerint tagolódott zömében az OSZK kutatási területeinek felosztása, vagyis: az I. főosztályon folyó kutatások kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek feltárása és rendszerezése, könyv- és könyvtártörténeti kutatások, a nemzeti könyvtár gyűjteményére alapozott szaktudományi kutatások körébe vágta, a II. főosztály és a Fejlesztési csoport kutató-fejlesztő munkája a korszerű könyvtári és információs rendszerek kialakítása, a könyvtártechnológia fejlesztése, számítógépesítés, szabványosítás feladatcsoportjába illeszkedett, a III. főosztály néhány kutatója kultúránk írott és nyomtatott emlékeinek megőrzése, konzerválás, restaurálás, mikrofilmtechnika témaköreiben dolgozott.

A kutatások részben belső erőből, kutatóidővel támogatottan, részben központi erőforrások felhasználásával, megbízásos jogviszony keretében, részben — a kutatásszervezés új jelenségeként — pályázat formájában elnyerhető állami megbízási szerződéssel folytak.

A „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása” c. MM—MTA tárcaszintű kutatási főirányban szereplő 7 intézményi téma közül kettő, a „Magyarországi szerzők 1800 előtt külföldön, bármely nyelven megjelent műveinek bibliográfiája” és a „Magyarországi hírlapok

és folyóiratok bibliográfiája 1921—1944” részesült 1983 március végétől a Központi Kutatási és Fejlesztési Alap támogatásában. Ez a már 1982-ben az MM és MTA rendkívüli támogatásával folyó munkálatok felgyorsítását tette lehetővé. A továbbra is körülményes pénzügyi bonyolítás és a megbízásos jogviszony kötöttségei miatt az első témánál az anyaggyűjtés elhúzó-dásával kell számolni, a második téma teljesítése azonban időarányosan halad.

A többi, a főirány révén pénzügyi támogatásban nem részesülő téma művelése is országos jelentőségű. A „Régi magyarországi nyomtatványok” vállalkozása keretében megjelent a sorozat 2. kötete (1601—1635). „A magyar irodalom és irodalomtudomány éves szakbibliográfiája” és ennek összevont, 1971/75-ös ciklusa az MM által 1982-ben meghirdetett témapályázaton állami megbízási szerződéssel jutott pénzügyi támogatáshoz. A tárgyalt időszakban sikerült megjelentetnünk az 1978-as és az 1979-es kötetet s előrehaladtak az összevont kötet munkálatai. Ugyancsak a fenti pályázati formában sikerült támogatást kapnunk „A Magyarországra kurrensen járó külföldi időszaki kiadványok (folyóiratok, évkönyvek stb.) országos nyilvántartásának (központi katalógusainak) gépesítése” c. témához. Későbbiekben a téma lényegesen kibővült, célul tűzve ki egy Nemzeti Periodika Adatbázis (NPA) kialakítását, ami a megvalósítás ütemtervén is módosított. Saját erőforrásból dolgoztunk további négy, ugyancsak a főirány keretébe tartozó bibliográfiai vállalkozáson (Magyar Könyvészet 1921—1944, Magyar szépirodalom idegen nyelven 1969—1980, A hangjegyes kéziratok forrásai Magyarországon, Egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai. Bővebben l. a bibliográfiákról szóló részben.)

A hungarikakutatások eddigi eredményeit összegezte és a továbbvitelével kapcsolatos feladatokat jelölte ki a Vezetői Tanács által 1982 novemberében megtárgyalt előterjesztés. (Dr. Havasi Zoltán: A könyvtári hungarikakutatás helyzete, a munka továbbfejlesztésének feladatai.) 1983-ban került kidolgozásra — ugyancsak Havasi Zoltán előterjesztésében — a kutatási főirány 1986—1990-es középtávú tervjavaslata, amely a korábbi témák mellett egy új vállalkozást is javasolt: „A külföldön található könyvtári hungarika dokumentumok és a rájuk vonatkozó adatok regisztrációja: a külföldön levő, magyar vonatkozású könyvtári anyagról készült mikrofilmek központi nyilvántartásának a létrehozása, a külföldi könyvtárak hungarika kalauza, hungarika névkataszter” c. témát.

A hungarikakutatások között 1982/83-ban nagy hangsúlyt kapott a kurrens hungarika-tájékoztatás rendszerének kidolgozása, ill. megalapozása. A Kutatásszervezési csoport — amelynek keretében a munka megindult — a hungarika-tájékoztatásnak a hungarológiai tájékoztatást is magában foglaló programja megvalósítása során elvégezte az elvi-tervező munkát s megkezdte a konkrét együttműködést az Állami Gorkij Könyvtárral és az Országgyűlési Könyvtárral. A tervek szerint a létrehozandó Hungarika Információ széles körű anyaggyűjtésre alapozott, számítógépes rendszerhez csatlakoztatott tájékoztatás lesz.

A kutatóidővel támogatott egyéni kutatási tevékenység továbbra is szerves része maradt az intézményi tudományos munkának. 1982-ben 73-an kaptak heti 1 kutatónapot, 7-en pedig 4 óra kutatóidőt, 1983-ban, tekintet-

tel a vári felköltözésre, csökkentésre és egyúttal a kutatóidő-támogatás differenciálására került sor. Ebben az évben 42-en kaptak heti 1 kutatónapot, 1 kutató 7 órát, míg 17-en évi összevont munkaidőkedvezményben részesültek. A kutatások tartalmi megoszlása nem módosult az előző évekhez képest: legtöbbször továbbra is a könyv-, sajtó- és könyvtártörténeti, nyomda- és kiadástörténeti, az irodalomtudományi, művelődéstörténeti, ill. a könyvtári és információs rendszerek fejlesztése témakörökben kutattak. A publikációk és előadások száma és színvonala kedvező képet mutat az intézmény munkatársainak a hazai, elsősorban társadalomtudományi kutatásokban való részvételéről: 1982-ben 6 könyv (szerző vagy közreműködő), 1983-ban 12 könyv, a hazai magyar nyelvű folyóiratokban 1982-ben 70, 1983-ban 76, a hazai idegen nyelvű és a külföldi folyóiratokban 1982-ben 15, 1983-ban 18 tanulmány, cikk jelent meg.

A Keresztury-pályázatra 1982-ben csak két pályázat érkezett. A bíráló bizottság ajánlása és a főigazgató döntése értelmében kiemelt jutalomban részesült Spiráné Lengyel Márta „Egy tévelygő Habsburg-alattvaló a 19. század derekán” c. tanulmánya, továbbá díjazásban részesült Németh László „Kísérlet a társadalmi berendezkedés reformjára: a katolikus hivatásrendi mozgalmak” c. munkája. Örvendetes, hogy 1983-ban már nyolcan pályáztak s közülük hárman érdemesültek jutalmazásra. Kiemelt jutalmat kapott dr. Szabó András „Károlyi Gáspár” c. tanulmányáért. További jutalmat kaptak Gereben Ferenc „A falusi lakosok olvasási és könyvbeszerzési szokásai” és Z. dr. Héjjas Eszter „A kurucmozgalom francia kapcsolatai” c. munkájukért.

A könyvtár munkatársai közül 1982-ben 71, 1983-ban 74 fő minősült tudományos dolgozónak (tudományos tanácsadó 5, ill. 6, tudományos főmunkatárs 12, ill. 16, tudományos munkatárs 34, ill. 38, tudományos segédmunkatárs 13, ill. 10, tudományos gyakornok 7, ill. 4.)

1982/83-ban tovább bővültek kapcsolataink a hazai tudományos intézményekkel, szervezetekkel és testületekkel, így többek között az egyetemek bölcsészettudományi karaival, az Irodalomtudományi, a Színháztudományi és a Zenetudományi Intézettel. Az ELTE Könyvtártudományi Tanszékével együttműködési tervet dolgoztunk ki. A Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen végeztünk kutatást a Babits-kéziratok katalógusainak összeállítása és közzététele érdekében. 1983-ban egy munkatársunk vendégkutatóként az MTA Irodalomtudományi Intézetében dolgozott. Egyéni kutatás révén kapcsolódott a könyvtár a magyar nyelvemlékeket összegyűjtő és kiadásra előkészítő „Codices Hungarici” c., ill. a hazai könyvtárak kódextörédekeit kiadó „Fragmenta Codicum” c. főirány által támogatott vállalkozásokhoz (ELTE). Munkatársainknak a hazai és nemzetközi tudományos bizottságokban és szervezetekben viselt tagságának és tisztségének az áttekintése is a szakmai, tudományos kapcsolatok sokrétűségét mutatja. (1982-ben 38, 1983-ban 43 munkatársunknak volt 83, ill. 105 tagsága vagy vezető funkciója bel-, ill. külföldi tudományos szervezetekben, bizottságokban.) A hungarológiai kutatások áttekintésében nem mellékes az a körülmény, hogy intézményünk munkatársai közül tizenhárman tagjai a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaságnak. 1982-től megvan képviselőnk a Magyarok Világszövetsége elnökségében is.

Fejlődtek kapcsolataink a kutatás-irányítás és szervezés hazai fórumaival. Az MM államtitkára — a Tudománypolitikai Bizottság titkárával egyetértésben — 1981-ben hozta létre azt a munkacsoportot, amely a felsőoktatási és egyéb kutatóhelyek távlati fejlesztési terveinek összeállítására hivatott. E munkacsoport tagjaként, dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes 1982 márciusában készített egy javaslatot a könyvtári kutatás-fejlesztés irányaira, a könyvtári kutatóhelyek intézményrendszerének továbbfejlesztésére. Ezt a javaslatot felhasználta az az előterjesztés, amely „Jelentés a közgyűjtemények kutatási-szervezési tevékenységéről” címen az MM államtitkári értekezlete elé került 1982 júniusában. Ez az értekezlet az OSZK-ban zajlott le, s a napirendre tűzött kérdés megtárgyalása után alkalom adódott a nemzeti könyvtári funkciók, bennük kutatási és fejlesztési feladataink rövid referátumban történő ismertetésére. Így az OSZK tevékenysége a felsőoktatás és a közgyűjtemények intézményrendszerének keretei közé illesztve volt megvilágítható. Idetartozik annak megemlézése is, hogy 1982-ben a „Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása” c. kutatási főirány tudományos programját irányító Koordináló Tanács tagja lett dr. Havasi Zoltán főigazgató-helyettes. Könyvtárunk kutató tevékenysége e koordinálás révén is szervesen csatlakozik a főirányban érdekelt akadémiai kutatóintézetek, egyetemi tanszékek és közgyűjtemények kutatási programjaiba. Jó együttműködés alakult ki az MM irányítása alatt működő Tudományszervezési és Informatikai Intézettel is. A következő évek könyvtári kutatásszervezésére döntő befolyással lesz majd az Országos Könyvtárügyi Tanács Kutatáspolitikai Szakbizottsága, amelynek felállításáról — az OSZK javaslatára — 1983 decemberében döntött az OKT elnöksége.

A Széchenyi Könyvtár tudományos kapcsolatainak kiépítésében fontos állomás volt az OSZK Tudományos Tanácsának létrehozása 1983-ban. A könyvtár gyűjtőkörével, funkciójával és vállalt tudományos feladataival összefüggő szakterületek reprezentánsai, valamint a közművelődési irányítás vezető képviselői alkotják — személyre szóló felkérés alapján — a Könyvtár Tudományos Tanácsát. Az első ülésre, amelyen a résztvevők tájékoztatást kaptak az OSZK kutatási tevékenységéről, különös tekintettel a hungarika-kutatásokra, 1983. szeptember 29-én került sor. (A Tudományos Tanács felkért tagjai: Agárdi Péter, az MSZMP KB Tudományos, Közoktatási és Kulturális osztályának vezetője, Benkő Loránd akadémikus, az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport vezetője, Berlász Jenő, az Országos Széchenyi Könyvtár ny. tudományos főmunkatársa, Dán Róbert egyetemi tanár, az irodalomtudományok doktora, az ELTE Könyvtártudományi Tanszéke vezetője, Dörnyei József, a Központi Statisztikai Hivatal Számítóközpontja igazgatóhelyettese, Fülep Ferenc, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója, Glatz Ferenc, a História c. folyóirat felelős szerkesztője, Gosztonyi János, a Magyarok Világszövetsége főtáskára, Jovanovics Miklós, a Magyar Írók Szövetsége főtáskára, Juhász Jenő, a Művelődési Minisztérium Könyvtári osztályának vezetője, Keresztury Dezső akadémikus, az Országos Széchenyi Könyvtár ny. főosztályvezetője, Keserű Bálint egyetemi tanár, kandidátus, a József Attila Tudományegyetem I. sz. Magyar Irodalomtörténeti Tanszéke vezetője, Király István akadémikus, Kiss Kálmán, a Magyar Rádió elnökhelyettese, Klaniczay Tibor akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia

Irodalomtudományi Intézetének igazgatója, Kormos Sándor, a Művelődési Minisztérium Közművelődési Főosztálya vezetője, Mezey László, az irodalomtudományok doktora, a Régi magyarországi kéziratok MTA kutatócsoport vezetője, Pach Zsigmond Pál akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének igazgatója, Pándi Pál akadémikus, a Kritika c. folyóirat felelős szerkesztője, Páris György minisztériumi főtanácsos, a Tudományszervezési és Informatikai Intézet igazgatója, Rottler Ferenc, a Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Főosztály Központi Hivatala főosztályvezetője, Sándor György, a Magyar Televízió műsorigazgatója, Sente Ferenc, a Könyvtártudományi és Módszertani Központ igazgatója, Székely György akadémikus, a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója, Tolnai Gábor akadémikus, Újfalussy József akadémikus, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola rektora, Varga János, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója, Varjas Béla, az irodalomtudományok doktora, Villangó István, a Művelődési Minisztérium Közgyűjteményi Főosztályának vezetője, Voigt Vilmos egyetemi docens, kandidátus, a Folklor Tanszék vezetője.)

1982-ben az OSZK Tudományos és Közművelődési Bizottsága, 1983-ban az újjáalakult Tudományos Bizottság néhány ülésén a tudományos minősítésekkel, a kiadványi tervvel, a Keresztury-pályázatra érkezett művek elbírálásával és egyéb folyó ügyekkel foglalkozott.

Az Ifjúsági Bizottság foglalkozott először — dr. Heltai János előterjesztésében — a könyvtár fiatal kutatóinak publikációs lehetőségeivel. A témát 1983-ban a Vezetői Tanács is megtárgyalta s ennek nyomán az intézmény kiadásában megjelenő új publikációs fórumok, pl. sorozat megindításának lehetőségei merültek fel.

A kiadványtári munka keretében az állandó feladatok mellett sor került a vári költözésből adódó feladatok elvégzésére és a kiadványok propagandájának a javítására, forgalmazott kiadványainkról új jegyzékek készítésére. A könyvtár kiadói tevékenységében minőségi változást eredményezett egy nyomdaipari szakképzettségű munkatárs alkalmazása. Ezzel a tervezett kiadványok sajtó alá rendezésénél fokozottabb technikai segítségnyújtás valósult meg, lehetőség nyílt a házi sokszorosítói és külső nyomdai kapacitás pontosabb tervezésére és a nyomdai kapcsolattartás szakszerűbbé tételére.

Az OSZK évkönyvének megjelentetése — a kiadással járó költségek emelkedése miatt — elhúzódtott. Az 1979-es kötet csak 1982-ben, az 1980-as csak 1983-ban jelenhetett meg.

(A Fejlesztési csoport feladatkörébe tartozó kutatásokról szóló beszámólót l. a „Fejlesztés. Számítógépesítés” c. részben.)

Nemzetközi kapcsolatok

A könyvtár egyes osztályai — szakmai tevékenységük során — közvetlen kapcsolatban állnak számos külföldi intézménnyel és nemzetközi szervezettel. Szakirányú munkájuk ismertetésére a megfelelő helyen került sor — az alábbiakban a nemzetközi kapcsolatokról általános összképet adunk.

Nemzetközi kapcsolatainkat a szocialista országok vonatkozásában az 1981/85-ös, ill. Jugoszlávia esetében az 1983/85-ös időszakra érvényes két-

oldalú államközi kulturális egyezményekben rögzített kötelezettségek, ill. lehetőségek szabták meg. Ezek értelmében közvetlen együttműködést és személycserét bonyolítottunk le az egyes országok partnerintézményeivel, többel közülük intézményközi közvetlen megállapodások alapján.

A szocialista országokba 1982-ben, ill. 1983-ban 54-54 munkatársunk utazott. Hungarikakutatásokat végzett 21, ill. 17 fő, tapasztalatcserére, tárgyalások folytatására utazott 15, ill. 27 fő, konferencián, tudományos ülésszakon vett részt 10-10 fő, nyelvi továbbképzésen 1982-ben 8 fő. Országok szerint: Bulgária 3, 2, Csehszlovákia 20, 17, Jugoszlávia 10, 16, Lengyelország 1983-ban 4, NDK 17, 7, Szovjetunió 4, ill. 8 fő.

A szocialista országokból 1982-ben a csereegyezmények keretében 25, egyezményen kívül 3, konferencián való részvételre 15, összesen 43 főt fogadtunk, 265 vendégnapra. 1983-ban a csereegyezmények keretében 43 főt, 312 vendégnapra, ezenkívül még további 7 főt, összesen tehát 50 személyt fogadtunk. Vendégeink között volt 1982-ben Julius Valach, a martini Matica Slovenska könyvtárának igazgatója és Stanislav Czajka, a varsói Nemzeti Könyvtár igazgatóhelyettese, 1983-ban Heinz Gitting, a berlini Deutsche Staatsbibliothek főigazgató-helyettese, akikkel tárgyalásokat folytattunk az intézményközi kapcsolatokról. A Szovjetunióból 1983-ban A. N. Iljina, a Kulturális Minisztérium munkatársa vezetésével könyvtáros küldöttséget fogadtunk.

A szocialista országok nemzeti könyvtárainak együttműködése keretében a résztvevő országok könyvtárügyi és nemzeti könyvtári vezetőinek 1982-es, moszkvai értekezletén Zircz Péter főigazgató-helyettes vett részt. Az 1983-as ulanbatori konferencián a nemzeti könyvtár képviselőjét az OSZK—KMK igazgatója, Sente Ferenc látta el. A különféle szakértői bizottságokban tevékenyen közreműködtünk. (Állománygyarapítás, állományvédelmi és katalógizálási szakbizottságok.) A központi katalógusok és a könyvtárközi kölcsönzés szakértőinek 4-ik konferenciájára 1982-ben Budapesten került sor, a rendező szerv az OSZK volt (nov. 1—5.). A közös tudományos munka terén „A szocialista nemzeti könyvtár szerepe a NATIS-ban” c. kutatásban vettünk részt.

A szocialista országok közös tudományos-műszaki-információs rendszere (NTMIR) keretében folytattuk az együttműködést az IKARR-al kapcsolatos munkákban (Időszaki Kiadványok Automatizált Regisztrációs Rendszere). Közreműködtünk az Interinformkultúra-ban, a szocialista országok kulturális és művészeti információs szerveinek együttműködésében.

A tőkés országokba 1982-ben 26 munkatársunk utazott, közülük hungarikakutatást végzett 2, egyéb témát kutatott 1, könyvtári módszereket tanulmányozott 8, konferencián, tudományos ülésszakon vett részt 8, kiállítással kapcsolatban (anyag kísérése, előkészítés stb.) utazott ki 7 fő. A kiutazók közül heten tartottak külföldön előadást. A kiutazások országok szerinti megoszlása: Ausztria 12, NSZK 4, Franciaország 3, Dánia, Finnország, Hollandia, Olaszország, USA/Kanada 1-1, több országot (Ausztria, Franciaország, NSZK, Anglia, Írország) érintő kiutazás 2. Az ösztöndíjas kiutazások közül különösen kiemelkedik az a két UNESCO-ösztöndíj, melyeket a Corvina-restaurálási programban kitűzött tapasztalatszerzésre használhattunk fel, valamint a Northern Colorado Egyetem magyar származású igazgatója,

Kovács Gábor segítségével elnyert 3 hónapos ösztöndíj, amely a könyvtári számitógépesítés terén hozott értékes tapasztalatokat.

A fogadott vendégek sorában elsőként emlékezünk meg a belgiumi Leuven Katolikus Egyeteme küldöttségének fogadásáról, akik az *Ómagyar Mária-síralmat* tartalmazó kódex átadása alkalmával érkeztek Magyarországra. A küldöttséget Pieter de Somer, az egyetem rektora vezette, tagjai voltak T. Peeters professzor, az Egyetem Könyvtári Tanácsának elnöke és Jan Roegiers, az Egyetemi Könyvtár igazgatója. Magyar részről több évtizedes erőfeszítések, meg-megújított tárgyalások sorozata zárult le azzal az ünnepélyes aktussal, amikor 1982. május 24-én az Országos Széchényi Könyvtárban hivatalosan is átadásra került a kódex és a belgiumi könyvtár képviselői átvették a cserébe felajánlott flamand vonatkozású nyomtatványokat és kéziratosokat. Ugyanebben az évben fogadtuk még hosszabb magyarországi látogatáson a párizsi École Normale Supérieure könyvtárának igazgatóját, Pierre Petitmengin-t és a manchesteri egyetemi könyvtár igazgatóját, M. A. Pegg-et.

1983-ban 20 fő utazott tőkés országokba, közülük hungarikakutatást végzett 1, egyéb témát kutatott 1, könyvtári módszereket tanulmányozott 1, konferencián, tudományos ülésszakon vett részt 8, kiállítási anyagot kísért 2, külföldi magyar intézet könyvtárrendezésében vett részt 5, UNESCO-szakértőként működött 1 fő (két alkalommal). A kiutazók összesen hat előadást tartottak külföldön. A kiutazások országok szerinti megoszlása: Ausztria 8, NSZK 4, Olaszország, Laosz 2-2, Anglia, Franciaország, Hollandia, USA 1-1. Ausztriai kapcsolatainkat erősítette az OSZK Kamarakórusának doborjáni látogatása és fellépte (Raiding, Burgenland). A Liszt Ferenc szülőhelyén adott hangversenyre a kismartoni (Eisenstadt) múzeumban őrzött Liszt-dokumentumok kiadásának alkalmából került sor. 1983-ban fogadott vendégeink között volt Esko Häkli, a finn Nemzeti Könyvtár igazgatója, Kemal Göche kulturális és idegenforgalmi államtitkár által vezetett török küldöttség és Otto Wächter, az Osztrák Nemzeti Könyvtár restauráló intézetének vezetője.

Az 1982-ben Londonban első ízben megrendezett brit—magyar könyvtárügyi szemináriumot követte 1983-ban a második találkozó Budapesten (szept. 26—30.). A British Library igazgatója által vezetett és a jelentősebb angol könyvtárak, könyvtárügyi intézmények és szervezetek vezetőiből álló küldöttség egyhetes budapesti tartózkodása alatt előadások, könyvtár-látogatások és baráti eszmecserék során tájékozódott a magyar könyvtárügy helyzetéről. A szeminárium első napját a vendégek az OSZK-ban töltötték.

A magyar—amerikai kulturális kapcsolatok egyik figyelemreméltó eseménye volt 1983-ban a könyvtárunk szervezésében lezajlott amerikanisztikai szeminárium (dec. 12—14.). „Az amerikai értékek nyomában. A magyar bevándorlók hozzájárulása az amerikai értékekhez” címmel megrendezett tanácskozáson magyar és amerikai előadók részéről hangzottak el előadások a kulturális értékek kutatásának eredményeiről, kül. tekintettel a magyar bevándorlók szerepére az Egyesült Államok kultúrájában. A szemináriumon az OSZK részéről Kovács Ilona osztályvezető tartott előadást.

Tudományos kapcsolataink bővülését, kulturális értékeink megismerését szolgálják azok a külföldi kiállítások, amelyek megszervezését nagy

tudományos apparátussal készítik elő. E kiállítások nemzetközi anyaga, a kiadott katalógusok s az ez alkalomból rendezett tudományos ülésszakok súlyt és rangot adnak ezeknek a kiállításoknak. Különösen jelentős volt 1982-ben két ausztriai kiállítás: a Schallaburgban rendezett „Corvin Mátyás és a reneszánsz Magyarországon” c., valamint az Eisenstadban (Kismarton) rendezett Haydn-kiállítás. Az OSZK munkatársai tevékenyen közreműködtek e kiállítások előkészítésében, a katalógusszövegek megírásában, többen vettek részt tudományos ülésszakon, ill. tartottak előadást. 1983-ban két ausztriai kiállításra („200 Jahre Tageszeitungen in Österreich”, Bécs, Österreichische Nationalbibliothek, „900 Jahre Benediktinerstift Göttweig”) és az NSZK-beli Tübingen-ben rendezett Luther Márton-kiállításra kölcsönöztünk dokumentumokat. Ugyanitt Borsa Gedeon előadást tartott a reformációkorabeli magyarországi nyomtatványokról.

Munkatársaink tudományos tevékenységének elismerését jelzik az egyéni meghívások is. 1982-ben Fried István az MTA Irodalomtudományi Intézete és az újvidéki Hungarológiai Intézet közös rendezésében Újvidéken sorra került délszláv—magyar összehasonlító irodalomtudományi konferencián „Magyar—szerb irodalmi kapcsolatok 1849—1867” címmel tartott előadást. Borsa Gedeont az osztrák Nemzeti Könyvtár kérte fel szaktanácsadásra „Az osztrák könyvnyomtatás 500 éve” c. kiállítás előkészítésére. Belitska-Scholtz Hedvig a Haydn-kiállítás alkalmából rendezett tudományos ülésszakon tartott előadást. Fallenbüchl Zoltán az Osztrák Tudományos Akadémia Életrajzi Lexikon szerkesztőségének összejevetelén tartott előadást „Értelmiségi foglalkozások fejlődése Magyarországon a 18. században és a 19. sz. elején” címmel. Vízkelety András a magyar—osztrák akadémiai vegyesbizottság bécsi ülésén vett részt. Melczer Tibor Velencében az 5. Magyar—olasz Művelődéstörténeti konferencián „Azilum és politikai-erkölcsi elkötelezettség a magyar költészetben (1795—1848)” címmel tartott előadást. 1983-ban Nagy László Pozsonyban, a Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete meghívására tartott előadást Bél Mátyás kéziratok hagyatékáról a Bél Mátyás születésének 300-ik évfordulója alkalmával rendezett tudományos ülésszakon. Fried István két jugoszláv—magyar rendezésű irodalomtudományi tanácskozáson tartott előadást Budapesten. Az Organisation Internationale des Scénographes et Techniciens de Théâtre lengyel szekciójának meghívására Belitska-Scholtz Hedvig vett részt a szervezet varsói tanácskozásán. Ugyanő tartott előadást a bécsi egyetem Színháztudományi Intézete meghívására könyvtárunk Színháztörténeti Tárának gyűjteményéről, kül. tekintettel a hazai német színháztudomány emlékeire. Bécsben került sor Vízkelety András beszámolójára az MTA—Osztrák Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Vegyesbizottsága ülésén a „Quellen zum österreichischen und ungarischen Schrifttum in den Bibliotheken beider Länder” c. kötet munkálatairól. A grazi székhelyű „Internationale Arbeitsgemeinschaft für Hymnologie” nemzetközi szervezet budapesti kongresszusán Murányi Róbert tartott előadást. Borsa Gedeon a magyar könyvtörténeti kutatás helyzetét ismertette a wolfenbütteli Herzog August Bibliothek-ben működő Arbeitskreis für die Geschichte des Buchwesens által rendezett nemzetközi szimpóziumon. Ugyanő a retrospektív magyar nemzeti bibliográfia korai korszakáról adott tájékoztatást a mainzi egyetemen. Wol-

fenbüttelhez kapcsolódik Vízkelety András előadása, mely a Herzog August Bibliothek és az MTA Irodalomtudományi Intézete Reneszánszkutató Csoportjának közös veszprémi szimpózionján hangzott el „Wandlungen eines Herrscherbildes vom Mittelalter zum Barock” címmel. Ungváry Rudolf a Gesellschaft für Klassifikation 7-ik ülészakán Königswinterben (NSZK) tartott előadást a tezaurusz módszer alkalmazásáról az ismeretek közvetítésében.

A nemzetközi szervezetek közül az IFLA 1982-es montreali és 1983-as müncheni kongresszusán kiutazási lehetőség hiányában nem lehettünk jelenek. Az IFLA programok közül az UBC (Universal Bibliographic Control) keretében rendezett ottawai CIP-konferencián az ösztöndíjjal az Egyesült Államokban tartózkodó Sipos Márta vehetett részt. Az IFLA több szekciójával tartottunk írásbeli kapcsolatot, számos esetben szolgáltatottunk adatokat a 1983-ban beszámolót készítettünk könyvtárunknak az IFLA UBC és UAP programjaival kapcsolatos tevékenységéről. Az UBC-munkálatok területén működött Szilvássy Zoltánné, mint az ISBD/S revízióját végző munkacsoport elnöke s ugyanő az ISDS vonalán, mint az Igazgató Tanács elnöke. (Bővebben l. a „Kapcsolat a nemzetközi információs rendszerekkel” c. részben.) Az UNESCO felkérésére utazott Szilvássy Zoltánné 1983-ban kétízben is Laoszba az ott végzendő szakértői munkára. Feladata a nemzeti dokumentációs és információs központ megszervezésének előkészítése volt. Az AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales) szervezetének működésébe — mint az előző években is — a RISM munkálatok révén kapcsolódunk. 1982-ben részt vettünk a cseh—osztrák—szlovák—magyar RISM együttműködés prágai tanácskozásán. Az IADA (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliothek- und Graphikrestauratoren) 1983-ban Hágában rendezett 5-ik konferenciáján meghívással Kastaly Beatrix, a Hírlapállományvédelmi osztály vezetője vehetett részt.

A nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő teendők megnövekedett számára való tekintettel 1983. március 1-től 2 fős önálló részleggé vált a Nemzetközi Kapcsolatok Csoportja. E csoport ügykörébe utalták az MM felügyelete alá tartozó könyvtárak nemzetközi ügyeinek lebonyolítását is.

1982-ben hivatalosan voltak külföldön: a) Szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személyesére keretében Bulgáriában Jenei Ildikó; Csehszlovákiában Borsa Gedeon, Froemel Károlyné, Gróh Gáspár, Malek Magdolna, Nagy Zoltán, Patay Pálné, Pavercsik Ilona (két alkalommal), Vásárhelyi Judit, Velencei Katalin, Zsigmondy Árpádné (két alkalommal); Jugoszláviában Bor Kálmán, Borsa Gedeon, Erényi Ivánné, Fried István, Heltai János, Nagy Zoltán, Stroh Tamásné, Tóth Árpád, Zsembery Anna, NDK-ban Balogh György, Bánáti Istvánné, Kausay Tiborné, Kiszely Olivér, Sonnevend Péter, Szalay G. Rozália, Szenté Péter; Szovjetunióban Szöllősy Éva. b) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak szocialista országokban: Csehszlovákiában Heltai János, Nagy László, Patay Pálné, Réti Lászlóné; NDK-ban Nagy László, Pavercsik Ilona. c) Ösztöndíjas tanulmányúton voltak nyugati országokban: Ausztriában Heltai János, Tremkó Györgyné; Dániában Kastaly Beatrix; Franciaországban Farkas Judit; Hollandiában Mikesy Pongrácné; NSZK-ban Borsa Gedeon, Vízkelety András; USA-ban Sipos Márta. Több

országot érintő kiutazások: Beöthyné Kozocsa Ildikó: Ausztria, Franciaország, NSZK és Kastaly Beatrix: Franciaország, Anglia és Írország. *d*) Kongresszuson, ill. konferencián voltak szocialista országokban: Bulgáriában Mohor Jenő és Sonnevend Péter (Szófia, az INTERINFORMKULTÚRA konferenciája); Csehszlovákiában Kastaly Beatrix és Tremkó Györgyné (Prága, szocialista országok nemzeti könyvtárainak állományvédelmi konferenciája), Murányi Róbert és Vavrincez Veronika (Prága, RISM tanácskozás); Jugoszláviában Fried István (Újvidék, délszláv—magyar összehasonlító irodalomtudományi konferencia); Szovjetunióban Baranyi Olga és Szilvássy Zoltánné (Moszkva, az IKARR Rendszertanács ülése); Zircz Péter (Moszkva, szocialista országok könyvtárügyi vezetői és nemzeti könyvtári igazgatói értekezlete), *e*) Kongresszuson, ill. konferencián voltak nyugati országokban: Ausztriában Belitska-Scholtz Hedvig és Murányi Róbert (Eisenstadt, a Haydn kiállítás alkalmából rendezett tudományos ülészak), Vízkelety András (Bécs, a magyar—osztrák vegyesbizottság ülése); Finnországban Szilvássy Zoltánné (Helsinki, az ISDS regionális és nemzeti központi vezetőinek értekezlete, és az ISBD/S munkáülése); Franciaországban Szilvássy Zoltánné két alkalommal (Párizs, első ízben az ISDS 4. Közgyűlése, valamint az Igazgató Tanács ülése, második ízben az ISDS elnökségi ülése); NSZK-ban Vajda Gábor (Essen, szimpózium a könyvtári munka hatékonyságának növeléséről számítógép segítségével). *f*) Egyéb kiutazások szocialista országokba: NDK-ba Ákom Márta, Bódás Éva, Branda Gyuláné, Homor Ferenc, Nagy Zoltán, Neumauer Katalin, Samkó Ferencné (intenzív nyelvtanfolyam), Beöthyné Kozocsa Ildikó (Lipcse, a Nemzetközi Könyvművészeti Kiállítás). *g*) Egyéb kiutazások nyugati országokba: Ausztriába Borsá Gedeon (Bécs, az ausztriai könyvnyomtatás 500. éves évfordulójára rendezett kiállítással kapcsolatos szaktanácsadás), Fallenbüchl Zoltán (Bécs, előadás tartása az osztrák Életrajzi Lexikon szerkesztősége által rendezett tanácskozáson), Patay Pálné (Bécs, részvétel a „Globen aus Urgrossvaters Zeit: Jan Felkl und seine Zeitgenossen” c. kiállítás megnyitására), Soltész Zoltánné két alkalommal (Schallaburg, kiállítási anyag kísérete, ill. részvétel a magyar reneszansz kiállítás munkálataiban), Tóthné Pajorin Klára és Vízkelety András (Schallaburg, közreműködés a magyar reneszansz kiállítás előkészítésében, ill. lebontásában); NSZK-ban Óvári Sándor (modern könyvtárépítés és berendezés, reprográfiai eszközök), Olaszországban Melczer Tibor (Velence, előadás tartása olasz—magyar művelődési konferencián). — 1983-ban hivatalosan voltak külföldön: *a*) Szocialista országokkal kötött kulturális egyezmény, ill. intézményközi megállapodások személycseréje keretében Bulgáriában Kolos Márta, Révay Rita; Csehszlovákiában Fodor Éva, Fügedi Péterné, Gyulai Árpád, Heltai János, Mohor Jenő, Nagy Zoltán, Patay Pálné, Pavercsik Ilona (két alkalommal), Pusztai Istvánné, Vavrincez Veronika, Zséli Lászlóné, Zsigmondy Árpádné; Jugoszláviában Bálint Tiborné, Bor Kálmán, Csucs Dalma, Dömötör Lajosné, Fülep Katalin, Hayde Tiborné, Maróthy Jánosné, Murányi Mihályné, Nagy Lajosné, Nagy Zoltán, Németh László, Plihál Katalin, Sárkány Mihályné, Stróh Tamásné, Vekerdi József (két alkalommal); Lengyelországban Bán Katalin, Gróh Gáspár, Somkuti Gabriella; NDK-ban Csepregi Klára, Falta Rosemarie, Horváth Pál, Malek Magdolna, Patay Pálné, Pusztai Istvánné, Szinai

Tivadarné; Szovjetunióban Karsay Orsolya, Kastaly Beatrix, Tolnai Lászlóné. *b)* Ösztöndíjas tanulmányutak szocialista országokban: — *c)* Ösztöndíjas tanulmányúton voltak nyugati országokban: Ausztriában Ferenczy Endréné (két alkalommal), Inotai István, Lányiné Hajdú Lívia, Sente Péter; NSZK-ban Lichtmann Tamás; Olaszországban Borsa Gedeon (két alkalommal). *d)* Kongresszuson, ill. konferencián voltak szocialista országokban: Csehszlovákiában Ferenczy Endréné és Havasi Zoltán (Prága, részvétel a szocialista országok nemzeti könyvtárainak állománygyarapítási konferenciáján), Óvári Sándor (Prága, részvétel a szocialista országok nemzeti könyvtárainak könyvtárak technikájával és technológiájával foglalkozó ülésein), Lengyelországban Belitska-Scholtz Hedvig (Krakkó, OISTT szekcióülés), Szovjetunióban Gazdag Tiborné és Szilvássy Zoltánné (Moszkva, az IKARR Rendszertanács ülése), Gerő Péter (Moszkva, KGST/NTMIR szabványosítási konferencia), Sonnevend Péter (Moszkva, a kulturális-művészeti információs együttműködés keretében rendezett tanácskozás, a vezetői tájékoztatás kérdéseiről). *e)* Kongresszuson, ill. konferencián voltak nyugati országokban: Angliában Szilvássy Zoltánné (London, ISBD/S revíziós bizottság ülése); Franciaországban Szilvássy Zoltánné (Párizs, az ISDS Igazgató Tanács ülése); Hollandiában Kastaly Beatrix (Hága, IADAKonferencia); USA-ban Szilvássy Zoltánné (Washington, ISDS Igazgató Tanács ülése). *f)* Egyéb kiutazások szocialista országokba: Csehszlovákiába Nagy László (Pozsony/Smolenica, előadás tartása Bél Mátyás kéziratosságokról). *g)* Egyéb kiutazások nyugati országokba: Ausztriába Belitska-Scholtz Hedvig (Bécs, előadás a magyar közgyűjtemények jelmez- és díszlet-terv-állományjáról), Vízkelety András (két alkalommal, Göttweig, kiállítási anyag kísérése, ill. hazahozatala); Laoszba Szilvássy Zoltánné (két alkalommal, Vientiane, szakértői tanácsadás); NSZK-ba Borsa Gedeon (két alkalommal, Tübinga, előadás reformációkori dokumentumokról és kiállítási anyag kísérése, ill. Wolfenbüttel, nemzetközi szimpozionon előadás a magyar könyvtörténeti kutatásokról); Ungváry Rudolf (Königswinter, előadás a tezauruszmódszer alkalmazásáról).

Gazdasági munka

A törökbálinti tároló könyvtár kivitelezésével — építési és technológiai berendezésével — kapcsolatos munkák elhúzódása miatt a létesítmény használatbavételére, az állomány betelepítésére 1983 végéig még nem kerülhetett sor. A meglévő épületeken felújítási, nagyjavítási munkákat — tekintettel az új épületbe való közeli átköltözésre — 1983-ban már nem végeztünk. Egyik fontos feladat volt a Budavári Palotában elhelyezett Központi Restauráló Laboratórium berendezése és üzembe helyezése, ami 1983 első felében meg is történt.

Az állami pénzügyekről szóló 1979. évi II. törvény végrehajtása során 1983. január 1-től megkezdődött az új gazdálkodási rendre való fokozatos átterés, ami egyidejűleg a gazdasági és pénzügyi feladatok ellátásával összefüggő szabályzatok felülvizsgálatát, korszerűsítését, ill. hiányzó szabályzatok összeállítását jelentette.

Az új gazdálkodási formák bevezetésének egyik eredménye, hogy létrejött az OSZK Könyvtárrendező Vállalati Gazdasági Munkaközössége. Az intézményi gmk tevékenységi körének, működési feltételeinek meghatározása megtörtént s számítani lehet arra, hogy a könyvtár előtt álló raktárrendezési, szállítási stb. feladatok megoldásában a gmk a jövőben hathatósan közreműködik.

Az intézmény álló- és fogyóeszközeinek rendszeres karbantartását elvégezték. A vári felkészülés jegyében megtörtént az évek óta felhalmozódott és már nem használható eszközök selejtezése és a hasznosítható, de felesleges készletek értékesítése.

Kitüntetések

A könyvtár vezetőségének javaslatára számos munkatársunk részesült magasabb állami kitüntetésben.

1982-ben a Munka Érdemrend ezüst fokozata kitüntetést kapták dr. Pajkossy György főosztályvezető és Milhoffer Alajos osztályvezető (utóbbi a Közalkalmazottak Szakszervezete Budapesti Bizottságának javaslatára). A Szocialista Kultúráért kitüntető jelvényt dr. Balogh György, Bókay Béláné, Galamb Györgyné, Gyimesi Pál, Stroh Tamásné, Tibolya Istvánné, Tomits Ottília, Váriné Kudelka Genonéva, Zöldi Péter, Zsembery Anna, a Kiváló Munkáért kitüntető jelvényt dr. Beck Ivánné, Fáykissné Marillai Zsuzsa, dr. Kálmán Péterné, Kis Eleménné, Kiss Jenőné, Lugosi Andorné, Somorjai Olga, Szenténé Farnady Livia kapták. Miniszteri Dicséretben részesült Hermány Csabáné.

1983-ban dr. Borsa Gedeon a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést, Soltész Zoltánné dr. a Szabó Ervin Emlékérmeket kapta. A Szocialista Kultúráért kitüntető jelvényt Kiszely Olivér, dr. Markovits Györgyi, dr. Susánszky Zoltánné, Varga Lajosné, dr. Vekerdi József, a Kiváló Munkáért kitüntető jelvényt dr. Batári Gyula, Biegelbauer Pál, Bolgár Tamásné, Chapó Gertrúd, Czigler Mária, Fodor Béla, Hausenblasz Róbertné, dr. Lichtmann Tamás, Németh Jánosné, dr. Nyáry Gálné, Pap Béláné, Vén Tiborné, Wolf Magda kapták. Miniszteri dicséretben részesült Faltusz Jánosné, Horváth Pál, Járvás Andrásné, Lányiné Hajdú Livia, Mártonffy Attila, Rásy Árpád, Vajnai Sándorné.

Összeállította: Somkuti Gabriella

Az Országos Széchényi Könyvtár dolgozói 1982-ben

A) KÖNYVTÁR

Főigazgató

Dr. Jóború Magda (1982. 03. 18-ig)
a neveléstudományok kandidátusa
Dr. Molnár Ferenc (1982. 06. 01-től)

Főigazgató-helyettesek

Fábry György gazdasági igazgató
Dr. Havasi Zoltán
az irodalomtudományok kandidátusa
Óvári Sándor igazgató
Zircz Péter

Főosztályvezetők

Dr. Ferenczy Endréne
Fügedi Péterné
Dr. Pajkossy György
(1982. 01. 31-ig)

Főosztályvezető-helyettesek

Dr. Hernády Dénes
gazdasági igazgatóhelyettes
Mázsár István
gazdasági igazgatóhelyettes
Sonnevend Péter

Osztályvezetők

Belitska-Scholtz Hedvig
Beöthy Bertalané
Dr. Bikich Györgyné
Dr. Borsa Gedeon
Fejes Józsefné

Gyulai Árpád
Juhász Lászlóné
Kastaly Beatrix
Dr. Komjáthy Miklósné
Dr. Kondor Imréné
Dr. Kovács Ilona
Kovács József
Malomsoki János (1982. 04. 30-ig)
Dr. Markovits Györgyi
az irodalomtudományok kandidátusa
Mészáros Pálné
Milhoffer Alajos
Mohor Jenő
Dr. Németh Mária
Dr. Patay Pálné
Rakovszky Istvánné
Rosta Lajosné
Sipos Márta
Soltész Zoltánné dr.
Dr. Somkuti Gabriella
Szilvássy Zoltánné
Dr. Szűcs Jenőné
Dr. Tóth Lajos
Tókécs Lászlóné
V. Dr. Windisch Éva
a történelemtudományok kandidátusa
Dr. Vekerdi József
a nyelvtudományok doktora
Dr. Wittek Lászlóné
Dr. Wix Györgyné

Osztályvezető-helyettesek

Baczoni Tamásné
Biegelbauer Pál

Bor Kálmán
Dr. Csillag Lászlóné
Gajtkó Éva
Dr. Hegedűs Károly
Jávor Péterné
Karácsonyi Rózsa
Kiszely Olivérné
Mártován Gyuláné
Dr. Nagy Zsoltné
Rohács Ervin
Schneller Károly
Dr. Sente Péter
Szinai Tivadarné
Tamás Péter
Dr. Tremkó Györgyné
Dr. Ürögdi Györgyné
(1982. 02. 28-ig)
Vajda Gábor

Főmunkatárs I.

Ákom Márta
Dr. Balogh György csop. vez.
Dr. Batári Gyula
Berlász Piroska csop. vez.
Botka Ferencné csop. vez.
Darabos Pálné
Dárdai Miklósné
Dömötör Lajosné
Dr. Fallenbüchl Zoltán
Dr. Fried István
az irodalomtudományok kandidátusa
Froemel Károlyné csop. vez.
Galamb Györgyné (—1982. 04. 30-ig)
Dr. Horváth Istvánné
Dr. Kelecsényi Gábor mb. ov.
Kiszely Olivér
Miklóssy János csop. vez.
Miklóssy Jánosné csop. vez.
Mikó Lajosné
Murányi Róbert mb. ov.
Pap Zoltán
Papp Ferencné csop. vez.
Somogyi Pálné
Dr. Spira Györgyné
Szász Andrásné
Vavrincez Veronika csop. vez.
Dr. Vízkelety András
az irodalomtudományok kandidátusa

Zágonyi Ilona csop. vez.
Zöldi Péter
Zsemberi Anna

Főmunkatárs II.

Dr. Beck Isváné
Dr. Burián Ignácné
Butor Veronika csop. vez.
Dénesné Sinkovicz Lenke
Dr. Divényiné Váradi Zsuzsa
csop. vez.
Engel Pál (82. 04. 16—82. 08. 31-ig)
Illy Lászlóné
Dr. Illyés Katalin
Karakas Péterné csop. vez.
Kunzabó Ferenc
Dr. Koroknai Ákosné
Dr. Melczer Tibor
Nagy Lajosné
Patay Lászlóné
Sándor Ernő
Szász Andrásné
Dr. Szeglety Ildikó
Szöllősy Éva csop. vez.
Tamás Péter
Tóth Sándorné dr.
Dr. Vlastaris Orsolya
a nyelvtudományok kandidátusa

Szakalkalmazott I.

Antal Mariann
(81. 08. 1—82. 10. 31-ig)
Bácskai Istvánné
Bánfi Szilvia
Baranyi Olga
Barda Beáta
Dr. Bálint Tiborné
Bán Katalin
Barkóczi András
Bellágh Rózsa
Bognár Judit
Dr. Csecserits Istvánné
Csete Ágnes
Csepregi Klára
Csucs Dalma
Dr. Fülepp Katalin
Galaba Irén

Gróh Gáspár
Gróh Gáspárné
Haydené Kis Zsuzsanna
Dr. Heltai János
Horváth Marianna
Jenei Ildikó
Juhász Katalin
Juhászné Márton Rózsa
Kamondi Antal
Kertész János (82. 05. 16—08. 15-ig)
Kiss Dénesné
Kökössy Gabriella
Kundi Erzsébet
Dr. Kunszt Zoltánné csop. vez.
Kürti Lászlóné Kiss Éva
Lancsák Zsuzsanna
Lehoczky Viktória
Dr. Lichtmann Tamás
az irodalomtudományok kandidátusa
Mikeşy Pongrácné
Morvai Zsuzsanna
Muzslai Lászlóné
Müller Rodica
Nagy László
Nagy Zoltán csop. vez.
Németh Gabriella
Németh László
Dr. Neumayer Katalin
Dr. Németh S. Katalin
Orbán Emőke
Pap Imréné
Dr. Pavercsik Ilona
Perczel Erzsébet (82. 10. 31-ig)
Péterffy Judit
Dr. Plihal Katalin
Paulayné Szucsák Katalin
Rajka Ágnes
Reusz Éva
Révai Zsuzsanna
Sárkány Mihályné
Dr. Simon Miklósné
Sonnevend Péterné
Sövény Zoltán
Süle Gábor
Dr. Szabó András
Szabó Géza
Szalai Gindl Rozália
Szeli Valéria

Takács Jánosné
Tóth Árpád
Tóth József Farkas
Dr. Tóth Tiborné
Török Erzsébet
V. Dr. Ecsedy Judit
Dr. Velencei Katalin
Veszprémy László
Dr. Wojtilla Gyuláné
Zarnóczkiné Dr. Héjjas Eszter

Szakalkalmazott II.

Bálint Nagy Tünde csop. vez.
Bánáti Istvánné
Béres Deák Lászlóné
Bihari Tamás
Bódás Éva
Borsányi Ferenc
Dobai Miklósné
Farkas Judit
Dr. Fazekas Andrásné
Fliegh Lászlóné
Gál Ágnes
Gál Julianna
Gyimesi Pál csop. vez.
Heissler Donátné Soós Ágnes
Holczinger Gáborné
Homor Ferenc
Horváth Gyuláné
Horváth Tiborné
Dr. Jáky Lászlóné
Kaibinger Károlyné
Kasánszky Zsombor
Dr. Kausay Tiborné csop. vez.
Kereszturyné Jónás Mária
Kiss Ildikó
Kardos Eszter
Kocsy Lászlóné
Kozák Miklósné
Kricsfalussy Lászlóné
Lázár Istvánné
Dr. Losonci Andrásné
Lovászné Vona Katalin
Magyar Miklósné
Maczika Béla
Malek Magdolna csop. vez.

Maróti Ádám
Mód Zsuzsa
Nagy Csaba
Nemeshanyi Hubáné
Orvos Mária csop. vez.
Dr. Pálincás Györgyné csop. vez.
Palotás Endréné
Pócsi Árpádné
Ravasz Erzsébet
Révay Rita
Riba Döniz
Sajtós Endre
Samariay-Leölkes Katalin
Simon Jánosné
Somogyiné Gál Katalin
Dr. Susánszky Zoltánné csop. vez.
Szabó Ervin csop. vez.
Szelesi Rózsa
Szenténé Farnady Lívია
Dr. Szentiványi Rezsóné
Szónyi Éva
Takács Béláné
Toma Imréné
Tomits Ottilia
Urbán Gusztávné
Dr. Vajda Tádéné
Vajnai Sándorné
Váriné Kudelka Genovéva
Velich Sándorné
Dr. Visi Gézáné
Wolf Magdolna
Záhony Éva
Zölde Kornélia
Zsimondy Árpádné

Szakalkalmazott III.

Antal Edit
Appel Károlyné
Bácsvári Anna
Ballagó Lászlóné
Bárdosy Éva
Beleznai László
Benkő József
Bókay Béláné
Borsa Zsófia
Borsányi Ferencné

Borsányi Zsuzsanna
Both Magdolna
Buxsa Márta
Czigler Mária
Debreceni Dóra
Dr. Debulay Imréné csop. vez.
Falvainé Szabó Edit
Fodor Éva
Földessy Péter
Frank Ágnes
Haász Erzsébet
Hausenblasz Róbertné
Hermány Csabáné
Horváth Pál
Horváthné Payer Berta
Inotai István
Jáger Judit
Kalocsai László
Kálmán Péterné
Keszegh Noémi
Kis Elemérné
Kisfaludy-Puha Györgyi
Kiss Jenőné csop. vez.
Lányiné Hajdú Lívია
Mártonffy Attila
Matsch Emese
Nagy Tibor
Dr. Nyáry Gálné
Papp Andrásné
Papp Sámuelné
Pásztor Rezsóné
Perlaki-Horváth Lászlóné
Prepeliczay Györgyné
Riba István
Ribáné Bászler Katalin
Dr. Rózsa Miklósné
Sefcsik Gyuláné
Somorjai Olga
Somogyvári Gyula
Szilágyi Péter
Szénási Lászlóné
Szóts Endréné
Tímár Julianna
Tóthné Székely Ágnes
Varga Lajosné
Vizsolyi Gyuláné
Weeber Tibor

Szakalkalmazott IV.

Ábry Béláné — 82. 10. 31. ny.
Barsin József
Csajkovits Józsefné
Czékes László
Gazdag Tibor
Gömbös Lajosné — 82. 07. 31. ny.
Hódy János
Holczmüller József
Jancsó Ildikó
Kókay Péterné Horváth Orsolya
Kutasi Ildikó
Pataki Gáborné
Radnóti György
Sárosi Attila
Sinkó Pálné
Szabó Krisztina
Szilágyi József
Tatai András csop. vez.
Tölgyesi Lászlóné
Török Sára
Vén Tiborné

Ügyintéző I.

Burány Tamás
Perlik Pálné mb. ov.
Ferencz Ibolya

Ügyintéző II.

Járvás Andrásné
Mihály Józsefné
Rákóczi Csabáné
Reisenleitner Lajosné

Ügyintéző III.

Balassa Jenőné csop. vez.
Bolgár Tamásné
Dr. Erdényi Ivánné
Görgeyné Kovács Katalin csop. vez.
Jenei Anna
Kemenesné Farkas Judit
Kovács B. Istvánné
Lőrinczné Juhász Márta
Dr. Lugosi Andorné
Marosvölgyi Zoltánné

Mencsik Pálné
Nemere Zoltánné
Pap Béláné
Papp Zsuzsanna
Petrovics Béláné
Radics Lajos mb. ovh.
Svanyú Rezsóné
Szederné Szepesi Ágnes

Ügyintéző IV.

Heilauf Györgyné
Jónás Lászlóné
Mihálka Valérné
Mohr Kálmán

Ügyviteli alkalmazott II.

Dr. Kovács Mihályné

Műhelyvezetők

Balázs Ferencné
Farkas Ottó ny. 82. 12. 15.
Fodor Béla
Galambosi Gábor
Gerőly Józsefné
Mürschberger Gerencné csop. vez.
Németh Jánosné
Samkó Ferencné
Stroh Tamásné
Szabó Istvánné
Tábori Györgyné

Szaktanácsadók I.

Babos Gabriella
Bartókné Hajdú Erzsébet
Csillag Ildikó
Dózsáné Vörösváry Hajnalka
Fazekas Gáborné
Gáspár Istvánné
Grineusz Ferencné
Harazin János
Horváthné Solymár Ildikó
Hörömpöli Andrásné
Járdai György
Klenczner László

Koczka Katalin
Kucska Lászlóné
Kun Miklósné
Mazula Károlyné
Molnár Béla
Montfeld Ferenc M
Murányi Mihályné
Oláh Ferenc
Papp Árpádné
Piskor István
Pusztai Ervin
Pusztai Istvánné
Siklós Gyuláné
Szabó András
Szárász Erzsébet
Szűcs Károlyné
Tóth Tiborné
Törpényi Lajos
Turi Bálintné
Vajgel József
Werderitsné Kertész Zsuzsa
Zséle Lászlóné

Szaktanács II.

Balogh Attiláné
Bakon Lilla
Baranyai Ágnes
Erdős Veronika
Fodor Eszter
Kun László
Uburnyák Katalin
Víz Judit

Betájtott munkás I.

Balogh Lóránt
Barnaföldi Gábor
Borsos Attila
Chapó Gertrud
Deák Sándor
Érdi Marianne
Faltusz Jánosné
Hegyi Andrásné
Kassai Lajos
Kis Gábor
Kiss Gábor

Korber Károlyné
Kovács Lajosné
Körmendi Miklósné
Kurecz Antalné
Lőrincz Dezső
Mikola József
Pataki Gábor
Rásy Árpád
Rédli Ferencné
Sági Gábor
Sárvári Bene Attila
Serf András
Strupka József
Szendrei Miklósné
Szita Gábor
Szóke Józsefné
Szuchánszky Istvánné
Tarcsei Gáborné
Trencsényiné Varga Katalin
Urbauer Lászlóné
Vári Zoltán
Várszegi Róbert

Betájtott munkás II.

Bán Józsefné
Debreczeni Károlyné
Együd Istvánné
Ernszt Mihályné
Fejős Lajosné
Hajdú Sándorné
Hajós Csabáné
Harazin Jánosné
Mészáros Mihályné
Mózes Andrásné
Szabó Pálné
Szeles Árpádné
Szerdai Tiborné
Tóbiás Jánosné

Gépkocsivezetők

Domanyi János
Rétháti János
Szabó József
Szabó József

B) KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

Főigazgató-helyettes

Papp István
Szente Ferenc

Osztályvezetők

Berezky László
Gerő Zsoltné
Dr. Kamarás István
Dr. Katsányi Sándor
Pelejtei Tibor

Főmunkatárs I.

Dr. Arató Antal
Fodor András
Fogarassy Miklós
Dr. Károlyi Zsigmondné
Dr. Kövendy Dénes
Papp István
Dr. Urbán László
Dr. Urosevics Danilo
a történelemtudományok kandidátusa

Főmunkatárs II.

Bartos Éva
Gereben Ferenc
Dr. Nagy Attila
Dr. Nagy Lajos

Szakalkalmazott I.

Bárdosi Mária
Benkő Attiláné
Csapó Edit
Havas Katalin
Dr. Kenyéri Katalin
Kovács Katalin
Lakatos András
Mándy Gábor
Orbán Éva
Pál Tiborné
Ráczy Ágnes

Dr. Sklaiczki Józsefné
Sóron László
Táborossy Zoltán
Tóth Tibor
Törökné Jordán Katalin
Török Sarolta
Ungvári Rudolf
Uzsoki Andrea
Vajda Kornél
Varga Ildikó

Szakalkalmazott II.

Bartos Gáborné
Berezky Lászlóné
Csekovszky Judit
Feimer Ágnes
Hegyközi Ilona
Heit Gábor
Herboly Miklósné
Jávori Ferencné
Kiglicsné Katona Rita
Kovács Lászlóné
Lévai Katalin
Dr. Merényi Ferencné
Moór Istvánné

Szakalkalmazott IV.

Búza Ágnes
Halmai Szilvia
Szita Julianna

Ügyviteli alkalmazott I.

Kovács Árpádné
Dr. Pákh Tiborné

Műhelyvezető

Primusz Csabáné

bm. I.

Nagy Ferenc

Az Országos Széchényi Könyvtár dolgozói 1983-ban

A) KÖNYVTÁR

Főigazgató

Dr. Molnár Ferenc

Főigazgató-helyettesek

Fábry György gazdasági igazgató

Dr. Havasi Zoltán

az irodalomtudományok kandidátusa

Óvári Sándor igazgató

Zircz Péter

Főosztályvezetők

Dr. Ferenczy Endréné

Fügedi Péterné

Sonnevend Péter

Főosztályvezető-helyettesek

Dr. Hernády Dénes

gazdasági igazgatóhelyettes

Mázsár István

gazdasági igazgatóhelyettes

Vajda Gábor

Osztályvezetők

Baczoni Tamásné

Belitska-Scholtz Hedvig

Beöthy Bertalanné

Dr. Bikich Györgyné

Dr. Borsa Gedeon

Fejes Józsefné

Gyulai Árpád

Juhász Lászlóné

Kastaly Beatrix

Dr. Komjáthy Miklósné

Dr. Kondor Imréné

Dr. Kovács Ilona

Kovács József

Dr. Markovits Györgyi

Mészáros Pálné (1983. 05. 16-ig)

Milhoffer Alajos

Mohor Jenő

Nagy Zoltán

Dr. Nagy Zsoltné

Dr. Németh Mária

Dr. Patay Pálné

Rakovszky Istvánné

Rosta Lajosné

Sipos Márta

Soltész Zoltánné dr.

Dr. Somkuti Gabriella

Somogyi Pálné

Szilvássy Zoltánné

Szinai Tivadarné

Dr. Szűcs Jenőné

Dr. Tóth Lajos

Tőkés Lászlóné

V. Dr. Windisch Éva

a történelemtudományok kandidátusa

Dr. Vekerdi József

a nyelvtudományok doktora

Dr. Wittek Lászlóné

Dr. Wix Györgyné

Osztályvezető-helyettesek

Ákom Márta
Bor Kálmán
Dr. Csillag Lászlóné
Gajtkó Éva
Jávor Péterné
Karácsonyi Rózsa
Kiszely Olivérné
Mártován Gyuláné
Rohács Ervin
Sándor Ernő
Schneller Károly
Dr. Sente Péter
Dr. Tremkó Györgyné
Vlastaris Orsolya
a nyelvtudományok kandidátusa
Wolf Magdolna
Zöldi Péter

Főmunkatárs I.

Dr. Balogh György csop. vez.
Dr. Batári Gyula
Berlász Piroska
Bíró Zoltán
Botka Ferencné
Darabos Pálné csop. vez.
Dárdai Miklósné
Dömötör Lajosné
Dr. Fallenbüchl Zoltán
Dr. Fried István
az irodalomtudományok kandidátusa
Froemel Károlyné csop. vez.
Dr. Horváth Istvánné
Dr. Kelecsényi Gábor mb. ovh.
Kiszely Olivér (83. 07. 31.)
Miklóssy János csop. vez.
Miklóssy Jánosné csop. vez.
Mikó Lajosné
Murányi Róbert mb. ov.
Pap Zoltán
Papp Ferencné csop. vez.
Dr. Spira Györgyné
Szász Andrásné (83. 11. 30.)
Vavrinecz Veronika csop. vez.
Dr. Vízkelety András
az irodalomtudományok kandidátusa

Zágonyi Ilona csop. vez.
Zsembery Anna

Főmunkatárs II.

Dr. Beck Istvánné
Butor Veronika csop. vez.
Dénesné Sinkovics Lenke
Dr. Divényiné Váradi Zsuzsa
csop. vez.
Illy Lászlóné
Dr. Illyés Katalin
Karakas Péterné csop. vez.
Dr. Koroknai Ákosné
Kunzabó Ferenc
Dr. Maróthy Jánosné
Dr. Melczer Tibor
Nagy Lajosné csop. vez.
Patay Lászlóné csop. vez.
Dr. Plihál Katalin
Dr. Réti Lászlóné
Dr. Szegleti Ildikó
Szólóssy Éva csop. vez.
Tolnai Lászlóné mb. ovh.
Tóth Sánorné dr.
Ungvári Rudolf
Veöreös Enikő

Szakalkalmazott I.

Bácskai Istvánné
Bagi János
Dr. Bálint Tiborné csop. vez.
Bán Katalin
Bánfi Szilvia
Bánosi György
Barda Beáta
Dr. Bellágh Rózsa
Bognár Judit
Dr. Csapody Miklós
Dr. Csecserits Istvánné
Csepregi Klára
Csúcs Dalma
Danku György
Fáykissné Marillai Zsuzsa
Dr. F. Tóth Tiborné
Dr. Fülep Katalin

Fukász György
Galaba Irén
Dr. Gróh Gáspárné
Gyöngy Katalin
Hajnal Jánosné
Haydené Kis Zsuzsanna
Dr. Heltai János
Horváth Marianna
Jenei Ildikó
Juhász Katalin
Juhászné Márton Rózsa
Kamondi Antal
Keszegh István
Kökössy Gabriella
Kundi Erzsébet
Dr. Kunszt Zoltánné csop. vez.
Kürti Lászlóné Kiss Éva
Lancsák Zsuzsanna
Lehóczky Viktória
Mikesey Pongrácné
Morvai Zsuzsanna
Muzslai Lászlóné
Müller Rodica
Nagy László
Navarro Andres
Németh Gabriella
Dr. Németh S. Katalin csop. vez.
Németh László
Nikodémuszné Nagy Mária
Pap Imréné
Dr. Pavercsik Ilona
Péterffy Judit
Pojjákné dr. Vásárhelyi Judit
Pulayné Szucsák Katalin
Rajka Ágnes
Révai Zsuzsanna
Dr. Rozgonyi Tamásné
Sárkány Mihályné
Dr. Simon Miklósné
Sonnevend Péterné
Sövény Zoltán
Schulteisz Gyula
Dr. Szabó András
Szabó Géza
Szabóné Takács Júlianna
Szalai Gindl Rozália
Szeli Valéria
Szulyovszky Márta

Takács Jánosné
Ternák Dániel
Tóth Árpád
Tóth József Farkas
Török Sára
V. Dr. Ecsedy Judit
Varga Katalin
Dr. Velencei Katalin
Veszprémy László
Dr. Wojtilla Gyuláné
Zarnóczkiné Dr. Héjjas Eszter

Szakalkalmazott II.

Antal Edit
Bálint Nagy Tünde csop. vez.
Bánáti Istvánné
Béres Oláh Lászlóné
Bihari Tamás
Bódás Éva
Borsányi Ferenc
Dobai Miklósné
Fliegh Lászlóné
Dr. Fazekas Andrásné
Farkas Judit
Frank Ágnes
Gál Ágnes
Gál Júlianna
Heissler Donátné
Holtzinger Gáborné
Homor Ferenc
Horváth Gyuláné
Horváth Tiborné
Dr. Jáky Lászlóné
Kaibinger Károlyné
Kasánszky Zsombor
Dr. Kausay Tiborné csop. vez.
Kereszturyné Jónás Mária
Kiss Ildikó
Kocsy Lászlóné
Kozák Miklósné
Dr. Losonci Andrásné
Lázár Istvánné
Lovászné Vona Katalin csop. vez.
Maczika Béla
Magyar Miklósné
Malek Magdolna csop. vez.

Maróti Ádám
Mártonffy Attila
Nemeshanyi Hubáné
Orvos Mária csop. vez.
Dr. Pálincás Györgyné csop. vez.
Palotás Endréné
Pócsi Árpádné
Ravasz Erzsébet
Révay Rita
Riba Döniz
Sajtos Endre
Samariay-Leölkes Katalin
Dr. Susánszky Zoltánné csop. vez.
Szabó Ervin csop. vez.
Szelesi Rózsa
Szenténé Farnadi Lívია
Szónyi Éva
Takács Béláné
Toma Imréné
Tomits Ottilia
Urbán Gusztávné
Dr. Vajda Tádéné
Vajnai Sándorné
Váriné Kudelka Genováva
Velich Sándorné
Dr. Vissi Gézáné
Záhony Éva
Zölde Kornélia
Zsigmondy Árpádné

Szakalkalmazott III.

Ballagó Lászlóné
Bácsvári Anna
Barnás Andrásné
Bárdoy Éva
Beleznai László
Benkó József
Borsa Zsófia
Borsányi Ferencné
Borsányi Zsuzsanna
Both Magdolna
Buxsa Márta
Czieler Mária
Dr. Debulay Imréné csop. vez.
Debreceni Dóra
Falvayné Szabó Edit
Hausenblasz Róbertné

Hermány Csabáné
Horváth Pál
Horváthné Payer Berta
Horváthné Solymár Ildikó
Hörömpöli Andrásné
Inotai István
Jáger Judit
Kálmán Péterné
Kis Elemérné
Kisfaludy-Puha Györgyi
Kiss Jenőné
Koczka Katalin
Kutasi Ildikó
Lyubjanovics Katalin
Lányiné Hajdu Lívია
Lőrinczné Juhász Márta
Matsch Emese
Murányi Mihályné
Dr. Nyáry Gáliné
Papp Andrásné
Papp Sámuelné
Pataki Gáborné
Pásztor Rezsóné
Perlaki Horváth Lászlóné
Prepeliczay Györgyné
Dr. Rózsa Miklósné
Riba István
Ribáné Bászler Katalin
Sárosi Attila
Sefcsik Gyuláné csop. vez.
Somorjai Olga
Somogyvári Gyula
Szénási Lászlóné
Szilágyi Péter
Szita Gábor csop. vez.
Szóts Endréné
Timár Julianna
Tóthné Székely Ágnes
Varga Lajosné ny. 83. 07. 31.
Vizsolyi Gyuláné
Zichy Mihály
Weeber Tibor

Szakalkalmazott IV.

Barsin József
Csajkovits Józsefné
Czékus László

Holczmüller József
Kókay Péterné
Radnóti György
Sinkó Pálné
Szabó Krisztina
Szilágyi József csop. vez.
Tatai András csop. vez.
Tölgyesi Lászlóné
Vén Tiborné

Műszaki-gazdasági szaktanácsadó

Gyulai Gergely Álmos
Gerő Péter

Ügyintéző I.

Burány Tamás
Dr. Elekes Péter
Ferencz Ibolya
Perlik Pálné mb. ov.

Ügyintéző II.

Fekete Lajosné
Járvás Andrásné
Mihály Józsefné
Reisenleitner Lajosné
Rákóczy Csabáné

Ügyintéző III.

Balassa Jenőné csop. vez.
Bolgár Tamásné
Dr. Erényi Ivánné
Görgeyné Kovács Katalin
csop. vez. ny. 83. 05. 29.
Jenei Anna
Kemenesné Farkas Judit
Kovács B. Istvánné
Marosvölgyi Zoltánné
Mencsik Pál
Nemeze Zoltánné
Pap Béláné
Papp Zsuzsanna
Petrovics Béláné

Radics Lajos
Savanyó Rezsőné
Szederné Szepesi Ágnes
Vajgel Józsefné

Ügyintéző IV.

Heilauf Györgyné
Jónás Lászlóné
Mihálka Valérné
Mohr Kálmán

Ügyviteli alkalmazott II.

Dr. Kovács Mihályné

Műhelyvezetők

Galambosi Gábor
Gerőly Józsefné
Kucska Lászlóné
Mautfeld Ferenc
Mürschberger Ferencné csop. vez.
Németh Jánosné
Samkó Ferencné
Siklós Gyuláné
Stroh Tamásné
Szabó Istvánné
Tábori Györgyné

Szakmunkás I.

Bartos Gabriella
Bagóczkyné Száraz Erzsébet
Bartókné Hajdú Erzsébet
Csillag Ildikó
Dózsáné Vörösváry Hajnalka
Fazekas Gáborné
Fekete Tibor
Gáspár Istvánné
Grineusz Ferencné
Horváthné Solymár Ildikó
Járdai György
Kun Miklósné
Mazula Károlyné
Mikola József
Molnár Béla
Molnár István

Nyúl Lászlóné
Oláh Ferenc
Papp Árpádné
Piskor István
Pusztai Istvánné
Szabó András
Szűcs Károlyné
Tóth Tiborné
Törpényi Lajos
Turi Bálintné
Ubornyák Katalin
Werderitsné Kertész Zsuzsa
Vajgel József
Zseli Lászlóné

Szaktmunkás II.

Balogh Attiláné
Baranyai Ágnes
Bokon Lilla
Boros Zoltán
Erdős Veronika
Fodor Eszter
Kun László
Takács Ferenc
Várszegi Róbertné
Víz Judit

Betanított munkás I.

Balázsoviics Mihály
Balogh Lóránt
Barnaföldi Gábor
Borsos Attila
Chapó Gertrud
Deák Sándor
Ertel Gézáné
Érdi Marianne
Faltusz Jánosné
Glósz Andrásné
Hegy Andrásné
Kassai Lajos
Kis Gábor

Kiss Gábor
Kovács Lajosné
Körmendi Miklósné
Kurecz Antalné
Lőrincz Dezső
Lágler Róbert
Lukács László
Mikola József
Pataki Gábor
Rágy Árpád
Sági Gábor
Sárvári Bene Attila
Szabó Zoltán
Szendrei Miklósné
Serf András
Subicz Ferenc
Szőke Józsefné
Tarcσαι Gáborné
Tóth Kornél
Vadász Györgyné
Vári Zoltán

Betanított munkás II.

Bán Józsefné
Debreczeni Károlyné
Dsubak Lászlóné
Együd Istvánné
Ernszt Mihályné
Fejős Lajosné
Hajós Csabáné
Harazin Jánosné
Kertész Szerénke
Mózes Andrásné
Szabó Pálné
Szerdai Tiborné
Tóbiás Jánosné
Vigh Jánosné

Gépkocsivezetők

Domonyi János
Rétháti János
Szabó József
Szabó József

B) KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

Főigazgató-helyettes

Szente Ferenc

Osztályvezetők

Bereczky László

Dr. Arató Antal

Gerő Zoltánné

Dr. Kamarás István

Dr. Katsányi Sándor

Dr. Nagy Attila

Pelejtei Tibor

Dr. Skaliczki Józsefné

Osztályvezetőhelyettesek

Dr. Nagy Attila

Kovács Lászlóné

Főmunkatárs I.

Fodor András

Fogarassy Miklós

Dr. Kamarás István

Dr. Kövendi Dénes

Szilágyi Tibor

Papp István

Dr. Urbán László

Dr. Urosevics Danilo

a történelemtudományok kandidátusa

Főmunkatárs II.

Dr. Csapó Edit

Gereben Ferenc

Dr. Nagy Lajos

Szakalkalmazott I.

Benkő Attiláné

Biegelbauer Pál

Havas Katalin

Hölgyesi Györgyi

Kiglicsné Katona Rita

Dr. Kenyéri Katalin

Kovács Katalin

Lakatos András

Mándy Gábor

Orbán Éva

Pappné Farkas Klára

Rácz Ágnes

Törökné Jordán Katalin

Vajda Kornél

Varga Ildikó

Szakalkalmazott II.

Bartos Gáborné

Bereczky Lászlóné

Csekovszky Judit

Feimer Ágnes

Harmat Béla

Hegyközi Ilona

Jávori Ferencné

Kolos Márta

Szabó Gáborné

Menczeleszné Varga Judit

Szakalkalmazott III.

Hegyiné Szita Julianna

Szakalkalmazott IV.

Búza Ágnes

Halmi Szilvia

Ügyviteli alkalmazott I.

Kovács Árpádné

Dr. Pákh Tiborné

Műhelyvezető

Primusz Csabáné

Betanított munkás I.

Bese Miklós

A KÖNYVTÁR ÁLLOMÁNYA

	Állomány 1981. dec. 31.	Gyarapodás 1982/1983	Fogyadék 1982/1983	Állomány 1983. dec. 31.
Könyv ¹	1 965 800	52 492	1 771	2 016 521
Időszaki kiadvány ²	228 173	12 369	747	239 795
Kézirat	568 354	52 974	8	621 320
Zenemű	125 098	18 590	—	143 688
Térkép	179 466	3 887	1 272	182 081
Kisnyomtatvány	2 260 720	78 990 ³	1 865	2 337 845
Szabvány ⁴	47 476	—	—	47 476
Szabadalmi leírás ⁴	1 521	—	—	1 521
Kép, metszet	258 936	15 300	4 585	269 651
Mikrofilm neg. (címl. egys.)	88 103	7 092	—	95 195
Mikrofilm poz. (címl. egys.)	78 628	5 329	—	83 957
Dok. neg. és diafilm. (címl. egys.) ⁴	11 953	—	—	11 953
Hanglezet, hangszalag	9 034	1 304	—	10 338
Egyéb dokumentum	21 773	1 054	—	22 827
<i>Összesen</i>	5 845 035	249 381	10 248	6 084 168

Megjegyzések:

¹ A könyvraktár állománya 1981. dec. 31-én 1 848 402 db volt kötetnyi egységben mérve, 1982. dec. 31-én 1 868 750 db, 1983. dec. 31-én 1 889 220 db.

² Az időszaki kiadványok raktári állománya kötetnyi egységben mérve 1981. dec. 31-én 268 567 db, továbbá 24 540 db csoportos feldolgozású időszaki kiadvány, 2800 raktári egységben, összesen tehát 271 367 db volt; 1982. dec. 31-én 274 681 db, továbbá 28 648 db csoportos feldolgozású időszaki kiadvány 3182 raktári egységben, összesen tehát 277 863 db; 1983. dec. 31-én 282 308 db, továbbá 29 869 csoportos feldolgozású kiadvány 3460 kötetnyi egységben, összesen 285 768 db.

³ E gyarapodás megoszlása 1982-ben: 22 260 kisnyomtatvány és 17 002 csoportos feldolgozású hivatalos és használati kiadvány; 1983-ban: 17 252 kisnyomtatvány és 16 961 db csoportos feldolgozású hivatali és használati nyomtatvány.

⁴ Szabványt, szabadalmat és diafilmet a könyvtár az új Gyűjtőköri Utasítás értelmében már nem gyűjt.

AZ 1982–1983. ÉVI GYARAPODÁS A BESZERZÉS MÓDJA SZERINT

2. táblázat

Dokumentum	Vétel	Csere	Ajándék	Kötelespéldány	Saját előállítás	Összesen
Könyv	9 839	4702	10 151	27 482	318	52 492
Időszaki kiadvány	1 543	998	1 339	8 489	—	12 369
Kézirat	32 612	117	20 095	—	14	52 838
Zenemű	2 007	91	11 472	5 004	16	18 590
Térkép	41	41	1	3 804	—	3 887
Hivatali és használati nyomtatvány*	—	—	—	33 963	—	33 963
Kisnyomtatvány	7 130	1837	2 626	33 434	—	45 027
Hanglemez, hangszalag	660	21	128	495	—	1 304
Kép, metszet	4 956	255	2 742	7 141	206	15 300
Egyéb dokumentum	417	—	635	—	—	1 052
Mikrofilm neg. (címl. egység)	—	—	131	—	6 961	7 092
Mikrofilm poz. (címl. egység)	2	1	73	—	5 253	5 329
<i>Összesen</i>	59 207	8063	49 393	119 812	12 768	249 243

* Könyv formátumú hivatali és használati nyomtatványok a Plakát- és Kisnyomtatványtár állományában. 1978-ig statisztikailag a „könyvek” rovatában szerepeltek.

A GYŰJTEMÉNYEK HASZNÁLATA 1982–1983-BAN

Olvasótermek forgalma	Használók száma		Használt egységek száma	
	1982	1983	1982	1983
Beiratkozott olvasók	2 347	2 131		
Napi jeggyel olvasók	762	862		
Központi olvasótermek				
Könyvek	8 468	8 096	36 762	38 653
Időszaki kiadványok	9 857	10 001		
eredetiben	—	—	37 707	35 961
mikrofilmen	—	—	10 508	9 776
Különgyűjtemények				
Kézirattár	1 746	1 662	59 235	120 507
Régi Nyomtatványok Tára	1 061	860	5 269	3 548
Plakát- és Kisnyomtatványtár	186	182	60 000	45 000
Színháztörténeti Tár	530	736	70 000	90 000
Térképtár	85	136	5 187	5 406
Zeneműtár	912	720	4 830	3 663
Zárolt Kiadványok Tára	1 242	1 102	9 291	7 226
Összesen	24 087	23 495	298 789	359 740

A KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI

1982

Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve / fel. szerk. Németh Mária. — 1979. — Bp. : OSZK, 1981. ny. 1982. — 666 p. ; 24 cm. Címe a kötet gerincén: Az OSZK évkönyve.

ISSN 0524—8868

Magyar nemzeti bibliográfia. Könyvek bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Szűcs Jenőné ; a 8. számtól Sipos Márta. — 37. évf. 1—24. füz. (1982. jan. 1.—dec. 15.). — Bp. : OSZK, 1982. — XLIV, 1123 p. ; 29 cm.

ISSN 0133—6843

Magyar nemzeti bibliográfia. Zeneművek bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Vavrincez Veronika. — 13. évf. 1—4. füz. (1982.

febr. 15.—szept. 15.). — Bp. : OSZK, 1982. — 157, XXXIII p. ; 29 cm.
Éves mutató a 4. füzethez fűzve.
ISSN 0133—5782

Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok repertóriumai: társadalomtudományok, természettudományok / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Sándor Ernő. — 37. évf. 1—12. füz. (1982. jan.—dec.). — Bp. : OSZK, 1982. — 769 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—6894

Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok repertóriumai: társadalomtudományok, természettudományok / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Sándor Ernő. — 1980. index. — Bp. : OSZK, 1982. — CDXXVII p. ; 29 cm.
ISSN 0133—6894

Külföldi magyar nyelvű kiadványok: külföldön magyar nyelven megjelent könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Orvos Mária. — 11. évf. 1—4. füz. (1982. jan./márc.—okt./dec.). — Bp. : OSZK, 1982. — 266 p. LI p. ; 29 cm. Éves mutató külön füzetben.
ISSN 0133—333X

Hungarika irodalmi szemle: külföldön, idegen nyelven megjelent, magyar vonatkozású könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Szerb Judit. — 12. évf. 1—4. füz. (1982. jan./márc.—okt./dec.). — Bp. : OSZK, 1982. — 404 p., 29 cm.
ISSN 0133—7505

Kurrens időszaki kiadványok: a Magyarországon megjelenő időszaki kiadványok bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Nagy Zsoltné. — 1979. — Bp. : OSZK, 1981. ny. 1982. — V, 300 p. ; 29 cm.
Utóbb: *Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok bibliográfiája.*
ISSN 0134—0247

Kurrens időszaki kiadványok: a Magyarországon megjelent időszaki kiadványok bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; szerk. Nagy Zsoltné. — 1980. — Bp. : OSZK, 1981. ny. 1982. — V, 283 p. ; 29 cm.
Utóbb: *Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok bibliográfiája.*
ISSN 0134—0247

Magyar könyvészet: 1921—1944: A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosztott jegyzéke / Országos Széchényi Könyvtár ; [szerk. Komjáthy Miklósné]. 6. köt., *Nyelvészet—Irodalom.* — Bp. : OSZK, 1981. ny. 1982. — 540 p. ; 29 cm.
ISBN 963 200 204 0
ISBN 963 200 200 8 összkiadás

Külföldi magyar nyelvű könyvek: 1961—1970. Országos Széchényi Könyvtár ; szerk. Hoffer Rezsóné. 1., Csehszlovákia. — Bp. : OSZK, 1981. imp. 1982. — 12 mikrofilmlap, 582 felv.

*A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; főszerk. Pajkossy György ; szerk. Lichtmann Tamás. — 1978. — Bp. : OSZK, 1982. — 477 p. ; 24 cm.
ISSN 1134—1464*

*Külföldi társadalomtudományi kézikönyvek : országos gyarapodási jegyzék / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Kondor Imréné. — 1982. 1—2. — Bp. : OSZK, 1982. — 2505—2923 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—5839*

*A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár kéziratkatalógusa : 1850 előtti kéziratok / Országos Széchényi Könyvtár ; Szabó Flóris. — Bp. : OSZK, 1981. ny. 1982. — 240 p. ; 25 cm.
(Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai = Catalogi manuscriptomum, quae in bibliothecis ecclesiasticis Hungariae asservantur, ISSN 0138—9955 ; 2.)
ISBN 963—200—101 x*

*Könyvtárközi kölcsönzési útmutató / Országos Széchényi Könyvtár ; [írta Fejes Józsefné, Karácsonyi Rózsa ; szerk. Fügedi Péterné]. — Bp. : OSZK, 1982. — IX, 72 p. ; 20 cm.
ISBN 963 200 016 1*

*Mikrofilmek címjegyzéke. Időszaki kiadványok / Országos Széchényi Könyvtár ; összeáll. Orbán Emőke. — 4. — Bp. : OSZK, 1982. — 92 p. ; 29 cm.
ISSN 0524—8876*

Mikrofilmek címjegyzéke. Színes grafikus plakátok / Országos Széchényi Könyvtár ; összeáll. Nagy Zoltán. — 1. — Bp. : OSZK, 1981. imp. 1982. — 2 mikrofilmlap, 113 felv.

*OSZK híradó : az Országos Széchényi Könyvtár MSZMP alapszervezetének, Szakszervezeti Bizottságának és KISZ alapszervezetének lapja / fel. szerk. Bor Kálmán. — 25. évf. 1/2—11/12. sz. 1982. — Bp. : OSZK, 1982. — 239 p. ; 29 cm.
ISSN 0324—2064*

1983

*Az Országos Széchényi Könyvtár évkönyve / fel. szerk. Németh Mária. — 1980. — Bp. : OSZK, 1982. — 609 p. ; 24 cm. Címe a kötet gerincén : Az OSZK évkönyve.
ISSN 0524—8868*

*Magyar nemzeti bibliográfia. Könyvek bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Sipos Márta. — 38. évf. 1—24. füz. (1983. jan. 1.—dec. 15.). — Bp. : OSZK, 1983. — XLVI, 1384 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—6843*

*Magyar nemzeti bibliográfia. Könyvek bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Sipos Márta. — 1982. éves index. — Bp. : OSZK, 1983. — 476 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—6843*

Magyar nemzeti bibliográfia. Zeneművek bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Vavrincez Veronika. — 14. évf. 1—4. füz. (1983. jan. 15.—szept. 15.). — Bp. : OSZK, 1983. — 181 p. ; 29 cm. Éves mutató a 4. füzethez fűzve.
ISSN 0133—5782

Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok repertóriumuma : társadalomtudományok, természettudományok / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Sándor Ernő. — 38. évf. 1—12. füz. (1983. jan.—dec.). — Bp. : OSZK, 1983. — 825 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—6894

Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok repertóriumuma : társadalomtudományok, természettudományok / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Sándor Ernő. — 1981. index. — Bp. : OSZK, 1983. — IX, 185 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—6894

Külföldi magyar nyelvű kiadványok : külföldön magyar nyelven megjelent könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Orvos Mária. — 12. évf. 1—4. füz. (1983. jan./márc.—okt./dec.). — Bp. : OSZK, 1983. — 338 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—333X

Hungarika irodalmi szemle : külföldön, idegen nyelven megjelent, magyar vonatkozású könyvek és folyóiratcikkek válogatott bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Szerb Judit. — 13. évf. 1—4. füz. (1983. jan./márc.—okt./dec.). — Bp. : OSZK, 1983. — 334 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—7505

Magyar könyvészet : a Magyarországon megjelent könyvek szakosztott címjegyzéke / Országos Széchényi Könyvtár ; [fel. szerk. Szűcs Jenőné]. — 1980. 12. kötet. — Bp. : OSZK, 1982. — LXIX, 1031 p. ; 29 cm.
ISSN 0133—3496

Magyar nemzeti bibliográfia. Időszaki kiadványok bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Nagy Zsoltné. — 1981. — Bp. : OSZK, 1983. — XIII, 291 p. ; 29 cm.

Előbb : *Kurrens időszaki kiadványok : a Magyarországon megjelenő időszaki kiadványok bibliográfiája.*
ISSN 0231—4592

Régi magyarországi nyomtatványok = Res litteraria Hungariae vetus operum impressorum / Magyar Tudományos Akadémia, Országos Széchényi Könyvtár. — [2. kötet], 1601—1635 / [... Borsa Gedeon, Hervay Ferenc és Holl Béla munkája] ; [Fazekas József et. al. közreműködésével]. — Bp. : Akad. K., 1983. — 855 p., [36] t. : ill. — 25 cm.
ISBN 963 05 2723 5
ISBN 963 05 3434 összkiadás

*A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája / Országos Széchényi Könyvtár ; főszerk. Pajkossy György ; szerk. Németh S. Katalin. — 1979. — Bp. : OSZK, 1983. — 503 p. ; 24 cm.
ISSN 0134—1464*

*Külföldi társadalomtudományi kézikönyvek : országos gyarapodási jegyzék / Országos Széchényi Könyvtár ; fel. szerk. Kondor Imréné. — 1983. 1. — Bp. : OSZK, 1983. — X. 2929—3137. p. ; 29 cm.
ISSN 0133—5839*

Külföldi időszaki kiadványok (KIK) a magyar könyvtárakban 17. századtól 1970-ig : retrospektív lelőhelyjegyzék / Országos Széchényi Könyvtár ; [... Szilvássy Zoltánné irányításával ; szerk. Csillag Lászlóné]. — 5. kötet. — Bp. : OSZK, 1982. — 643 p. ; 29 cm.

Tartalma : L—N

ISBN 963—200—019—6

ISBN 963—200—018—8 összkiadás

Külföldi időszaki kiadványok (KIK) a magyar könyvtárakban 17. századtól 1970-ig : retrospektív lelőhelyjegyzék / Országos Széchényi Könyvtár ; [... Szilvássy Zoltánné irányításával ; szerk. Csillag Lászlóné]. — Kiegészítő kötet. — Bp. : OSZK, 1982. — 552 p. ; 29 cm.

ISBN 963—200—017—X

ISBN 963—200—018—8 összkiadás

OSZK híradó : az Országos Széchényi Könyvtár MSZMP alapszervezetének, Szakszervezeti Bizottságának és KISZ alapszervezetének lapja / fel. szerk. Bor Kálmán. — 26. évf. 1/2—7/12. sz. 1983. — Bp. : OSZK, 1983. — 169 p. ; 29 cm.

ISSN 0324—2064

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКИ ИМ. СЕЧЕНИ В 1982—1983 ГГ.

Персональные и организационные изменения

Тяжелая утрата постигла библиотеку 19 марта 1982 года — скоропостижно скончалась генеральный директор Д-р Магда Йобору, которая возглавляла библиотеку с 1958 года. Имя Магды Йобору стало известным и признанным в Венгрии и за рубежом благодаря как ее научной, так и в равной мере ее культурно-политической и общественной деятельности. За границей она была известна в первую очередь благодаря своей работе в ЮНЕСКО: в 1962 г. она была избрана членом Исполнительного комитета ЮНЕСКО, впоследствии, в период 1974—76 гг., исполняла обязанности председателя высшего форума — Генеральной конференции.

Министр культуры назначил с 1 июня 1982 г. на пост генерального директора Государственной библиотеки им. Сечени Д-ра Ференца Мольнара, заместителя заведующего Отдела науки, просвещения и культуры ЦК ВСРП, бывшего государственного секретаря Министерства культуры.

В результате проведенной в 1982 г. реорганизации библиотека подразделяется на следующие крупные организационные единицы (главные отделы): I. Главный отдел фондов, II. Главные отдел центральных служб, III. Главный отдел охраны фондов, IV. Хо-

зайствованное управление. Под непосредственным руководством генерального директора или его заместителей образовались некоторые новые организационные единицы: Группа развития библиотеки, Группа организации научно-исследовательских работ и Группа международных связей.

Подготовка библиотеки к переселению в новое здание

Работы по строительству нового здания библиотеки, ведущиеся уже 20 лет, в 1982 г. были ускорены, и в конце 1983 г. возможным стало начать техническую сдачу огромного здания-комплекса. Венгерская национальная библиотека, которой предстоит разместиться в южном крыле бывшего королевского дворца в Будайской крепости, в 1985 г. наконец откроет перед читателями свои двери. В результате этого завершится ансамбль расположенных в дворце Будайской крепости культурных учреждений (помимо Библиотеки им. Сечени здесь находятся также Венгерская национальная галерея, Будапештский исторический музей и Венгерский музей рабочего движения).

Параллельно с этим ускорились приготовления и внутри самой библиотеки. Крупнейшей задачей явилось составление справочного фонда примерно в 60 тыс. томов для новых читальных залов. Были проведены необходимые подготовительные работы в хранилищах, а также в системе каталогов библиотеки.

Комплектование

За 1982/83 гг. фонды библиотеки пополнились 52 492 томами книг, 12 369 периодическими изданиями, 52 974 рукописями, 131 546 прочими документами (музыкальные произведения, грампластинки, карты, микрофильмы, плакаты, мелкие печатные издания), в общей сложности — 249 381 библиотечной единицей. Полный фонд библиотеки на 31 декабря 1983 г. составил 6 084 168 библиотечных единиц.

Работы по комплектованию и в этот период были направлены на наиболее полное по возможности приобретение относящейся к профилю библиотеки всей отечественной печатной продукции, а также иностранной литературы-хунгарики. Наблюдающееся в настоящее время во всем мире ухудшение экономического положения сказалось и на наших приобретениях из-за границы: помимо хунгарики литературу других традиционно накапливаемых библиотекой профилей — по литературоведению, истории, а также реферативную литературу — удалось приобрести в количестве, значительно меньше желаемого.

Самым значительным приобретением за прошедший двухлетний период явился поступивший в 1982 г. путем обмена от библиотеки бельгийского Левенского католического университета латинский кодекс XIII века, в котором в 1922 г. было открыто самое старое из известных до тех пор стихотворение на венгерском языке — свободный стихотворный вариант Плача девы-Марии (*Planctus Sanctae Mariae*). Этот уникальный памятник венгерской литературы нашел достойное место в венгерской национальной библиотеке благодаря венгерско-бельгийским культурным контактам и пониманию, проявленному со стороны руководства Левенского католического университета. Взамен левенского кодекса Библиотека им. Сечени передала 12 древних печатных изданий, 24 печатных издания XVI—XVII веков и один комплект рукописей XVIII века, имеющих отношение к Фламандии.

Обработка. Каталоги

Текущая обработка обычно не отставала от комплектования, исключением явился Отдел рукописей, где бурный рост количества материалов (в результате приобретения крупных по объему наследий ученых и писателей) уже несколько лет превышает производительность сотрудников по обработке.

Закончилась реконструкция систематического каталога, основанного на системе УДК, и продолжалось осуществление долгосрочной программы по рекаталогизации сериальных изданий.

Работа по раскрытию специальных собраний была направлена, помимо обработки текущих поступлений, на составление предназначенных для опубликования каталогов (каталогов латинских кодексов, каталог латинских рукописей нового времени, каталог рукописных карт, каталог „антиква“ XVI века).

Библиографическая деятельность

В рамках системы Венгерской национальной библиографии раскрываются и освещаются в соответствующих текущих библиографиях выходящие в Венгрии книги, музыкальные произведения, географические карты, сериальные издания и вышедшие на страницах сериальных изданий статьи по общественным наукам. База данных Венгерской национальной библиографии за 1982/83 гг. пополнилась 14 тыс. библиографических и 32 тыс. аналитических записей. Редакция библиографии в 1982 г. перешла на обработку, опирающуюся на новое вводное устройство, интеллигентный терминал TS 51/S. Среди услуг национального масштаба, основывающихся на систему национальной библиографии, в 1982 г. удалось сочленить рекорды Венгерской национальной библиографии с центральным обеспечением общеобразовательных библиотек каталожными карточками.

Две разновидности библиографии патриотики (Зарубежные издания на венгерском языке — „Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok“; Литературное обозрение хунгарики — „Hungarika Irodalmi Szemle“) в поквартальных выпусках регулярно раскрывали материалы своего профиля.

Из годовых томов Венгерской книжной летописи („Magyar Könyvészet“) вышла в свет кумуляция 1980 г., в то же время были изданы тома 1980 и 1981 гг. библиографии прессы (Венгерская национальная библиография. Библиография сериальных изданий — „Magyar Nemzeti Bibliográfia. Iddőszaki Kiadványok Bibliográfiája“).

В рамках работ ретроспективной национальной библиографии вышел в свет 2-й том „Старых печатных изданий в Венгрии“, охвативший период 1601—1635 гг. („Régi Magyarországi Nyomtatványok“), 6-й том под названием „Филология. Мировая литература“ („Nyelvészet. Világirodalom“) цикла библиографий „Венгерская книжная летопись 1921—1944 гг.“ („Magyar Könyvészet 1921—1944“), а также издание на микрофише „Зарубежные книги на венгерском языке 1961—1970 гг. Чехословакия“ („Külföldi Magyar Nyelvű Könyvek 1961—1970. Csehszlovákia“). Продолжался сбор материалов для библиографии печатных изданий XVIII столетия и библиографии прессы 1921—1944 гг.

В качестве отраслевой библиографической деятельности мы регулярно редактируем годовые тома „Библиографии венгерской литературы и литературоведения“ („A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája“), из которых последним вышел том 1979 года.

Библиотекой издается также серия „Каталоги церковных собраний рукописей в Венгрии“ („Magyarországi egyházi gyűjtemények kéziratkatalógusai“), в которой публикуются каталоги рукописей отдельных собраний до 1850 г.

Библиотека регулярно предоставляет данные по Венгрии для нескольких международных библиографических предпринимательств (RISM, IBNB).

Работа по обслуживанию читателей. Информационная деятельность. Связи с читающей публикой, библиотеки-музеи

На обслуживании читателей и в прошедший период продолжали накладывать свой отпечаток меры ограничения, введенные в 1981 г. Учитывая то, что около 60 процентов фонда библиотеки было перемещено в хранилища нового здания библиотеки, из соображений охраны фондов необходимо было свести до минимума повреждения книг от передвижения, перевозки с места на место. Поэтому с 1981 г. библиотека находится в распоряжении только научных работников. В соответствии с этим значительно сократился оборот читателей: в 1982 г. было зарегистрировано 24 тыс. читателей, в 1983 г. — 23 тыс., в то время как в 70-ые годы ежегодно библиотека обслуживала примерно 60 тыс. читателей. (Число записанных в библиотеку читателей в 1982 г. составило 2347, в 1983 г. — 2131.)

Вследствие вынужденного ограничения чтения на месте закономерно возросло число информационных справок, выданных по телефону и в письменной форме, а также количество ксеро-, фото- и микрокопий.

Помимо читателей, в библиотеке за истекший период побывало 588 венгерских и 338 зарубежных посетителей. Связи с читающей публикой за эти годы мы развивали скорее косвенным образом: все чаще предоставлялась возможность не только для научной работы, но и для фотографирования и съемки фильмов работниками сферы массовой коммуникации. Документы, хранящиеся библиотекой, во многих случаях принимали участие в отечественных и иностранных выставках. Из них особенно выделяется выставка, посвященная выдающемуся венгерскому королю эпохи Ренессанса Матьяшу Корвину, прохо-

дившая в 1982 г. в Шаллабурге, на территории Австрии („Матьяш Корвин и Ренессанс в Венгрии“). Это был первый случай, когда расплывшиеся по крупным библиотекам мира самые выдающиеся экземпляры из знаменитой библиотеки Корвина экспонировались вместе на общей выставке, отличающейся своими размерами и эффективностью. Из материалов Библиотеки им. Сечени на этой выставке было представлено 22 кодекса, из них 14 из библиотеки Корвина, 45 древних печатных изданий, из которых одно из библиотеки Корвина, а также значительное количество печатных изданий XVI века.

Две библиотеки-музеи, находящиеся в ведении Библиотеки им. Сечени, из года в год осматриваются все большим числом посетителей. Средневековую по характеру библиотеку бывшего францисканского монастыря в Дендеше ежегодно осматривает более 20 тыс. посетителей, библиотеку бывшего цистерского аббатства в Зирце — более 80 тыс.

Охрана фонда, репрография

В программе по переплету материалов 1982/83 гг. на первом месте фигурирует переплет документов, предназначенных для открытого справочного фонда читальных залов нового здания библиотеки. За эти два года библиотека, с использованием своих внутренних возможностей и внешних переплеточных мастерских, осуществила переплет 38 тыс. книг, а также журнальных и газетных томов.

Реставрационная работа с 1983 г. проводится уже в трех секциях: именно тогда была сдана в эксплуатацию Центральная реставрационная лаборатория. Ее задачей является спасение и обновление ценнейших документов, нуждающихся в реставрации. Планомерно проводимая в Библиотеке им. Сечени уже длительное время научно-исследовательская работа вместе с опытом зарубежных служебных поездок наших специалистов является гарантией того, что работники библиотеки способны будут отвечать также и задачам масштабов страны. Удалось достигнуть определенных успехов в деле подготовки новой смены реставраторов.

С целью скорейшего завершения выполняемой уже почти 15 лет программы охраны фондов путем микрофильмирования венгерских газет, за эти два года, при отодвижении на второй план засъемки документов специальных собраний, заснимались на микрофильм в первую очередь газеты. Результатом этого явилось микрофильмирование около 3,5 млн. газетных страниц.

Репрографическая оснащенность была значительно улучшена вводом в эксплуатацию в 1983 г. трех новых копировальных машин. В то же время бесперебойность в обеспечении бумагой, пленкой и запасными частями из-за возрастающих трудностей снабжения не всегда удавалось обеспечить.

Центральные службы

Количество получаемых от отечественных типографий обязательных экземпляров за прошедшие годы значительным образом не изменилось, обычно их число было немногим более 1,2 млн. Введенная в 1978 г. система, обеспечивающая оптимальное распределение обязательных экземпляров внутри страны, действует в настоящее время слаженно. Из обязательных экземпляров, по территориальному принципу распределения, весь комплект в одном экземпляре получает ведущая библиотека каждого из 5 регионов страны, при распределении же по отраслевому принципу специальную литературу получают компетентные по профилю библиотеки.

За два года 8,7 тыс. изданий, выпущенных в свет профессиональными издательствами, получили номера ISBN, из продукции же непрофессиональных издательств число таких изданий составило 10,7 тыс. Новые номера ISSN были получены примерно одной тысячей новых и продолжающихся сериальных изданий.

В сводный каталог зарубежных книг за 1982/83 гг. поступило от библиотек около 400 тыс. сводок. Повысилось число выданных информационных справок: в каждом из этих двух лет их число превысило 21 тыс.

В сводном каталоге зарубежных периодических изданий было зарегистрировано почти 140 тыс. сводок о новых и продолжающихся сериальных изданиях. Количество выданных информационных справок превысило 13 тыс. Очередным результатом десятилетней работы явился вышедший в 1983 г. в свет том, содержащий часть L—N, ретроспективного издания о местонахождении журналов в библиотеках (Зарубежные сериальные издания в венгер-

ских библиотеках с XVII в. по 1970 г. — „Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban a XVII. századtól 1970-ig. — Union catalogue of foreign serials in Hungarian libraries XVIIth c.—1970“).

Общее ухудшение экономического положения оказало влияние на сокращение импорта книг и журналов повсюду в стране. Этот факт естественным образом повысил заинтересованность в слугах межбиблиотечного абонемена, что отражается в росте числа поступивших заявок (1981: 24 тыс.; 1982: 25,8 тыс.; 1983: 26,3 тыс). Благодаря организационным мерам, усовершенствованию методической работы и налаживанию новых контактов, большую часть заявок удалось удовлетворить.

Из зарубежных партнеров большинство заявок удовлетворили следующие страны (в порядке следования): ФРГ, Великобритания, Советский Союз, Нидерланды, Швеция, Швейцария и Франция.

С изменением экономических отношений возросла роль международного книгообмена. Однако нельзя упускать из внимания тот факт, что обычно характерные для социалистических стран относительно невысокие цены на книги означают убыточность для них в книгообмене с капиталистическими странами. За период 1982/83 гг. мы посылали ежегодно за границу около 35 тыс. книг и более 4 тыс. сериальных изданий.

Центр лишних экземпляров в течение двух лет своей деятельности распределил среди отечественных библиотек 42 тыс. лишних экземпляров и более 17 тыс. передал для реализации в системе внутренней торговли. В целях повышения эффективности торговой реализации книг в 1983 г. совместно с Объединением по реализации книг был открыт общий антикварный магазин. Фонд находящейся в настоящее время в организационной стадии депозитарной библиотеки пополнился 26 тыс. томов.

Развитие, автоматизация. Контакты с международными автоматизированными системами

В деле развития и автоматизации решающим поворотом явилось создание в 1982 г. самостоятельной Группы развития библиотеки. Эта в организационном отношении независимая действующая группа в дальнейшем будет не только решать задачи, связанные с развитием Библиотеки им. Сечени, но также примет участие в планировании и развитии автоматизированных процессов работы отечественных библиотек.

На первый план среди работ по развитию были выдвинуты разработка языка поиска информации для Венгерской национальной библиографии и основание Национальной базы данных сериальных изданий. Автоматизированная система последней будет использоваться для регистрации как отечественных сериальных изданий, так и зарубежных текущих поступлений в библиотеках Венгрии. Опираясь на Национальную базу данных сериальных изданий, мы регулярно посылали данные а Париж для Центра ISDS и для системы MAPСИ в Москву. После подведения итогов опыта информирования парижского Центра посылкой ему первой магнитной ленты началась запись данных с целью перехода к отчетам на магнитной ленте уже в производственном режиме. Особенно тесным был контакт с Центром ISDS при посредничестве заведующей отделом Юдит Сильваши, которая активно работала в качестве председателя Административного совета ISDS (опубликование справочника ISDS и т. д.)

В области стандартизации библиотека приняла активное участие в разработке как стандартов для стран-членов СЭВ, так и единых международных стандартов. В рамках работы типа UBC Юдит Сильваши в качестве председателя Ревизионной рабочей группы ISBD/S руководила работами, направленными на достижение совместимости ISDS с ISBD/S.

Непрерывным было наше участие в информационной системе Интеринформкультура, организованной Государственной библиотекой им. В. И. Ленина в Москве, и в программе NPAC вашингтонской Библиотеки Конгресса.

Научная работа, организация исследований

Распоряжение вышестоящих органов, которое в 1981 г. утвердило шефство Венгерской Академии наук над библиотекой, означало признание научных достижений длительного периода развития и в то же время открыло новые перспективы для научных исследований, ведущихся в библиотеке. В соответствии с планом научной работы на 1981—1985

гг., Библиотека им. Сечени непосредственно подключается к направлениям научных исследований масштабов страны и прежде всего к основному из них — „Раскрытие, учет и опубликование культурных и исторических памятников“. Это исследовательское направление накладывает на нас определенные обязанности, находящиеся в полном согласии с основными задачами национальной библиотеки, в то же время мы все в большей мере можем рассчитывать на поддержку учреждения-системы, основной задачей которого является научно-исследовательская работа, и на внешние материальные источники.

С расширением системы связей библиотеки и ростом научно-исследовательских задач связано основание 1 января 1983 г. самостоятельной Группы организации научно-исследовательских работ. Эта группа в перспективе охватит библиотковедческие исследования масштабов страны. Ее создание явилось предпосылкой того, чтобы, помимо задач по регистрации хунгарики, мы смогли бы более интенсивно заниматься основанием опирающейся на межбиблиотечное сотрудничество информации о текущей хунгарике.

Рост научного веса учреждения прослеживается и в исследовательской деятельности сотрудников библиотеки. Работники Библиотеки им. Сечени за 1982/83 гг. опубликовали 18 книг, 179 статей и научных очерков. В 1983 г. насчитывалось 105 различных членств и постов, занимаемых 43-мя сотрудниками библиотеки в различных отечественных и международных профессиональных и научных организациях.

В 1983 г. был основан и провел свое первое заседание Научный совет библиотеки, членами которого являются представители сфер, связанных с профилем фондов библиотеки, ее функциями и взятыми ею на себя научными задачами, а также ведущие представители управления культурной политикой.

Международные связи

Мы тесно сотрудничали с национальными библиотеками социалистических стран во многих областях, специалисты библиотеки приняли участие в очередных совещаниях (комплектование фондов, каталогизация, охрана фондов, библиотечная технология). За истекшие два года наша библиотека являлась также местом проведения конференции специалистов: в ноябре 1982 г. в Будапеште состоялось 4-е совещание, занимающееся вопросами межбиблиотечного абонеента. Восемь приглашенных стран — за исключением Румынии — были представлены на конференции в целом 15-ю участниками. В рамках совместной научно-исследовательской работы мы непрерывно принимали участие в разработке темы под названием „Социалистическая национальная библиотека в программе NATIS“ и многоязычного словаря библиотечной терминологии. На совещаниях директоров национальных библиотек в 1982 г. заместитель генерального директора Петер Зирц, а в 1983 г. директор Центра библиотковедения и методической работы Ференц Сенте представляли Государственную библиотеку им. Сечени.

Наши сотрудники за два года в целом 108 раз побывали в социалистических странах в служебных поездках, в поездках с целью обмена опытом или участия в конференциях. С 15-ю библиотеками из шести социалистических стран наша библиотека находилась в тесных обменных связях. За истекшие два года мы принимали у себя 93 гостей из социалистических стран, в каждом случае в течение нескольких дней.

Западноевропейские страны и другие континенты за 1982/83 гг. 47 раз посетили наши сотрудники, из которых 13 специалистов выступили за границей с докладами. Среди принятых нами гостей из стран Западной Европы хотелось бы выделить бельгийскую делегацию, возглавляемую ректором Левенского католического университета профессором Питером де Сомером, которая побывала у нас в 1982 г. с целью передачи Левенского кодекса. В числе гостей 1983 года нас посетили директор финской Национальной библиотеки Эско Хекли и руководитель Реставрационного института Австрийской национальной библиотеки Отто Вехтер.

Значительным событием американо-венгерских культурных связей стал проведенный в 1983 г. организованный нашей библиотекой американистический семинар, основной темой выступлений участников которого явилось освещение того, в чем и каким образом выразилось участие венгерской эмиграции в созидании ценностей американской культурной жизни. В Будапеште также состоялся в 1983 г. второй англо-венгерский библиотковедческий семинар, первый день которого прошел в Библиотеке им. Сечени.

Библиотека как учреждение, а также отдельные ее сотрудники приняли участие в работе многих международных организаций. Мы находились в переписке со многими сек-

циями IFLA, приняв участие в программах УВС и УАР IFLA. Особенно активную роль сыграла в международной деятельности Юдит Сильваши сначала в качестве председателя Административного совета ISDS, а затем члена его президиума, по линии УВС являясь председателем ревизионной комиссии ISBD/S, по линии же ЮНЕСКО будучи посланной в Лаос в качестве библиотечного эксперта. Посредством работ по линии RISM (Repertoire International des Sources Musicales) мы подключились к AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales) и приняли участие в чешско-австрийско-словацко-венгерском совещании по вопросам сотрудничества в RISM, состоявшемся в Праге. В гаагской конференции IADA (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliothek- und Graphikrestauratoren) приняла участие Беатрикс Каштали.

THE ACTIVITY OF THE NATIONAL SZÉCHÉNYI LIBRARY IN THE YEARS 1982—83

Personel and organizational changes

On 19th March 1982 the library suffered a grievous loss: the unexpected death of Dr. Magda Jóború, general director, who had led the national library since 1958. She was well-known and acknowledged both in Hungary and abroad for her academic career and for her activity in the field of educational policy and public life. In foreign countries she was known primarily for her activity in the UNESCO. In 1962 she was elected to be a member of the Executive Committee of the Unesco; between 1974—76 she worked as president of the highest authority of the organization, the General Assembly.

On 1st June 1982 Dr. Ferenc Molnár, deputy head of the Scientific, Educational and Cultural Department of the Central Committee of the Hungarian Socialist Workers' Party, former cultural under-secretary, was appointed general director of the National Széchényi Library by the Minister of Education.

Due to the reorganization in 1982 the library consists of the following larger organizational units (departments): I. Collection Dept., II. Central Services Dept., III. Dept. for the Protection of Holdings, IV. Finance Dept. Some new organizational units have been formed which are under the direct control of the general director, or his deputies. These are the following: Section for Development, Section of Research Management, Section of International Relations.

Preparations for moving to the new building of the library

In the course of 1982 the 20-year-long reconstruction of the library's prospective new home speeded up, and the technical inspection of the huge building-complex could be started at the end of 1983. At long last, the Hungarian National Library, situated in the southern wing of the late Royal Palace of Buda Castle, will be able to open its doors for the reading public in 1985. Thus, the set of cultural institutions located in the Royal Palace of Buda Castle will be complete. (Besides the National Széchényi Library, the National Gallery, the Budapest Historical Museum, and the Museum of the Hungarian Workers' Movement can also be found here.)

At the same time, preparations for the library's functioning in the new building have also been speeded up. The most difficult task was the compilation of the new reading rooms reference collections of about 60,000 volumes. The necessary preparations have also been finished to the stores and the catalogue system.

Acquisition

In 1982/83 the holdings of the library increased by 52,492 volumes of books, 12,369 periodicals, 52,974 manuscripts, 131,546 other documents (music notes, records, maps, microfilms, posters, brochures), for a total 249,381 items altogether. On 31st December 1983 the holdings of the library consisted of 6,084,168 items.

In accordance with the national library's collection policy, acquisition was focused on the collection of all Hungarian publications, and on obtaining of so-called "Hungarica" material (i.e. publications by Hungarian authors, in Hungarian, or concerning Hungary issued abroad) aiming at completeness. Unfortunately, the world-wide economic repression hindered our acquisition of foreign materials. Apart from the "Hungarica" collection, fewer acquisitions could be added to our traditional fields of interest: literary science history and reference works than had been hoped.

The 13th century Latin codex acquired by exchange from the Library of the Catholic University of Leuven (Belgium) in 1982 was the most significant accession of this two-year period. It was discovered in 1922 that this codex contains the oldest known poem, in Hungarian, the free adaptation from Latin of a Mary's Lament (*Planctus Sanctae Mariae*). Thanks to the Hungarian-Belgian cultural relations, and to the understanding of the management of the Leuven Catholic University, this extremely precious relic of our national literature arrived to its due place at last, to the National Library of Hungary. In return for the Leuven codex, 12 incunabula, 24 16-17th century prints, and a set of 18th century manuscripts were given by the National Széchényi Library, all of Flemish concern.

Processing. Catalogues

Processing usually kept pace with acquisitions, except for the Manuscript Department, where the productivity of the processing staff had been overstrained for years by the rapid growth of the collection (due to the acquisition of large bequests of scholars and writers).

The reconstruction of the UDC subject catalogue was finished, and the long-range project of periodical recataloguing was continued.

The processing of the special collections was directed towards the compilation of printed catalogues besides the handling of current accessions. (The catalogue of Latin codices, that of modern Latin manuscripts, the catalogue of non-print cartographic material, the 16th century foreign "antiqua" catalogua were published.)

Bibliographical activity

Books, printed music, maps, serials, and periodical articles which appeared in Hungary in the field of social sciences were processed and published in the appropriate section of the current bibliography of the Hungarian National Bibliography. 14,000 bibliographic and 32,000 analytical records were entered into the database of the Hungarian National Bibliography in 1982/83. In 1982 new input equipment, the TS 51/S intelligent terminal was adapted for processing in the editorial office. One of the national bibliography-based central services, namely the combination of the records of the Hungarian National Bibliography and the supply of printed catalogue cards for public libraries, was attained in 1982.

"Hungarica" literature was processed continuously in the quarterly issues of the two relevant bibliographies: *Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok* (Hungarian Language Publications Abroad) and *Hungarika Irodalmi Szemle* (Hungarica Literary Review).

The cumulated volume for 1980 in the series of the annual *Magyar Könyvészet* (Hungarian Bibliography), and the volumes for 1980 and 1981 of the national press bibliography (*Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki kiadványok bibliográfiája*. — Hungarian National Bibliography. Bibliography of Serials.) were published.

Volume 2. of *Régi Magyarországi Nyomtatványok, 1601–1635* (Early Hungarian Printings, 1601–1635); Volume 6. „*Nyelvészet. Világirodalom*”. (Linguistics. World Literature) in the series *Magyar Könyvészet 1921–1944* (Hungarian Bibliography 1921–1944); and the microfiche edition of the bibliography "Külföldi Magyar Nyelvű Könyvek 1961–1970. Csehszlovákia." (Hungarian Language Books Abroad. 1961–1970. Czechoslovakia) were published as the results of the retrospective bibliographic efforts. Material was collected for the bibliography of 18th century prints, and for that of the press in the period 1921–1944.

The annual volumes of "A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája" (Bibliography of Hungarian Literature and Literary Science) are under compilation as a part of our special bibliographical activity (the last volume published being the one for 1979).

The series entitled „Magyarországi egyházi gyűjtemények kéziratkatalógusai” (Catalogue of Manuscripts in Hungarian Ecclesiastical Collections) which registers manuscripts from before 1850 collection by collection devoting a whole volume to each is also issued by our library.

We furnished some international bibliographical enterprises (RISM, IBHB) with Hungarian data.

*Readers' and reference services
Public relations. Historic libraries*

Restrictions introduced in 1981 continued to have an unfavourable impact on the library's readers' service. Since about 60% of the holdings had already been moved to the stores of the new building, damage caused by the moving and transportation of the books had to be minimized for protective reasons. Therefore since 1981 the library's services have been available to research workers only. As a result, the number of readers decreased considerably: in 1982 there were 24,000; in 1983, 23,000 visits paid by registered users, as opposed to the yearly average of 60,000 in the 70s. (The number of registered users was 2,374 in 1982, and 2,131 in 1983.)

Inevitably, limited possibilities for in-library use led to an increase in the number of reference questions answered in letters or on the phone, and in the number of photo- and microfilm copies ordered.

The number of Hungarian and foreign visitors was 588 and 338, respectively. In recent years our public relations have been strengthened mainly indirectly: the collaborators of mass media institutions have been received more frequently not only as but also for making photos, and shooting films. We lent documents preserved at users, our library for exhibitions both in Hungary and abroad in a number of cases, the most outstanding one being the exhibition entitled "Corvin Mátyás és a reneszánsz Magyarországon" (Matthias Corvinus and the Renaissance in Hungary) organised in Schallaburg, Austria, in 1982 in honour of the great renaissance king of Hungary, Matthias Corvinus. It was the first time that the most beautiful pieces of the famous Corvina Library, that could be found spread all over the large libraries of the world, were put on show together in an exhibition of remarkable size and excellent design. 22 codices (including 14 Corvinae), 45 incunabula (one of them a Corvina) and numerous 16th century printings represented the National Széchényi Library's collection at the exhibition.

The number of visitors to the two historic libraries maintained by the Széchényi Library increases every year. The former Franciscan library from the Middle Ages to be found in Gyöngyös is visited by more than 20,000 tourists every year, while the number of visitors to the library of the former Cistercian Abbey in Zirc is over 80,000 per year.

Protection of the holdings. Reprography

In 1982/83 the binding of documents intended for the reference collections of new reading rooms was given priority in the binding programme. Altogether more than 38,000 volumes of books, newspapers and periodicals were bound during these two years in the library's own workshop and in external binderies.

Reparation and restoration have been performed by three sections since 1983, when the Central Restoration Laboratory was put into operation as the third one. Its mission is to repair and preserve the most valuable documents in need of restoration from libraries all over the country. The systematical research and development activity carried out at the Széchényi Library, coupled with the experiences of study-tours made abroad, ensure that the library's experts will be able to cope with their country-wide responsibilities, too. Advances were made in the training of would-be restorers as well.

In order to finish the protective microfilming project, which has been going on for about 15 years now, as soon as possible, the filming of newspapers was given preference over that of the documents of the special collections. As a result of this, almost 3.5 million newspaper pages were microfilmed.

Our reprographical capacity was improved vastly by the three new, high-speed photocopiers installed in 1983. Unfortunately, the continual supply of paper, film, and spare parts could not always be ensured, due to the growing difficulties in obtaining them.

Central services

In the last few years there were no significant changes in the number of legal deposit copies delivered by Hungarian printing houses, usually a bit more than 1.2 million. The system in force since 1978 assures a better distribution of legal deposit copies within the country and functions smoothly today. According to the regional principle, a complete set of deposit copies is sent to each appointed leading library in the 5 regions of the country; while special libraries receive a share of deposit copies of technical literature pertaining to their collection.

In the course of these two years 8.7 thousand publications issued by professional publishers were given ISBNs; the corresponding figure for non-professional ones being 10.5 thousand. New ISSN's were assigned to some 1,000 newly started serials.

The Union Catalogue of Foreign Books in Hungary received about 400 thousand records from libraries in 1982/83. The number of questions answered increased to more than 21,000 each year.

Some 140,000 entries were registered in the Union Catalogue of Foreign Periodicals. Information was given on their location in more than 13,000 cases. In 1983 the volume containing material from "L" to "N" of the retrospective finding list (*Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban a XVII. századtól 1970-ig.* — Union catalogue of foreign serials in Hungarian libraries from the 17th century to 1970) was published as the result of more than ten years of work.

The globally growing constraints of the economic situation manifested themselves in the decrease of book and periodical imports, leading naturally to an increased need for interlibrary lending, this clearly reflected in the increasing number of requests received: 24,000 in 1981, 25,8 thousand in 1982 and 26,3 thousand in 1983. We managed to satisfy most of the requests by the improvement of organization and methodology, and by establishing new connections.

From among our foreign partners Germany, Great Britain, the Soviet Union, the Netherlands, Sweden, Switzerland, and France answered the most Hungarian requests.

Due to economic difficulties the role of the international exchange of publications had also gained importance. It cannot be neglected, however, that low book prices, characteristic of socialist countries in general, put us at a disadvantage in the exchange of publications with capitalist countries. In 1982/83 we sent about 35,000 books, and over 4,000 periodicals abroad each year. The number of books received in return from abroad was about 10,000, that of periodicals was about 2,000.

During this two-year period the Centre for Duplicates and Surplus Copies distributed 42,000 duplicates among Hungarian libraries, and more than 17,000 volumes were handed over for home-trade purposes. In 1983—in order to facilitate marketing—a second-hand bookshop was opened in co-operation with the Book Trade Company. The holdings of the Storage Library, now being organized, increased by 26,000 volumes.

Development, automation. Relations with international information systems

The organization of an independent Section for Development in 1982 brought a radical change in activities connected with development and automation. The team, working independently of the library's organization, will not only participate in the development of the Széchényi Library, but it is also going to assume responsibilities for the design and development of automated systems throughout the Hungarian library system.

The main tasks of the team were the elaboration of an information retrieval language for the Hungarian National Bibliography, and the establishment of the National Serials Database. The automated system of the latter embraces the registration of both Hungarian and current foreign periodicals ordered by Hungarian libraries. On the basis of the National Serials Database we furnished the centre of ISDS in Paris and the IARSP system in Moscow with data regularly. After the experiences of the first report sent on magnetic tape to the Paris centre had been evaluated, the data preparation and input was started in order to make reporting on magnetic tapes operational. Connections with ISDS were particularly close thanks to Mrs. Judit Szilvássy, who played an important role (compiling the ISDS manual, etc.) in the ISDS as the chairman of its Governing Board.

In the field of standardization we were active in the preparation of both Comecon and international standards. In the frame of the UBC project, efforts for achieving compatibility between the ISDS and ISBD/S were also directed by Mrs. Judit Szilvássy, chairman of the ISBD/S Review Group.

We participated continuously in the activity of the cultural information system called "Interinformkultura" organized by the Lenin Library, Moscow, and in the NPAC of the Library of Congress, Washington, D.C.

Research activity, research management

In 1981 our library was declared to be one of the institutions to be supported by the Hungarian Academy of Sciences. This honour signifies the recognition of the academic and research work long conducted at the library and opened up new prospects for such work in the future. According to the medium-range plans of research work for the period 1981-1985, the National Széchényi Library is more directly concerned with the national projects of high priority, and especially with the one entitled "The exploration, registration and publication of our cultural and historical relics". Within this project we were given tasks, which were in keeping with the basic functions of the national library, and at the same time we could to an increasing extent rely upon the support of the institutional system of research, and upon external financial resources.

The establishment of an independent Section for Research Management on 1st of January 1983 was due to the extension of our relations, and our growing responsibilities in the field of research management. This section is designed to co-ordinate research in librarianship in the future. The organization of this section made it possible to deal more intensively with the planning of the current Hungarica information system based on interlibrary co-operation, in addition to the registration of "Hungarica".

The increase in the academic prestige of the library is indicated by the individual scientific achievements of our colleagues, as well. In 1982/83 there were 18 books, 179 articles and studies published by the staff-members of the Széchényi Library. In 1983 43 librarians were members or functionaries of 105 national and international professional or academic associations.

In 1983 the newly formed Academic Council of the library held its first session. Its invited members are representatives of subject disciplines related to the library's collection interests, to its function and its scientific tasks, and the leading figures of cultural administration.

International relations

We co-operated with the national libraries of other socialist countries in several different areas (in acquisition, cataloguing, preservation of holdings, library technology) and took part in the due meetings. In the past two years our library was the scene of one conference only: the 4th conference on union catalogues and interlibrary lending was held in Budapest in November 1982. The eight socialist countries invited — with the exception of Romania — were represented by 15 delegates. Of the joint research projects, we contributed to the elaboration of the theme "Socialist National Libraries in the NATIS", and to the establishment of the multi-lingual terminological

dictionary of librarianship. At the conference of the directors of national libraries the National Széchényi Library was represented by Péter Zircz, deputy general director in 1982, and by Ferenc Szente, director of the Centre for Library Science and Methodology in 1983.

During these two years our colleagues made 108 trips to socialist countries for study tours, exchange of experiences and as participants of conferences. We maintained exchange programmes with 15 libraries in 6 socialist countries. In these two years 93 visitors from socialist countries were received for short stays.

In 1982/83 47 staff-members visited Western and overseas countries, 13 of whom gave lectures abroad. As to our visitors from Western Europe, special attention should be given to the delegation of the Catholic University of Leuven, led by its rector, Professor Pieter de Somer, who visited us in 1982 on the occasion of the delivery of the Leuven Codex. In 1983 we received among our guests Mr. Esko Häkli, director of the Finnish National Library, and Mr. Otto Wächter, head of the Restoration Institute of the Austrian National Library (Österreichische Nationalbibliothek).

The conference of American studies arranged by our library in 1983 was an outstanding event in Hungarian-American cultural relations. American and Hungarian lecturers discussed the subject of how and to what extent Hungarian immigrants had contributed to the creation of American values. The 2nd British-Hungarian conference on librarianship was also held in Budapest, in 1983 the scene of its first day being the Széchényi Library.

On an institutional and individual basis we took part in the activities of numerous international organizations. We were in regular correspondence with several sections of IFLA, participating in its UBC and UAP programmes. Mrs. Judit Szilvássy played a particularly important role in international librarianship as the chairman of the Governing Board of ISDS, later as a Bureau member; in the UBC project, as the chairman of the ISBD/S Review Group; and as a library expert sent by the Unesco to Laos. We got in touch with AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales) through the work made for RISM (Repertoire International des Sources Musicales), and we took part in the discussion on the co-operation of Czech, Austrian, Slovakian, Hungarian parties in RISM, held in Prague. Beatrix Kastaly served as a delegate to the Hague conference of IADA (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliothek- und Graphikrestauratoren).

DIE TÄTIGKEIT DER NATIONALBIBLIOTHEK SZÉCHÉNYI IN DEN JAHREN 1982-1983

Personale und organisatorische Veränderungen

Am 19. März 1982 hat die Bibliothek einen schweren Verlust erlitten: unerwartet ist Generaldirektor Dr. Magda Jóború hingeschieden. Sie leitete seit 1958 die ungarische Nationalbibliothek. Magda Jóború wurde sowohl durch ihre wissenschaftliche Laufbahn als auch durch ihre kulturpolitische Tätigkeit in Ungarn und im Ausland bekannt und anerkannt. Ausserhalb des Landes wurde sie in erster Linie durch ihre Arbeit in der Unesco bekannt: im Jahre 1962 wurde sie zum Mitglied des Executiv-komitees der Unesco gewählt, dann arbeitete sie zwischen 1974-76 als Präsident der Generalversammlung, des höchsten Forums der Organisation.

Der Minister des Bildungswesens ernannte am 1. Juni 1982 Dr. Ferenc Molnár, stellvertretenden Leiter der Abteilung für Wissenschaften, Unterrichtswesen und Kultur des Zentralkomitees der MSZP (Sozialistische Arbeiterpartei Ungarns), ehemaligen kulturellen Staatssekretär zum Generaldirektor der Nationalbibliothek Széchényi.

Seit der Umorganisation im Jahre 1982 besteht die Bibliothek aus den folgenden grösseren organisatorischen Einheiten (Hauptabteilungen): I. Hauptabteilung der Bestände - Bücher und Periodika, II. Hauptabteilung zentraler Dienstleistungen,

III. Hauptabteilung Bestandschutzstelle, IV. Wirtschaftsdirektion. Unmittelbar dem Generaldirektor, bzw. den stellvertretenden Generaldirektoren unterstellt wurden mehrere neue Einheiten gebildet: Automatisierungsgruppe, Gruppe für Forschungsorganisation, Bereich für internationale Beziehungen.

Vorbereitung für die Übersiedlung in das neue Gebäude der Bibliothek

Die Umbauarbeiten des zukünftigen neuen Gebäudes der Bibliothek, die vor 20 Jahren begonnen waren, beschleunigten sich im Jahre 1982, so konnte am Ende 1983 mit der technischen Übergabe des riesigen Gebäudekomplexes begonnen werden. Die Nationalbibliothek kann im Jahre 1985 endlich in ihrem neuen Heim, im südlichen Flügel des ehemaligen königlichen Burg von Buda ihre Tore den Benutzern öffnen. Damit wird die Gruppe der in der Budaer Burg untergebrachten Bildungsinstitute vollständig. (Ausser der Széchényi-Bibliothek sind hier die Ungarische Nationalgalerie, das Historische Museum von Budapest und das Museum der Ungarischen Arbeiterbewegung zu finden.)

Paralell damit wurden auch die bibliothekarischen Vorbereitungsarbeiten beschleunigt. Die grösste Aufgabe bedeutete die Zusammenstellung der Handbibliothek der neuen Lesesäle mit ungefähr 60 000 Bänden. Es wurden die nötigen Vorbereitungen im Zusammenhang der Magazine und des Katalogsystems der Bibliothek getan.

Erwerbung

Der Bestand der Bibliothek wurde in den Jahren 1982/83 mit 52 492 Bänden Büchern, 12 369 Periodika, 52 974 Handschriften, 131 546 anderen Dokumenten (Musikalien, Platten, Mikrofilm, Plakate, Kleindrucke), zusammen also mit 249 381 bibliothekarischen Einheiten vergrössert. Der vollständige Bestand der Bibliothek betrug am 31. Dezember 1983 6 084 168 bibliothekarische Einheiten.

Unsere Beschaffungsarbeit strebte sich auch weiterhin nach der Erwerbung der vollen heimischen (inländischen) Presseproduktion, die in das Sammelgebiet der Nationalbibliothek gehört, sowie nach der Erwerbung der möglichst grössten vollständigen ausländischen Patriotaliteratur. Die Verschlechterung der weltwirtschaftlichen Lage wirkte auch auf unsere ausländischen Erwerbungen: ausserhalb der Hungarika konnten wir weniger als den Erwünschten aus der traditionell gesammelten Fachliteratur: aus dem Bereich der Literaturwissenschaft und Geschichte, sowie aus Nachschlagewerken erwerben.

Die bedeutendste Beschaffung der zweijährigen Periode ist ein lateinsprachiger Kodex aus dem 13. Jahrhundert, von der Katholischen Universitätsbibliothek zu Leuven (Belgien) mittels Tausch erworben. In diesem Kodex wurde im Jahre 1922 das bisher älteste bekannte ungarische Gedicht, eine freie Umdichtung einer lateinischen Marienklage (Planctus Sanctae Mariae) entdeckt. Dieses einzigartig kostbare Denkmal unserer Nationalliteratur konnte dank der ungarisch-belgischen kulturellen Beziehungen und des Verständnisses der Leitung der Katholischen Universität zu Leuven endlich auf seinen würdigen Platz, in die ungarische Nationalbibliothek gelangen. Für den Leuener Kodex gab die Széchényi Bibliothek 12 Wiegendrucke, 24 alte Drucke aus dem 16–17. Jahrhundert und eine Handschriftengruppe aus dem 18. Jahrhundert, alle auf Flandern bezüglich.

Katalogisierung. Kataloge

Die laufende Katalogisierungsarbeit konnte im allgemeinen mit der Beschaffung Schritt halten, mit der Ausnahme der Handschriftenabteilung, wo das rapide Anwachsen des Materials (durch die Erwerbung von grossen Wissenschaftler- und Schriftstellernachlässen) seit Jahren in keinem Verhältnis zu der Kapazität des Katalogisierungspersonals steht.

Es wurde die Rekonstruktion des nach dem System der UDK aufgebauten Sachkatalogs beendet, das langfristige Programm der Re katalogisierung der periodischen Erscheinungen fortgesetzt.

Die Erschließungsarbeit der Sondersammlungen richtete sich neben der Katalogisierung der laufenden Erwerbungen auf die Vorbereitung zur Veröffentlichung mehrerer Katalogen (Katalog lateinischer Codices, Katalog lateinischer Handschriften aus der Neuzeit, Katalog handschriftlicher Landkarten, ausländischer Antiqua-Katalog für das 16. Jahrhundert)

Bibliographische Tätigkeit

Im System der Ungarischen Nationalbibliographie werden die in Ungarn erschienenen Bücher, Musikalien, Landkarten, Periodika und die Aufsätze gesellschaftswissenschaftlichen Inhalts der Periodika laufend erschlossen und in den entsprechenden laufenden Bibliographien veröffentlicht. Die Datenbasis der Ungarischen Nationalbibliographie wurde 1982/83 mit 14 tausend bibliographischen und 32 tausend analytischen Rekorden vermehrt. Die Redaktion der Bibliographie benutzt seit 1982 eine neue input-Einrichtung, TS/51/S intelligent terminal. Von den Dienstleistungen des Systems der Nationalbibliographie wurde im Jahre 1982 die Verbindung der MNB-Rekord- und der Versorgung der zentralen Titeldrucke für die öffentlichen Bibliotheken eingeführt.

Die beiden Patriotika-Bibliographien (Külföldi Magyar Nyelvű Kiadványok – Ungarsprachiges Schrifttum in Ausland; Hungarika Irodalmi Szemle – Hungarica Literarische Rundschau) erschlossen in ihren vierteljährlichen Heften das Material ihres Sammelgebietes.

Von der Ungarischen Bibliographie (Magyar Könyvészet) ist die Kumulation des Jahres 1982 erschienen, von der nationalen Zeitschriftenbibliographie (Magyar Nemzeti Bibliográfia. Időszaki Kiadványok Bibliográfiája – Ungarische Nationalbibliographie. Bibliographie der Fortlaufenden Sammelwerke) wurden die Bände 1980 und 1981 veröffentlicht.

Im Rahmen der retrospektiven bibliographischen Tätigkeit ist für die Periode 1601–1635 der 2. Band der Alten Ungarländischen Drucke (Régi Magyarországi Nyomtatványok), von der Ungarischen Bibliographie 1921–1944 (Magyar Könyvészet 1921–1944) der 6. Band: Nyelvészet. Világirodalom (Linguistik. Weltliteratur) sowie die Microfiche-Ausgabe der Külföldi Magyar Nyelvű Könyvek 1961–1970. Csehszlovákia (Ausländische Ungarsprachige Bücher 1961–1970. Tschechoslowakei) erschienen. Es wurde die Sammlung des Materials für die Drucke des 18. Jahrhunderts sowie für eine Zeitungsbibliographie 1921–1944 fortgesetzt.

Innerhalb der fachbibliographischen Tätigkeit werden die Jahresbände der Bibliographie der ungarischen Literatur und Literaturwissenschaft (A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája) kontinuierlich redigiert. (Zuletzt ist der Band 1979 erschienen.)

Als Veröffentlichung unserer Bibliothek erscheint auch die Serie Magyarországi egyházi gyűjtemények kéziratkatalógusai (Handschriftenkataloge der kirchlichen Sammlungen von Ungarn), die nach den einzelnen Sammlungen die Kataloge der Handschriften vor 1850 herausgibt.

Es wurden laufend ungarische Angaben für mehrere internationale bibliographische Unternehmungen geleistet (RISM, IBHB).

Leserdienst, Informationsdienst Verbindungen mit der Öffentlichkeit, Buchmuseen

Für den Leserdienst der Bibliothek sind auch weiterhin die im Jahre 1981 eingeführten Einschränkungsmassnahmen charakteristisch. Da schon 60% des Bestandes in die Magazine des Burggebäudes übersiedelt wurde, sollte die Beschädigung, die aus der Bewegung, Hin- und Rücktransportierung der Bücher entstehen kann, zur Schonung des Bestandes auf das Minimum verringert werden. Deshalb stand die Bibliothek seit 1981 nur den Forschern zur Verfügung. Dementsprechend wurde der Verkehr wesentlich kleiner: 1982 wurden 24 tausend, 1983 23 tausend Leserbesuche registriert, gegen den Leserdurchschnitt von 60 tausend in den 70-er Jahren. (Die Anzahl der eingeschriebenen Benutzer war im Jahre 1982 2 347, im Jahre 1983 2 131.)

Als Folge der zwangsmässigen Einschränkung der Benutzung der Lesesäle erhöhte sich natürlicherweise die Zahl der schriftlichen und thelephonischen Auskünfte, sowie die der Xerox-, Foto- und Mikrofilmkopien.

Die Anzahl der in- und ausländischen Besucher war 588, bzw. 388. Unsere Beziehungen zu der Öffentlichkeit konnten in diesen Jahren eher indirekt erstarkt werden: die Mitarbeiter der Massenkommunikationsinstitute wurden immer öfter nicht nur für Forschung empfangen, sondern auch für Photographieren und Filmaufnahmen. Die bei uns aufbewahrten Dokumente wurden in vielen Fällen für in- und ausländische Ausstellungen ausgeliehen. Die hervorragendste darunter war eine Ausstellung in der österreichischen Schallaburg im Jahre 1982 über Matthias Corvinus, den berühmten ungarischen Renaissance-König organisiert. (Matthias Corvinus und die Renaissance in Ungarn.) Es ist zum erstenmal geschehen, dass die schönsten Stücke der berühmten Corvina-Bibliothek, in den grossen Bibliotheken der Welt zerstreut, im Rahmen einer, sowohl in ihrem Ausmass als auch in ihrer Ausstattung hervorragenden Ausstellung zusammen vorgeführt wurden. Aus dem Bestand der Széchényi-Bibliothek waren in dieser Ausstellung 22 Codices, darunter 14 Corvinen, 45 Wiegendrucke, darunter eine Corvina, sowie zahlreiche alte Drucke aus dem 16. Jahrhundert zu sehen.

Die von der Nationalbibliothek Széchényi verwalteten zwei Buchmuseen werden von Jahr zu Jahr von immer mehreren Besuchern aufgesucht. Die ehemalige Franziskanerbibliothek von Gyöngyös wird jährlich von mehr als 20 000, die Bibliothek des ehemaligen Zisterzienserordens in Zirc jährlich von mehr als 80 tausend Gästen besucht.

Bestandschutz, Reprographie

Im Buchbindenprogramm der Periode 1982/83 hatte das Einbinden der Dokumente Vorrang, die in die Handbibliotheken der neuen Lesesäle in der Burg untergebracht werden. In zwei Jahren wurden in der eigenen Hausbuchbinderei und in äusseren Buchbindereien mehr als 38 tausend Bücher, Zeitungen- und Zeitschriftenbände eingebunden.

Die Verbesserungs- und Restaurierungsarbeit wurde seit 1983 schon in drei Abteilungen geführt: in diesem Jahre wurde das Zentrale Restauratorische Laboratorium in Betrieb gesetzt. Seine Aufgabe ist, die wertvollsten zu restaurierenden Dokumente anderer Bibliotheken des Landes zu retten und zu verbessern. Die seit lange Zeit geführte, planmässige Forschungs- und Entwicklungsarbeit der Széchényi-Bibliothek, verbunden mit den Erfahrungen der ausländischen Studienreisen, ist eine Garantie dafür, dass die Fachkräfte der Bibliothek auch den Landesaufgaben entsprechen können. Es ist auch gelungen, auf dem Gebiet der Weiterbildung des Restauratornachwuchses vorwärtzukommen.

Im Interesse der baldigen Beendigung des fast 15 jährigen Programms zur Mikroverfilmung der ungarischen Zeitungen mit dem Ziel des Bestandschutzes wurde in diesen zwei Jahren die Verfilmung der Dokumente der Sondersammlungen in den Hintergrund gedrängt, und in erster Reihe die Verfilmung der Zeit ungen geführt. Als Ergebnis wurde von 3,5 Millionen Zeitungsseiten Mikrofilmaufnahmen gemacht.

Unsere reprographische Ausstattung wurde durch die Inbetriebnahme von 3 neuen Schnellkopiermaschinen wesentlich verbessert. Die Kontinuität der Papier-, Film- und Bestandteilversorgung konnte mit der Vergrösserung der Beschaffungsschwierigkeiten nicht immer gesichert werden.

Zentrale Dienstleistungen

Die Anzahl der von den heimischen Druckereien eingelieferten Pflichtexemplare zeigte in der vergangenen Jahren keine wesentliche Änderung, im allgemeinen übertraf die 1,2 Millionen nicht. Das System der besseren Verteilung der Pflichtexemplare, das seit 1978 gültig ist, funktioniert in ausgebildeter Weise. Aus den Pflichtexemplaren bekommen die leitenden Bibliotheken der 5 Regionen des Landes nach dem territorialen Prinzip vollständige Serien, die grössten Fachbibliotheken nach dem Fachgebietprinzip die entsprechenden Fachgebiete.

In den zwei Jahren bekamen 8,7 tausend Publikationen der offiziellen Verleger ISBN-Nummer, bei den unoffiziellen Verlegern ist diese Anzahl 10,5 tausend. Neue ISSN-Nummern bekamen 1 000 neuerscheinende Periodika.

Zu dem Zentralkatalog der ausländischen Bücher sind 1982/83 annähernd vierhunderttausend Anmeldungen angekommen. Es erhöhte sich die Anzahl der gegebenen Informationen: es übertraf in den beiden Jahren 21 tausend.

Im Zentralkatalog der ausländischen Zeitschriften wurden annähernd 140 tausend Einheiten registriert. Es wurden mehr als 13 tausend Informationen gegeben. Als Ergebnis einer mehr als eine Jahrzehnt lang geführten Arbeit wurde der Band mit dem L-N Teil des retrospektiven Standortregisters veröffentlicht (Külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban a XVII. századtól 1970-ig. Union catalogue of foreign serials in Hungarian libraries XVIIth c. - 1970).

Die allgemein schwere wirtschaftliche Lage war auch in der Verringerung des Buch- und Zeitschriftenimports spürbar. Diese Tatsache vergrößerte natürlicherweise den Anspruch des Leihverkehrs, der auch an der Erhöhung der Zahl der angekommenen Gesuche (1981: 24, 1982: 25,8, 1983: 26,3 tausend) messbar ist. Mit besserer Organisation, mit der Verbesserung der methodischen Arbeit, mit Ausbau von neuen Verbindungen ist es gelungen, den grössten Teil der Ansprüche zu befriedigen.

Unter unseren ausländischen Partnern hatten in der Reihenfolge die BRD, Grossbritannien, die Sowjetunion, Niederlande, Schweden, die Schweiz und Frankreich die meisten Gesuche von uns erfüllt.

Mit der Veränderung der wirtschaftlichen Verhältnisse bekam auch der internationale Schriftentausch grössere Wichtigkeit. Die Tatsache kann aber nicht ausser Acht gelassen werden, dass die niedrigen Buchpreise, die im allgemeinen für die sozialistischen Länder charakteristisch sind, im Schriftentausch mit den kapitalistischen Ländern für uns nachteilig sind. 1982/83 wurden etwa 35 tausend Bücher und mehr als 4 tausend Zeitschriften nach Ausland geschickt. Die Zahl der vom Ausland bekommenen Bücher war cca. 10 tausend, die der Zeitschriften 2 tausend.

Die Abteilung Überschussexemplare übergab den inländischen Bibliotheken 42 tausend Überschussexemplare, und mehr als 17 tausend zur Verwertung im Innenhandel. Zur Intensivierung der Verwertung wurde zusammen mit dem Unternehmen für Buchhandel (Könyvértékesítő Vállalat) 1983 ein Antiquariat eröffnet. Der Bestand der Speicherbibliothek, die zur Zeit organisiert wird, wurde mit 26 tausend Bänden erhöht.

Entwicklung, Automatisierung. Beziehungen zu internationalen Informationssystemen

In den Entwicklungs- und Automatisierungsarbeiten brachte die Errichtung einer selbstständigen Automatisierungsgruppe im Jahre 1982 einen entscheidenden Wendepunkt. Die vom Organisationsrahmen unabhängige Gruppe beteiligt sich nicht nur an den Entwicklungsarbeiten der Széchényi-Bibliothek, sondern auch an der Planung und Entwicklung der EDV der einheimischen Bibliotheken.

Im Vordergrund der Entwicklungsarbeiten stand die Ausarbeitung der Recherche der Ungarischen Nationalbibliographie und die Begründung der Nationalen Periodika Datenbasis (Nemzeti Periodika Adatbázis). Das EDV-System dieser letzteren erstreckt sich auf die Registratur der inländischen und die von den ungarischen Bibliotheken abonnierten ausländischen Periodika. Auf Grund der Nationalen Periodika Datenbasis werden laufend dem ISDS-Zentrum nach Paris und dem ASPRI-System nach Moskau Daten überleitet. Nach der Bewertung der Erfahrungen der ersten Magnetbandmeldung am Pariser Zentrum begann die Datenabschreibung zur betriebsmässigen Magnetbandmeldung. Die Beziehungen zum ISDS waren besonders eng durch die Person von Abteilungsleiter Frau Szilvássy, die als Vorsitzende des Direktorialrates des ISDS eine bedeutende Tätigkeit entfaltete (Ausarbeitung des ISDS-Leitfaden usw.).

Auf dem Gebiet der Standardisierung nahmen wir tätig an der Ausarbeitung der RGW-Normen und der allgemeinen internationalen Normen teil. Im Rahmen der UBC-Arbeit führte Frau Szilvássy, als Vorsitzende der ISBD/S Revisionsarbeitsgruppe die Arbeiten zur Errichtung der Kompatibilität zwischen ISDS und ISBD/S.

Wir nahmen laufend am Informationssystem Interinformkultura, das von der Lenin-Bibliothek Moskau organisiert wurde, und am NPAC-Programm der Library of Congress von Washington teil.

Wissenschaftliche Arbeit, Forschungsorganisation

Die Massnahme, die die Bibliothek im Jahre 1981 für von der Ungarischen Akademie der Wissenschaften unterstützte Institution erklärte, bedeutete die Anerkennung der wissenschaftlichen Ergebnisse einer längeren Entwicklungsperiode, zur Zeit eröffnete sie für die wissenschaftliche Arbeit der Bibliothek neue Perspektiven. Im Sinne des Forschungsplanes der Bibliothek für die Jahre 1981/85 schliesst sich die Széchényi-Bibliothek unmittelbar an den staatlichen Forschungsrichtungen, darunter in erster Reihe an der Forschungshauptproject „Erschliessung, Registrierung und Veröffentlichung unserer kulturellen und historischen Denkmäler“ („Kulturális és történelmi emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása“) an. Diese Forschungsrichtung auferlegt uns eine Verpflichtung, die mit den grundsätzlichen Aufgaben der Nationalbibliothek im vollen Einklang steht, zugleich können wir immer mehr auf die Unterstützung der Forschungsinstitute und auf äussere materielle Quellen rechnen.

Mit der Erweiterung unserer Beziehungen und mit der Vergrösserung unserer Forschungsorganisationsaufgaben hängt die Errichtung einer selbstständigen Gruppe für Forschungsorganisation vom 1. Januar 1983 zusammen. Diese Gruppe ist perspektivisch befugt, die bibliothekarische Forschungen im Lande zu umfassen. Die Errichtung der Gruppe hat ermöglicht, ausserhalb unserer Hungarika-Registrierungsarbeiten uns intensiver mit dem Zustandebringen einer laufenden Hungarika-Information in Bibliothekskooperation beschäftigen zu können.

Die Vergrösserung der wissenschaftlichen Bedeutung des Instituts ist auch an der individuellen wissenschaftlichen Tätigkeit der Mitarbeiter messbar. Die Mitarbeiter der Széchényi-Bibliothek publizierten 1982/83 18 Bücher, 179 Studien und Artikel. Im Jahre 1983 hatten 43 Mitarbeiter 105 Mitgliedschaften bzw. Funktionen in den verschiedenen in- und ausländischen wissenschaftlichen und Fachkörperschaften.

Im Jahre 1983 entstand der Wissenschaftliche Rat der Bibliothek und hielt seine erste Sitzung. Seine ersuchten Mitglieder sind Repräsentanten der Fachbereiche: Sammelgebiet, Funktion und wissenschaftliche Aufgaben der Bibliothek, sowie führende Vertreter der kulturellen Leitung.

Internationale Beziehungen

Mit den Nationalbibliotheken der sozialistischen Länder arbeiten wir auch in mehreren Fachgebieten eng zusammen und unsere Experten nahmen an den Beratungen teil (Beschaffung, Katalogisierung, Bestandschutz, Bibliothekstechnologie). In den vergangenen zwei Jahren war unsere Bibliothek einmal Stelle einer Expertenkonferenz: im November 1982 wurde in Budapest die 4. Konferenz über die Zentralkataloge und des internationalen Leihverkehrs organisiert. Die eingeladenen 8 sozialistischen Länder – mit der Ausnahme von Rumänien – vertraten sich mit 15 Experten. Im Rahmen der gemeinsamen wissenschaftlichen Arbeit nahmen wir an der Ausarbeitung des Themas „Die sozialistische Nationalbibliothek in der NATIS“ und des mehrsprachigen bibliothekarischen Terminologiewörterbuches teil. An der Sitzung der Direktoren der Nationalbibliotheken vertraten im Jahre 1982 der stellvertretende Generaldirektor Péter Zircz, im Jahre 1983 der Direktor der Zentralstelle für Bibliothekswissenschaft und Methodologie, Ferenc Szente die Bibliothek.

Unsere Mitarbeiter reisten insgesamt 108 Male in den zwei Jahren in die sozialistischen Länder zur Studienreise, zum Erfahrungsaustausch oder zur Teilnahme an Konferenzen. Mit 15 Bibliotheken von 6 sozialistischen Ländern stehen wir mit unmittelbarer Personenaustauschverbindung. In den zwei Jahren empfangen wir aus den sozialistischen Ländern 93 Personen für mehrere Tage Aufenthalt.

In die westeuropäischen und überseeischen Länder reisten unsere Mitarbeiter 1982/83 47 Male, unter ihnen hielten 13 auch Vorträge. Aus den Reihen der Gäste von

den westeuropäischen Ländern betonen wir die belgische Delegation mit der Führung des Rektors der Katholischen Universität zu Leuven, Professor Pieter de Sommer, die zur Übergabe des Leuener Kodexes gekommen ist. Unter den im Jahre 1983 empfangenen Gästen waren Esko Häkli, der Direktor der finnischen Nationalbibliothek und Otto Wächter, der Leiter des Restaurationsinstitutes der Österreichischen Nationalbibliothek.

Ein beachtenswertes Ereignis der ungarisch-amerikanischen Beziehungen war das amerikanistische Seminar im Jahre 1983 von unserer Bibliothek organisiert. Amerikanische und ungarische Vortragende beschäftigten sich mit dem Thema, inwiefern ungarische Immigranten an der Herausbildung der Werte des amerikanischen kulturellen Lebens mitwirkten. Ebenfalls in Budapest, im Jahre 1983 wurde das 2. britisch-ungarische Seminar für Bibliothekswesen veranstaltet, dessen erster Tag in der Nationalbibliothek Széchényi stattgefunden hat.

Sowohl durch Instituts- als auch persönliche Beziehungen nahmen wir an der Arbeit zahlreicher internationaler Organisationen teil. Mit mehreren Sektionen der IFLA standen wir in regelmässiger schriftlicher Verbindung, teilgenommen an den UBC- und UAP-Programmen der IFLA. Eine besonders tätige Rolle in internationaler Beziehung erfüllte Frau Szilvássy als Vorsitzende des Direktorialrates, später als Präsidialmitglied des ISDS, im UBC-Bereich als Vorsitzende des ISBD/S Revisionskomitees und im Unesco als Bibliotheksexperte in Laos. An die AIBM (Association Internationale des Bibliothèques Musicales) knüpfen wir uns durch die RISM-Arbeiten (Repertoire International des Sources Musicales), wir nahmen an der tschechisch-, österreichisch-, slowakisch-ungarischen RISM-Kooperationsberatung in Prag teil. An der Konferenz der IADA (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Archiv-, Bibliothek- und Grafikrestauratoren) im Haag nahm Beatrix Kastaly teil.